

294844

MODERN
MAGYAR
KÖNYVTÁR

SZOMAHÁZY ISTVÁN
PÁRATLAN
SZERDÁK

M M
K

M M
K

Páratlan szerdák

Regény

Irta

Szomaházy István

OSZK

Országos Magyar Könyvtár

MAGYART A
MAGYARNAK

Budapest, 1911
Singer és Wolfner kiadása
Andrássy-út 10.

Minden jogot fenntartunk.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

294844

ORSZ. SZÉCHENYI-KÖNYVTÁR	
B	Növedéknapló
1956 év	7197 SZ

I.

Mikor Fejérék, este tíz órakor, a bécsi gyorsvonattal Budapestre érkeztek, fényes meglepetés várta őket józsef-köruti lakásukon.

Az öt szoba fejedelmi fényességben úszott, az ebédlő virágbokrétaí között hideg sült, gyümölcs, ezer nyalánkság kínálkozott, az ezüstös, jéghideg hűtőben pedig egy palack francia pezsgő várta, hogy minél előbb fölbontsák. Az előszoba ajtajában egy feketeruhás, fehérkötényes, kékbóbitás leányzó bókolt előttük; csak a közelebbi kérdezősködésre tűnt ki, hogy ez Mari kisasszony, aki a szobacicusai méltóságot viseli az új családi tűzhelynél. És mikor az öthetes asszony, a boldogságtól kipirulva, egy percre ámultan állt meg az ebédlő világosságában, a kis szalon pálmagruppjai mögül hirtelen megzendült a Mendelssohn tündéries tavaszi nyitánya.

Fejér maga is meghatottan állott meg a csinos családi fészekben, majd lecsatolván derekáról a szivaros tárcát, mosolyogva így szólott a fiatal asszonyhoz:

— Nagyságos asszony, bemutatom a birodalmát . . .

E szavait vidám fölkiáltások követték; a szalonból egyszerre hangos lármával rohantak ki azok a jó tündérek, akik a kis fészket ilyen csinosan elrendezték. Az öreg Fejérné, László édesanyja, örömkönnyeket hullatva ölelte szívéhez a fia feleségét, a László hugai lányos szentimentalizmussal esókolták a pironkodó fiatal asszonyt, Fejér pedig, az após, értelmetlen ostobaságokat fecsegett össze képtelen örömében.

— Vegyétek le a gallérját . . . talán egy kis vizet . . . azt hiszem, jó lenne fölgyújtani a fürdőszobában . . . Teringettét, hát meddig kell még várni a vacsorára? . . . Hopp, ide a kofferekkel . . . jó lesz itt az előszobában is reggelig . . .

Fejér néma diadallal állt az általános örömmámor között, — mi tagadás, jól esett neki, hogy a feleségét ennyire bálványozzák . . . Csak most, hogy az édesanyja könnyeit, a hugainagy elragadtatását látta, csak most tünt föl neki igazán, hogy a felesége milyen kívánatos és gyönyörű! . . .

Az esküvő percében, mikor már azt hitte, hogy megbolondul az izgalomtól, nem igen látta a felesége szépségét, később pedig, Genuában, Mentonében, a kék tengerből tavaszias napfényében többnyire csak a gyámoltalan gyermeket látta benne, aki az édes mamáját siratja . . . Nem egyszer azon kapta magát, hogy ezt gondolja: „Jó Isten, az ötnapos feleségem hidegen és közömbösen hagy.” És csak most, hogy fáradtan, de jóleső lomhasággal dőlt hátra az ebédlő hintaszékében, — csak most gondolta őszinte bámulattal:

— Bizony Isten, kevés ilyen szép asszonyt láttam, mint a feleségem ő nagysága . . .

A Fejér-család eközben gyöngéd felsőbb-séggel szedte el a fiatal asszony holmiját s a lányok még hamarosan csókoltak egyet-kettőt a sógornőjükön, amíg a kalapját, az uti köpenyét lesegítették. Kata pedig, az öthetes menyecske, miközben csillogó szemmel majszolt egy-egy cukorkát és édességet, vidáman, élénken csa-csogott, ezer jelentéktelen apróságba kezdve, anélkül, hogy egyetlen mondatot is be tudott volna fejezni a szünetlen közbeszólásoktól:

— Genuában elfogyott a pénzünk . . . és Lacival remegve lestük a postást, hogy este a fogadóban megvacsorálhassunk . . . Ez a

mozaikos mellű Velencéből való . . . harminc lirára tartották, de később hat liráért a nyakunkon hagyták . . . Csupa olasz étel . . . Képzeljétek, bort is ittam . . . tizenöt csöpp chiantit . . . mindig elzsibbadt a karom, mire az ebédől fölkelünk . . . Mennyi képtár . . . a liftes ember egyszer kisasszonynak szólított . . . Laciról pedig azt hitték, hogy Folchi festő, aki Bourbon Elvirát megszőktette . . . És a galambok . . . soha olyan édeset, mint ezek a szemtelen kis koldusok . . .

A szájacskája talán éjfélig sem állt volna meg, ha az öreg Fejér, aki a családban a tapintatot képviselte, végre meg nem nézi az óráját.

— Papperlapap . . . holnap is lesz nap, meg holnapután is . . . Ideje, hogy hazatérjünk és magukra hagyjuk őket . . . A fiatal házasok nem igen szeretik, ha éjfél után is a nyakukon ülnek . . .

Az öreg úr nagyot kacagott ezen az elméségen, az asszonyok pedig, több heves csókolódó-roham után, végre csakugyan eltávoztak. Kata asszony ekkor egy percig szótalánul nézett szét a kivilágított lakásban, aztán könnyezve megszorította az ura kezét.

— Te is imádkozz, — mondta meghatva — hogy a jó Isten segítsen meg bennünket házasságunkban . . . És szeress mindig úgy, mint most,

mert e világon senkim sincs terajta kívül . . .
 Az anyám is te vagy . . . és az édesatyám
 is . . . és a szerelmesem . . . és mindenem . . .

Fejér megcsókolta a felesége haját és mert az érzékeny jelenet nem nagyon jól hatott az idegeire, gyorsan rágyujtott egy cigarettára. Aztán a felnőtt ember szelid felsőbbbségével símogatta meg a fiatal asszony arcoस्कáját.

— Most szépen le fogsz feküdni, mert a tizenkétórás út ugyancsak kifáraszthatott . . .
 Úgy fogsz aludni, mint a tej . . . a saját ágyadban, a saját égszínkék mennyezeted alatt . . .
 Én pedig, amíg a cigarettámat végigszivom, hamarosan rendet csinálok az íróasztalom fiókjában . . .

— És nem jössz be velem? — kérdezte Kata asszony megdöbbenve.

— Csak nem félsz talán egyedül? Egyébként tíz vagy tizenöt perc múlva követni fogom a palota urnőjét . . .

Megcsókolta a felesége kezét és a fiatal asszony, visszafelé még egy szomorú pillantást vetve, eltűnt a hálószoba függönyei mögött. Fejér pár percig utána nézett, aztán idegesen földhöz vágta a cigarettáját.

Öthetes férj még aligha volt olyan lelkiállapotban, mint ez a mosolygó arcú fiatalember.

Mit is tett? Csak most érezte igazán az elhatározó lépés fontosságát. Mikor az öreg Véninger, a baranyai püspök jószágkormányzója, a Gvadányi-szobor leleplezésének napján kikoszarazta és Klára kisasszony, két hónap múlva, kezét nyújtotta egy budapesti ügyvédnek, Fejér talán megfulladt volna haragjában, ha valami bosszutervet ki nem eszel. És tisztességes ember létére még sem jutott más bosszu az eszébe, mint hogy expressz uton megnősiül.

Csak most tört ki belőle a négy hétig visszafojtott indulat s csak most ébredt először annak a tudatára, hogy gonoszságot és együgyűséget követett el. Mintha a szeme egyszerre fölnyílt volna: tisztán, világosan látta most a különbséget a két asszony között, aki életében szerepet játszott. A Klára asszonyos öntudata, érett okossága, ragyogó tehetségei, a kis Kata gyerekes naivsága, engedékeny szerelme, félénk habozása: óh, mint szeretett volna összetörni valamit, mikor mindez az eszébe jutott! És egyszerre vad féltékenység fogta el, fogcsikorgatva gondolt a boldog ösmeretlenre, aki az ő Kláráját a kedve szerint ölelheti s tehetetlen dühvel mormogta:

— Talán éppen most csókolja meg, talán most, ebben a pillanatban!

Haragos pillantást vetett a hálószoba függönye felé és miközben a másik asszony gyönyörű termetét, okos, hideg pillantását újra és újra földidézte emlékezetében, kétségbeesve ismételtgette:

— Egy éretlen gyereket vettem feleségül, akár mindjárt a nevelőnőt is elhozhattam volna vele együtt az oltár elől.

Eszébe jutott tízéves szerelmi viszonya, már amennyire viszonynak lehet mondani azt az édes barátságot, mely egy okos leányt és egy okos férfit tíz hosszú éven át egybekapcsol. Fejér — ez talán különösen hangzik — már húszéves korában szerelmes lett a tízesztendős Klárába, aki józan ítéletével, helyes fölfogásával még az idegeneket is nem egyszer bámulatba ejtette. Mikor a lány tizennégyéves lett és a gyermek érett nővé kezdett fejlődni, Fejér nem egyszer azon kapta magát, hogy órákon át ott kószál a Véningerék elsötétült ablaka alatt. A kisvárosi korzón, a homályos piac kövein, nap-nap után egymás mellett sétálgattak; és miközben lelkileg teljesen egymáshoz simultak, valami csudálatos és meleg harmónia fejlődött ki közöttük. Fejér egy pillantása elég volt, hogy Klára megértse, mire gondol és László viszont a lány futólagos mosolyából is kitalálta legtitkosabb érzéseit.

Ugyanazok a dolgok tetszettek nekik, ugyanazok az ötletek hangolták őket jókedvre és ugyanazok a kellemetlenségek voltak, amik néha mindkettőjüket elszomorították. László sohasem mondta, hogy szereti és Klára sohasem viselkedett úgy, mintha tudná, hogy Fejér szünetlen ő reá gondol; és mégis mind a kettő szinte kicsapongóan jókedvű volt, ha összetalálkoztak a másikkal. Elég volt eltávozni az egyiknek, hogy a másik szóտalanul, szomorúan hallgassa az immár közömbös társaság beszédét. Talán álmukban sem gondoltak volna arra, hogy életüket valaha mással kössék össze; és még sem szóltak soha egymásnak arról, hogy mik jövődöbeli terveik. Csak egyszer — mikor Fejért végre előléptették a bankjában — egy téli estén, a piaci korzón, hogy László hazalátogatott karácsonyra, fordult köztük legelőször a beszélgetés a rózsás, rejtelmes jövőre.

Véningerné hátul ballagott a hugával, Klára pedig léha megjegyzéseket tett a szembejövö fiatalokra. Fejér nagyokat nevetett — mindketten mérhetetlenül boldogak voltak — és egyszer csak minden átmenet nélkül így szólt:

— Mikor akarja, hogy az esküvöt megtartsuk?

— Kinek az esküvőjét? — kérdezte Klára kissé remegve.

— A miénket . . . Azt hiszem, hogy a jövő tavasszal ideje lesz, hogy magát Budapestre vigyem . . .

Klára mitsem felelt, mintegy öt percig szótalanul sétálgattak egymás mellett, végre Fejér újra megszólalt.

— Nem akarja?

A lány most fölemelte okos, szürkés-kék szemét és hangja csodálatosan meleggé vált.

— Akkor megyek, amikor maga jónak látja...

Fejerről e napokban minden barátja azt hitte, hogy megbolondult; egy darabig hóbortos, mesébe való jókedvvel járta végig mindennapi stációit. Szuverén száналommal tekintett le a körülötte hullámozó világra, az együgyü sajnálnivaló tökfilkókra, akik egészen idegen célokért lótnak-futnak naphosszat az utcákon. Már most is részeg volt, mikor arra gondolt, hogy Klára egészen az övé lesz, hogy a szürkészemű lányt Fejér Lászlónénak fogják hívni, hogy karöltve fognak ezután bolyongani Budapest napsugaras utcáin. Így, összebújva, egymás mellett élni el minden földi dolgok végső céljához, egyedül lenni hatszázezer közömbös ember között, sutogni, kacagni, ölelkezni, — Fejér néha fölszeretett

volna kiáltani örömében, mikor a jövő álmait szinezgette. És szombat este, ha a hivatal megengedte, lihegve rohant ki a vasuthoz, hogy másnap legalább félóraig együtt sétálhasson Klarával s egy hétig újra és újra érezze azt a meleg kézszorítást, amellyel a lánytól késő este elbúcsuzott.

Mikor Fejér a következő év tavaszán kérőképp állított be az öreg Véningerhez, a kisvárosi parvenü dölyfösen gyűjtött rá egy csempészett német szivarra.

— Mennyi a jövedelme? — kérdezte a kissé sápadtan dobolgotó Fejértől.

— A közgyűlés után háromezer forintom lesz. Kétezernégyszáz forint fizetés és hatszáz forint lakáspénz . . .

— És tudja, hogy mennyi a Klára hozománya?

Fejér tiltakozva emelte föl a kezét.

— Megsért, ha erről beszél! Én a kisaszszonyt nem a hozományáért szeretem . . .

— Hanem a szivéért, — folytatta Véninger úr lenézőleg. — Tudom édes barátom, mert magam is olvastam fiatal koromban regényeket. De akár sértem, akár nem, én bizony egyenesen kimondom, hogy Klárának ötvenezer forint hozománya van.

— A hozományáról szívesen lemondok.

— De Klára nem mond ám le arról, hogy a vagyoni viszonyaihoz aránylag rendezze be a jövődő házaséletét. Hát azt hiszi, hogy azért kuporgattam harminc évig, hogy a leányom most négyszázforintos lakásban lakjék és maga segítsen tisztogatni a szobalánynak? Remélem, hogy továbbra is jó barátok maradunk, de a leányomról egyszer és mindenkorra mondjon le . . .

Fejér ekkor ostoba dolgot cselekedett. Budapestről levelet írt Klárának s a levélben keserű gúnnyal emlékezett meg az édesapjával folytatott beszélgetésről. Arrogáns és méltatlan hangon írt, olyan hangon, amit az ártatlan leány sehogy sem érdemelt meg tőle.

— Meg kellett volna mondania, — írta — hogy elsősorban is a lakásra gondolt s arra, hogy három szobalányt tart a jövődő férje házában. Bocsássa hát meg a tolakodásomat és kérjen nevében a papától is bocsánatot . . . Engem pedig kegyeskedjék elfelejteni, mert én, fájdalom, nem tarthatok három szobalányt . . .

Fejér elküldte a levelet és ekkor történt, hogy két hónapig eszeveszett életre adta magát. Többnyire hajnaltájt feküdt le, gyakran emlegette a dorozsmai szélmalmost, a holttestet, akit

kitettek az udvarra s gyakrabban fordult meg a bodegákban, mint a hivatalos asztala mellett. Már-már arra került volna a sor, hogy a takarékpénztárak előszobáiban ólálkodják s a barátait pillanatnyi girókra kérje föl, mikor két hónap mulva váratlan hírt hallott: Klárát eljegyezte valami budapesti ügyvéd, akinek jövedelme megengedte, hogy a feleségének három szobalányt tartson. Fejér ijedten meredt az ujságra, amelyben az eljegyzési hírt olvasta; de később — s ez férfiasságának bizonyára díszére válik — egyszerre magához tért majdnem kéthónapi kábultságából.

— Ostobaság, — dörmögte — hogy az egész dolgot annyira a szívemre veszem. Végre is mi történt? Nem én vagyok az első férfi, akit egy éretlen kisasszonyka kinevet és hál' Isten, nem is tartozom amaz Azrák törzséhez, akik szerelmi öngyilkosságot követnek el egy külvárosi fogadóban. Szeretni fogom azt a leányt, akit feleségül veszek és miért ne kaphatnék különb feleséget, mint ez az elbizakodott kis perszóna? Háromezer forintnyi biztos fizetés nem tréfa s ismerek komoly családapákat, akik nem kívánnak három szobaleányt a csemetéjükhöz. Körül fogok hát nézni a zsuiron és két hét alatt meg fogom találni azt az ideált, akibe ötven évig szerelmes lehetek ...

Vállalkozását nemsokára siker koronázta. A csalódott szerelmes hamarosan megnősült, még pedig a következő körülmények között:

Fejér permanenciába helyezte a frakkját és a smokingját, mérhetetlen mennyiségű sandwichot és teát fogyasztott, figyelemmel kísérte a divatos szójátékokat s két hét múlva bizonyos jóindulattal nézte végig a keringő Huszár Katát, aki ártatlan Gretchen-arcocskájával az ő vihartépett szivét is szimpatikus elnézésre hangolta.

— Terringettét, — mondta a buffet mellett állva, (Katát éppen a nagybátyja segédtitkárja vitte táncba) — milyen csinos és édesarcu baba! Ebből ugyan különb feleség válnék, mint a gőgös és elbizakodott Klárából. Igaz, hogy aligha van annyi energiája, mint Zrinyi Ilonának, de szeretném tudni, miért kellene éppen a Zrinyi Ilonák közül választani a jóra való feleségeket?

Udvarolni kezdett a szőke Huszár Katának, a vacsoránál melléje ült, később pedig, mikor hajnaltájt egyedül maradt Huszár tanácsossal (a Kata nagybátyjával és gyámjával), szentimentális borongások közt emlékezett meg hideg lakásáról és kirojtosodó, elzüllött gallérajairól. Utóbb, a negyedik üveg pezsgő fölbon-

tása után, merész hasonlatot használt: kivert kutyának mondta magát, akinek senkije sincs a mérhetetlen világon... A tanácsos, aki okos és szókimondó ember volt, joviálisan közbevágott:

— Csak nem vagy annyira elkeseredve, hogy a házasságra gondolsz?

— Ha két hónap alatt meg nem házasodom, — mondta Fejér komolyan, — vagy örökké agglegény maradok, vagy egyszeriben a Dunának megyek...

Mikor Fejér később lelkes dithirambusok közt kezdte dicsérni a szőke Katát, Huszár közelébb húzta a székét.

— Csak nincs összefüggés az előbbi és mostani szavaid között?

Fejér ekkor lojálisan bevallotta, hogy Kata kisasszonyt négy év óta szereti, 1893 óta, amikor a kis leány, még talán partellis baba korában, a nevelőnőjével együtt rendes tagja volt a budapesti jégcsaládnak. A négy évet oly élénken szuggerálta önmagának, hogy beszéd közben már maga is hinni kezdett benne. Huszár bólogatva hallgatta, majd megkinálta egy maradék havannával.

— Gyújts rá, öreg, — mondta barátságosan — és ha Katával rendbe hozod a dolgot, nekem

semmi kifogásom a házasságtok ellen. Utóvégre érett eszű férfi vagy, aki tudod, hogy mint kell boldoggá tenni egy fiatal leányt. Terringettét, udvarolj hát neki, mert azt csak nem kívánod talán, hogy én hódítsam meg a számodra...

Fejér udvarolni kezdett Huszár Kata kissasszonynak s a tavasszal, mikor egy majálison Katával táncolta a második négyest, hirtelen komolyra fordította a léha, báli beszélgetést.

— Hallgasson meg egy komoly szót, — mondta a fátyolfelhőbe burkolt kis szőke tündérnek. — Én magába nagyon régen szerelmes vagyok, még azóta, hogy a lipót-utcai intézetben tanulta a földrajzot és a történelmet. Gondolt valamikor arra, hogy a feleségem legyen? Ha gondolt, ne sajnálja megmondani, mert akkor még ma éjjel beszélni fogok a bácsikájával...

Kata ijedten sütötte le a szemét, de aztán olyan dolog történt, amire Fejér még álmában sem gondolt volna; a gyáva kis Gretchen bátran a szeme közé nézett s bár igen-igen halvány volt, így szólott komolyan és határozottan:

— Meggondolta, amit mondott, vagy csak most, tánc közben, jutott eszébe? Feleljen előbb

a kérdésemre, mert mind a kettőnk boldogsága forog szóban . . .

Fejért annyira megzavarta a kis lány energikus kérdése, hogy határozatlanul dadogta :

— Csak nem képzeli, hogy tréfáltam? . . .

Kata halvány arcocskája most egyszerre pirosra gyulladt, szeme könnyekkel telt meg és miközben fehér selyemcipellőjét nézegette, félig sírva, félig nevetve susogta :

— Fejér, gondolja meg, hogy mit tesz, mert én vagy nagyon boldog asszony leszek, vagy nagyon boldogtalan . . .

Csöpp híja volt, hogy sírva nem fakadt a bálterem közepén és Fejér, aki egyszerre úgy érezte, hogy a kis leányt véghetetlenül szereti, gyöngéden szorította meg a kezét.

— Gyermek, — mondta mosolyogva — csak nem venném feleségül, ha azt nem akarnám, hogy boldog legyen . . .

Kata hálás és meleg pillantást vetett a táncosára, reménykedő, szinte alázatos pillantást, melyet minden fiatal férfi ismer, akibe egy ártatlan lány valamikor szerelmes volt. Utóbb, a zárt kocsiban, minden különösebb ok nélkül kezet csókolt a bóbiskoló Huszár tanácsosnak, aki vén praktikus létére gyorsan kitalálta, hogy

a kézsók különös, regényes eseményekkel lehet kapcsolatban.

— Kata, — szólott tréfásan, — az Istenre, csak nem . . .

— Mit bácsikám? — kérdezte a lány meghatva.

— Csak nem akadt talán valaki a horgodra?

És mikor Kata kisasszony mit sem felelt, az öreg úr gyöngéden simogatta meg a bálban fölborzolt szőke haját.

— Topp, csak nem fogsz itt sírva fakadni, mert valaki megvallotta, hogy szerelmes beléd. A történetírók több olyan esetet említenek, mikor hasonló katasztrófa történt a fiatal leányokkal.

A mátkaság édes nyolc hete után az ifjú pár Olaszországba utazott s Fejér eleintén egy pillanatig sem gondolt arra a másikra, aki most egy idegen férfiúval robog talán a genuai tengeröböl felé. Volt is eszében, hogy ilyen haszontalanságokon törje a fejét! De most, hogy a tündérmese véget ért, s az öthetes álom után megint idecsöppent a köznapi világba, most egyszerre úgy érezte, hogy borzasztó ostobaságot és gonoszságot követett el! És miközben a felesége szomorúan tünt el a hálószo-

függönyei mögött, ő kétségbeesve állt meg a szoba közepén és megdöbbenve gondolta:

— Csak a fiatalságát, a naiv lelkét, a gyerekes ártatlanságát szerettem. De jó Isten, mi lesz most, mikor mindezzel tökéletesen torkig vagyok...

Fölnyitotta az íróasztala fiókját és sorjában kirakosgatta a leveleket, melyeket egykor a hideg Klára intézett hozzá. Úgy gondolta, hogy olvasatlanul a tűzbe dobja őket, de nem tudta magát rászánni arra, hogy az emlékektől egyszerre megváljon. Sorjában elolvasta valamennyit, a finom, cicomátlan sorokat, melyek külső formájukban is az elveszített leány egyszerű bajosságát mutatták. Nem éretlen, romantikus szerelmeskedés volt bennük; hanem egy tiszta teremtés gondolatai, érzései, komoly, reális reményei. Fejért egy pillanatra csudás hallucináció fogta el: Klára ott állott az íróasztala előtt és kék szemét az övébe mélyesztve, egyszerűen így szólott hozzá:

— Követni fogom, amikor maga jónak látja...

A levelek alá ez a név volt írva: *Ginevra*. Ő nevezte el így; valami különös képzelődés azt hitette el vele, hogy csak a hideg, fehér, előkelő *Ginevra* név lenne méltó a finomlelkű

kisasszonyhoz. Fejér sokáig nézte az aláírás hét betűjét és aztán így sóhajtott föl keservesen:

— Egy idegent kapcsoltam magamhoz az egész életre, míg ő, aki lélekben mindig az enyém volt, a más karjában keresi hiába a boldogságot . . .

Majdnem toporzékolni kezdett erre a gondolatra, de az ajtó függönyén át most egy aggódó női hangoeska hatolt ki a kivilágított dolgozószobába:

— Nem jössz . . . még mindig nem? . . . Én félek itt egyedül . . .

Fejér hirtelen összenyalábolta a leveleket s ideges sietséggel dobta be valamennyit a kályha torkába, ahol egy pillanat alatt lobbot vetettek. Aztán eloltván a pirosernyős dolgozó lámpát, szótalanul átment a hálószobába.

II.

Kata asszony, ujdonatúj vörös reggeli ponyolában, de kissé zilált hajfürtökkel, megállott szundikáló ura ágya előtt és alázatos hajlongással így szólott:

— Teát vagy kávét méltóztatik parancsolni . . . , avagy tán jó édes csokoládés kávét? . . . És legyen-e friss irósvaj, kaviár és szardínia az asztalon? . . .

Fejér fölnyitotta a szemét és hosszabb tünődés után így szólott:

— Férj vagyok!

Megcsípte a karját: fájt. Tehát komolyan ébren volt. Fejér jóízűen elnevette magát; oly különösnek tetszett előtte, hogy ő immár a rendes adófizetők, a haza komoly polgárai közt foglal helyet s a társaságban így szólhat az emberekhez: a *feleségem* ma odabenn járt a belvárosban . . . a *feleségem* figyelmeztetett rá . . .

a *feleségem* meglepett egy szivaros tárcával . . . És végignézvén a vörös pongyolán, mely szolgálatkészen várta a parancsait, Fejér lomhán azt gondolta:

— Mégis csak szép dolog a házaselet, melyben a komoly férfiut ily előzékenyen kiszolgálják . . .

Felkönyökölt a vánkosára és maga előtt látván Kata asszonyt, bolondos nevetetnékje támadt. Beledugta a fejét a vánkosok közé és hóbortos kacagással így szólott magában:

— Ez a kis pongyolaruha ezentul így fogja aláírni a nevét: Dr. Fejér Lászlóné . . . És nekem most már mindig arra kell gondolnom, hogy odahaza egy vörös pongyolaruha sürög-forog, aki így beszél rólam a barátnői előtt: az uram . . .

De egyszerre abbahagyta a kacagást, ismét kitekintett a külvilágba s komolyan így szólott a szolgálattevő tündérhez:

— Kicsi asztal, mesebeli asztal, állj elé . . . Teát és irósvajat akarok és olajos halakat és rózsaszínü sonkás szeleteket . . . És friss mézet és orsovai kaviárt és mindent, amit a nagy szultán birodalma terem . . .

— Úgy lesz, ahogy kívánja kicsi uram — mondta a pongyolaruha bókolva.

Fejér most fölkel a menyezetes ágyból és kényelmesen körültekintett a birodalmában. Egy sötét utcai ruha — Isten tudja, honnan került? — ott várakozott rá a karosszékekben, a gallér, a kéz-elő szűzi tisztaságban fehérlett az éjjeli szekrény márványlapján, a lakkcipő csillogva kellette magát, a fürdőszobából kellemes melegség áradt be s a kölni víz erős illata érzett. Fejér kényeskedve vette tudomásul királyi kényelmét és eszébe jutott hideg garzonlakása, ahol félóráig kellett keresgélnie zilált, rendetlen garderobjában. Micsoda fejedelmi uraskodás volt ez a régi nyomorúsághoz képest! Az új férj — elfeledvén tegnap esti keserűségét — lojálisan így szólott:

— Mégis csak tisztességes találmány a szent házasság intézménye!...

Félóra múlva Fejér a mesebeli asztal mellett reggelizett s jóakarattal szívta tovább azt a cigarettát, amit a felesége meggyújtott. A Fejérház újdonsült úrnője most gyújtott életében a legelső cigarettára és Fejér pokoli élvezettel nézte ama megdöbbentő grimasszokat, miket a fiatal asszony vágott. És miközben az egyiptomi cigarettát jóízűen tovább szívta, elégtelen mormogta:

— A feleségem igen bájos és szeretetreméltó kis perszóna!

Fejér, lesepervén kabátjáról a kiflimorzskákat, kilenc után kezébe fogta a kalapját és érzékenyen búcsúzni kezdett:

— Isten vele, drága, gondoljon reám, amíg távol leszek . . . Ne kacérkodjék az ablakon át a lovas tüzerekkel . . . ne küldjön szerelmes levelet a fenszterező gavalléroknak . . . ne fogadja Elemér urat a kis szalonban . . . szóval ne rakjon szarvakat a szegény ura fejére . . . mert százezer korrpótlék és bútorraktár, rossz világ lesz, ha itt találom a katonát . . .

— Mit fog tenni? — kérdezte a pongyolaruha vidáman.

— A katonát fölszúrom a spádémra, magát pedig megölöm, mint a csirkét . . .

— Megöl, édes, igazán megöl? — kérdezte csillogó szemmel Kata asszony.

Boldogan nézte végig az urát, még egyet simított a kabátján, még egyet igazított a nyakkendőjén, mielőtt az útjára elbocsátotta volna. És a lépcsőházban újra utána kiáltott a füttyörészve lefelé ballagó Fejérnek:

— Ha egy órára itthon nem lesz, a sarokba térdeltetem . . .

— Egy órára? Egy órakor a Georgette hercegnő rózsaszínű boudoirjában flirtelek . . .

Kata asszony mélabúsan tért vissza a toll-

eprői és porolóruhái közé — nem csoda, most vált meg először az urától — Fejér pedig friss léptekkel haladt lefelé a körúton. Nyoma sem volt most benne a tegnapesti kétségbeesésnek, vidáman, jókedvüen sétálgatott a széles gyalogjárón, boldogan szíva magába a derüs délelőtti levegőt. Négy hét óta most látta megint először az ő imádott Budapestjét: a kissé kopott, de aransugarakban úszó körutat, a villamos vasut ismerős kalauzait, a nagy bérházak kupoláit, melyek ragyogtak a tavaszi verőfényben. Igazán csak akkor volt boldog, mikor viszontláthatta az ő tündérszép városát, s kezet foghatott újra a barátaival, akik hangos jókedvvel üdvözölték. Az ideges és kissé cinikus Fejér volta-képp puha és szentimentális legény volt, aki csak akkor érezte magát igazán jól, ha a környezete dédelgette. — Terringettét, milyen meglepetés lesz, ha most váratlanul betoppanok az irodába! — mondotta magában kéjelegve. És fölugorván a legelső villamos kocsira, vidáman új szivarra gyújtott, hogy a várakozás perceit megrövidítse.

A hivatalban egetverő éljenzéssel fogadták, az íróasztalok árván maradtak néhány percre, többen kísérletet tettek, hogy az új férjet a levegőbe emeljék s mindenfelől annyi kérdést

intéztek hozzá, hogy Fejér még a tizedrészükre sem tudott volna egyhamar válaszolni:

— Hát a kis menyecske?

— Meddig laktatok a goiserni malomban?

— Nem pirult el, mikor nagyságos asszonynak szólították?

— Beletörődött hamar az asszonyi életbe?

— A férj is csak úgy érzi magát, mint a többi közönséges halandó?

Fejér ide is, oda is dobott egy-egy fölületes mondatot, mosolygott, boldogan gesztikulált, de többnyire csak artikulálatlan indulatszókban adott az érzéseinek kifejezést.

— Az asszony? Oh! A goiserni malom? Haj! A férj? Haj, haj, haj! A házaselet? Hajahaj, haj haj haj!

Végre lecsillapult valahogy az általános ribillió, a fiúk ismét elfoglalták helyüket az íróasztalok mellett s Fejér is letelepedett a karosszékbe, hogy összegyült írásai közt végignézen. Ha a szegény bank jóléte most a Fejér László munkásságától függött volna, aligha be nem csukják még aznap este a nádor-utcai palota vaskapuját. Annyit sem értett a hivatalos ügyiratokból, mintha a szanszkrit Sakuntalát olvasta volna! Állt is a feje arra, hogy kötvényekkel, jelzalogkölcsonökkel foglalkozzék! Lázás hévvel

forgatta ide-oda az írásokat, de ijedten össze-rezzent, mikor valaki egyszerre megszólította:

— No, hát csakugyan benőtt a feje lágya?

Kaufmann úr volt, az öreg Kaufmann, a bank mormogós medvéje, egy feketeszakállas negyvenéves agglegény, akit sem a nagy öröm, sem a nagy búbanat nem hozott ki sohasem a sodrából. Kaufmann nagyon megbecsülte az intézet, — réműletes munkaerő volt — de a bank életvidám ifjai nem igen szerették, mert a vén gépember csöndes cinizmussal mondta meg mindenkinek az igazat. Kaufmann úr valami titokzatos exisztencia volt; a lakását senki sem tudta, étteremben, kávéházban sohasem látták, délben mindig egyedül tűnt el a Zrinyi-utca kanyarulatánál. Némelyek azt mondták felőle, hogy többszörös családapa, de a feleségét — mivel ő nagysága a szakácsnői közpályáról evezett a házaselet kikötőjébe — mód fölött röstelli; mások kedvetlen, megsavanyodott agglegénynek tartották, akit a kronikus gyomorhaj teljesen képtelenné tesz arra, hogy a világ örömeiben gyönyörködjék. Akárhogy volt, Kaufmann úr sohasem lelkesült a színpadi királynők és az orfeumi táncosnők szépségén, de viszont sohasem emlegette a dinamitot, ha egy-két órával tovább ott tartották a hivatalban. Egykedvűen

szívta tovább a rövidszivarját, legfőlebb akkor hagyta abba az írást, mikor a fiatal emberek titokzatosan az íróasztala fölé hajoltak.

— Kaufmann bá', — mondták neki nyájasan — elsejéig szükségem lenne tíz forintra . . .

A szakállembert ilyenkor gúnyosan mosolygott, — mindig gúnyosan mosolygott — aztán mormogva vette elő züllött, szétlapult pénzes-tárcáját.

— Jobb lenne, ha a takarékpénztárba tenné, minthogy a bodegákban elmulatja . . .

Fejér, aki tetőtől-talpig igazi társas lény volt s a legnagyobb titkot is megvetette, ha azt valakivel nem közölhette hamarosan, Ginevrához való szerelme első éveiben egyszer az öreg Kaufmannnak is megvallotta a szíve titkát. Lelkesen és nagy hévvel beszélt és Kaufmann szó nélkül, csöndes pöfékeléssel hallgatta.

— Hát mit szól hozzá? Mi a véleménye? — tudakolta, mikor végre egy kis pihenőt tartott.

— A véleményem? Bánja is maga, hogy én mit gondolok vagy mit nem gondolok! Az én nézetem az, hogy kevesebbet szavaljon, de többet tegyen ahhoz, hogy azt a kisasszonyt megkapja . . .

— Vén csacsi, — dörmögte Fejér, mikor később eltávozott az asztaltól.

Nem is igen közölte többé vele a szerelmi regénye fázisait, de mikor Véninger váratlanul visszautasította, nagy búbánatában megint csak odacsatlakozott egy estén a hazafelé kullogó medvéhez.

— Legjobb volna meghalni, Kaufmann bá',
— mondotta sirásra hajló könnyedséggel.

— Nincs talán pénze, hogy a bodegába menjen?

— Ne tréfáljon . . . nincs most kedvem a tréfára . . . Ha a vén édesapám nem élne, elhiheti, hogy gondolkodás nélkül a Dunának mennék . . .

— Hát mi a baja? — kérdezte Kaufmann úr az ő kicsinylő pillantásával.

Fejér nagyot sóhajtott és kétségbeesve gyónta meg mindazt, ami két nap óta a szivét nyomta. Nagyon őszintén és nagyon szomorúan beszélt, annyira, hogy a cinikus Kaufmann is sajnálkozva nézett a szeme közé.

— Ne pityeregjen, — mondta később, — a tartalékos hadnagyok arcához nem jól áll, ha egy kis szerelmi búbánat miatt sirva fakadnak. Hát mi történt magával olyan rettenetes? Az öreg Véninger nem szereti, — de ha jól megérttem, nem is azt kívánja, hogy a Klára kis-asszony édesapája szeresse. Járjon kevesebbet

az orfeumba és dolgozzék többet a hivatalban, elvégre Véninger úr is meg fog puhulni, mint annyian a nagy özönvíz óta. Annak a kisasszonynak több a fajsúlya, mint magának és az a kisasszony nem fogja cserben hagyni, mint a bodegai pénztárosné. De ha azt hiszi, hogy a pityergéssel segíthet magán, akkor csakugyan jobban teszi, ha még ma este a Dunának megy...

E nap óta Fejér nem beszélt a dologról hivatalbeli szomszédjával s mikor Huszár Kátával pár hónap múlva jegyet váltott, gondosan kerülte a száraz gépember pillantását. Csak néha látta, hogy Kaufmann úr gúnyos megvetéssel hajol le összegyült írásaira s mikor később a kollégái meggratulálták, félénken nézett a vén medve felé, aki szó nélkül forgatta az aktáit. Azóta nem esett szó a Fejér úr szívbeli ügyeiről, csak most, a megérkezés után való nap, mikor Kaufmann úr váratlanul így szólott hozzá:

— Na, hát csakugyan benőtt a feje lágya?

— Benőtt-e? — kiáltott föl Fejér vidáman. —

Nem is emlékszem rá, hogy valamikor aféle szomorú szerelmes voltam, aki holdvilág mellett ábrándozott egy éretlen kisasszony ablaka alatt. Tudtam is még akkor, hogy mi az igazi szerelem! Az igazi szerelem, bármit is beszéljen

Serao tensasszony, csak ott kezdődik, mikor az ember először száll be egyedül a vasuti kupéba a másfélórás feleségével . . .

És vállára ütögetvén az öreg Kaufmannak, jókedvüen folytatta:

— Remélem, hogy most már mindörökre beszünteti azt a csúfolódó hangot, amivel eddigelé diskurált velem . . .

Kaufmann bá' meggyújtotta a kétkrajcáros szivarját (minden szivart legalább hússzor meggyújtott) s cinikusan teregette szét íróasztalán a bélyeges közjegyzői másolatokat.

— Aztán csak tartsa is meg a jó Isten ezeket a nézeteit. De attól félek, hogy a legelső cselédváltozásnál megint visszahabarodik a dunaszekcsői herceg-kisasszonyába . . .

— Hát olyan léha embernek tart, Kaufmann úr? — kérdezte Fejér kissé sértődötten.

— Léhának? Nem éppen. De őszintén szólva, nem igen szemelném ki a vőmnek, ha eladó lányom lenne.

— Miért?

— Mert maga is a nagy szónoklók gárdájába tartozik, a finomlelkű hangulatemberek szektájába, akik mindent csak a világ kedvéért cselekszenek. Talán boldogtalanok is lennének, ha nem mesélhetnék el azonnal, hogy most

jöttek a légyottról. Kevesebbet beszélni, fiatal úr — és többet érezni odabenn!

Fejér fitymával intett a vén nyárspolgár felé s derülten mormogta:

— Hiába, maga most is csak annak a könnyűvérű legénynek tart, akinek tavaly meg két éve megismert... Csak jöjjön el egyszer... tiszteljen meg bennünket... majd meglátja... ha ebédre szerencsétet...

És lelkesülten közelébb lépve, bizalmasan ütött a vén agglegény vállára.

— Tudja mit, Kaufmann bá'? Jöjjön el vasárnap ebédre. Legyen maga a legelső vendégünk...

— Hiszen tudja, hogy odahaza ebédelek, — szólott Kaufmann úr kedvetlenül.

— Hát egyszer eltér a rendes szokásától és megtiszteli a fiatal menyecskét azzal, hogy a főztéből eszik... Terringettét, csak nem fog kosarat adni, ha meghivom...

Kaufmann úr zavartan szipákolt a kialudt szivarjából.

— Minek akarja, hogy a rendes kerékvágásomból kijöjjek? Én bizony nem igen szeretek a más asztalánál ebédelni és ő nagyságának sem lehet nagy multságára az ilyen savanyu, kiszáradt fickó. Annyian vannak itt, akik szívesen elmennének...

— El fog jönni és azzal punktum. És mindjárt tudomásul is veheti, hogy a hirtelen roszszullét és a nagynéni váratlan halála nem szolgálhat kifogásul . . .

— De frakkom sines, — motyogta Kaufmann bá' erőtllenül.

— Frakk? Majd megmondom, hogy kinek kell a frakkja. Úgy jön, ahogy van, akár így, az irodai kabátjában . . .

*

Fejér két napig lázasan mutatkozott mindenütt, ahol még nem látták, s boldog ábrázattal szedte be a fiatal férjnek dukáló bókákat és udvariasságokat, — de két nap mulva az egész világ tudomásul vette a szenzációs eseményt és sehohsem fogadták többé azokkal a hangos fölkiáltásokkal, amik eleintén mindenütt kitörtek a láttára.

— Jó Isten, hát most már mindennek vége? — kérdezte magában a fiatal férj bosszusan.

Az idegei egyszerre elernyedtek s majdnem elviselhetetlennek tünt föl előtte az a gondolat, hogy ő is a révbetért emberek szürke csapataiba tartozik. „Mi következik még ezután?“ kérdezte magában kétségbeesve. És arra gondolva, hogy életét ezentúl egy naiv gyermek és egy unalmas hivatal közt kell megosztania,

majdnem sírva fakadt keserüségében. Mi az, amit még elérhet a jövőben? Azért éljen, hogy a fizetését négyszáz vagy nyolcszáz forinttal fölemeljék valamikor? Fejért talán megölte volna a szenzációk nélkül való nyugalom és most már aligha lehetett még csak reménye is arra, hogy viharokban és szenzációkban része lesz . . .

— Isten hozott, kis uram, — mondotta Kata asszony delenkint, mikor a férje hazatért a hivatalából. És odanyujtván tiszta homlokát, minden nagyobb lelki fölindulás nélkül tanácskozott a szakácsnővel a holnapi menüről s arról az újfajta sörkrétáról, mellyel a bádogedények tisztogatását egy nagyratörő gazdasszonylélek reformálta. „Hogy lehet a sörkrétával foglalkozni?“ — gondolta Fejér ur lesujtva. Ő perzselő szenvedélyt, mindent elsöprő szerelmi vágyakat keresett volna a kéthónapos feleségében, míg Kata asszony a rend és a tisztaság föntartását tartotta az asszonyi nem hivatásának. „Agyon tudnám szorítani azt, akit szeretek!“ — sóhajtott föl olykor Fejér úr magánkivül. „Nézd kis uram, hogy csillognak a bádogedényeim!“ — mondotta Kata asszony dicsekedve . . .

III.

Fejér szombat este lázasan járta sorra a csemege-üzleteket, hogy a másnapi ünnepi ebéd különböző nyalánkságait összevásárolja. Egy kisebb hivatalnok-család bizonyára teljes hónapig megélt volna abból a pénzből, amit Fejér egy óra alatt kiadott. Mikor a virágokat hamarosan megrendelte, tíz perc alatt egy fél csemege-boltot megvett, de közben pezsgőt és francia vörös borokat választott, s borban főtt rákot vásárolt egy fürdő-utcai üzletben, ahol még legénykorából ismerték.

— A nagyságos úr hölgyeket is meghivott?
— kérdezte a boltos a szemével csiptetve.

— Hölgyeket? Régen volt, édes barátom, mikor hölgyek jártak az estélyeimre . . . Most egészen más világ van . . . Megházasodtam . . .

Fejér nem maradt meg az első gondolata mellett, hanem Kaufmann bá'n kívül a barátai

közül is meghívott néhányat a vasárnapi ebédre. Többnyire bankbeli kollégáit: Terényi urat, a prokuristát, Keményt, az aligazgatót, Szerdahelyi doktort, az intézet jogtanácsosát és Kalmár Sámuel, egy fiatal kriminálista-ügyvédet, aki többnyire milliomos gazembereket védelmezett a törvény színe előtt.

Kissé izgatta, hogy a fiúkat a saját asztalánál látja, vasárnapig minden este új tervekkel toppant be a józsef-körúti lakásba, új és új csomagokat rakva le az előszoba asztalára. Szivarokat, török dulcsászát vásárolt, ismeretlen likőrfajtákat fedezett föl, cigarettát hozott a kaszinóból, protekciós egyiptomi cigarettát, melyből a velszi herceg szokott színi egyetkettőt leves után. Kata asszony — aki alapjában fukar volt, mint egy szatócs — szelid megbotránkozással fogadta az újonnan érkező szállítmányokat, melyekből a férje lázas hévvel bontogatta ki a különböző csemegéket.

— Teremtő szent Isten — mondta szombat este, — hiszen maga egy egész sarokház árát kiadta a holnap ebédre . . . Hát olyan nagy urak a barátai, hogy nem elégszenek meg kisebbszerű lakomával?

Fejér ekkor a Niebelungénekhez hasonló hősregét mondott el vasárnapi vendégeiről.

Terényinek, a prokuristának tálcán hozzák a kétszázezer forintos hozományokat, de a büszke bankember mélabús mosollyal utasítja vissza a legcsábítóbb partiekat. Kemény csak élvezetből hivatalnokoskodik, a Bánátban négyezer holdas birtoka van, egyébként a kaszinó legelső gavalérja, aki Barbi Alice-nak hatszázforintos bukétát nyújtatott föl legelső hangversenye után. Szerdahelyi doktor negyvenezer forintnyi évi jövedelmet dug zsebre, Kalmár Sámuel pedig, a híres védő, aki egy Bogdanich-lánytól (Bogdanich Margittól) vált el két esztendővel ezelőtt, a felesége ötvenezer forintnyi hozományát megduplázva küldte vissza, ezzel a rövid levélkével:

„. . . A saját pénzén kívül az enyémről is küldök néhány forintot, egy úgynevezett *ibolya-alapítványt*, amelyből a mindennapi ibolya-bukétáit megvegye . . .“

— Csak nem képzeli, — mondta Fejér kissé bosszusan, — hogy ezeknek olyan ebédet tálaltatok, aminőt a maga Dóra nénije szokott, mikor vendégeket hív vasárnapra? Még csak az kellene, hogy a hivatalban kiPLETYKÁZZANAK! Ilyenkor nem tekint az ember, édes, egynéhány nyomorult forintra! . . .

Kata asszony maga is lámpalázasan sürgött-forgott a spájzban és a konyhában, titokzatos

értekezéseket folytatott egy tisztos koru hölgygyel, aki látszólag a szakácsnői méltóságot töltötte be, de valójában mint tapasztalt nevelő követte kisasszonyát az új fészekbe, éjfélig tanulmányozta a szakácskönyvet s közben együgyü kérdéseket intézett az idegeskedő Fejérhez:

— Illik, hogy kínáljam őket valamivel? Odanyújthatom magam is a salátástálat? Ha szivarra gyűjtanak, kimenjek a szobából? Ha elbucsúznak, kikisérjem őket az előszoba ajtajáig?

Fejér komor felsőbbbséggel szivta a szivarját, aztán professzoros szigorúsággal válaszolt:

— Kínálni senkit sem szokás, édes, ez csak Dóra néninél járja. A salátástálat nem az úrnő nyújtogatja, hanem a szobalány. Ha a vendégek szivarra gyűjtanak, az okos asszony eltűnik az ura szobájából. Az előszobáig csak az asszonyvendégeket szokás elkisérni, a férfiak kevesebbel is megelégesznek . . .

És bizonyos ünnepiességgel tette hozzá:

— Arra ügyeljen, hogy kedvesnek és szeretetreméltónak találják s egyiknek se jusson eszébe, hogy maga, édes, még nem igen szokta meg a háziasszonyi méltóságot. Igyekezzen elmésnek és bohémnek lenni, s ne komolykodjék, ne piruljon, mint egy falusi lány. Mert tudja: ezek értenek ám valamicskét az asszonyokhoz, s elsü-

lyednék, ha az én feleségemet közönséges kis perszónának tartanák. Már csak én miattam is ügyelnie kell, mert haj, voltam ám én valaki boldogult fiatal koromban . . .

Kata asszony szégyenkezve hallgatta az ura öntelt oktatásait, s elpirulva kelt föl az öléből, a hol eddig kis cica módjára gubbaszkodott.

— Ha attól fél, hogy ostobának tartanak, — mondta elérzékenyülve, — kár, hogy idehívta őket az asztalához . . .

Fejér ijedten nézett a feleségére, majd gyöngéden visszahúzta az ölébe.

— Óh, kis csacsi, — kiáltotta tréfásan, — óh, érzékeny kis csacsi, hát szégyen az, ha egy vén fickó egy tapasztalatlan kis babát oktatni mérészel? Maga megszületett, megreggelizett és férjhez ment, míg én érettségis korom óta egyebet se tettem, mint egyik ebédről, egy vacsoráról a másikra szaladtam. Máshoz se értek, mint az ilyesmihez, nem szabad hát mindjárt eltörnie a mécesest, ha valami ártatlan megjegyzést kockáztatok. Közös érdekünk, hogy magát bájos asszonykának tartsák, a magáé éppen úgy, mint az enyém. Csókoljon hát meg hamar, mert mindjárt odatérdeltetem a szoba sarkába . . .

IV.

Az ebéd nagy ünnepiességgel folyt le, az urak — Kaufmann bá't kivéve — impozáns bokrétákat hoztak a fiatal asszonynak s míg a szobaleány nem jelentette, hogy a leves az asztalon van, középkori hódolattal adóztak a háziasszony szépségének. Kata asszony most vette föl először azt a sárga selyem otthonkát, mely kelengyéjének *piece de resistance*-a volt s melynek láttára összes barátnői sápadtak a haragtól és az irigységtől. A sárga selyem otthonka nagyszerűen illett a vasárnapi ebéd milieujéhez: a napfényben csillogó fehér asztalhoz, melyen ragyogtak az ezüst evőeszközök és a velencei poharak, a klastromszerű pohárszékhez, az ebédlő sötét alaptónusához, melyen aranyos foltok táncoltak. A délelőtti verőfényben az egész ebédlő kábító ibolyaillatban úszott,

mert Kata asszony minden teríték mellé egy kicsike ibolyabokrétával kedveskedett. A selymes Ferenc József-kabátok hódolattal hajoltak meg a sárga selyempongyola előtt és a házigazda, aki a fesztelenség közömbös álarca alatt egyre azt a hatást kémlelte, amelyet a felesége a fiúkra tesz, bizonyos elégyütséggel gondolta:

— Azt hiszem, irigylik tőlem egy kicsit az aranszőke cukorbabát . . .

— Nagyságos asszonyom, — mondta Szerdahelyi doktor (az a cigarettázó nápolyi siheder, aki a trumeau márványlapján ült, gúnyosan elfintorította a száját a *nagyságos asszonyom* halatára) — a rágalmazást általában nem igen számítják a legkiválóbb erények közé, de én azt tartom, hogy csak a beestelen férfiak mondanak jókat a barátaik felől . . . Én — ha ugyan jól emlékszem — az elemi iskola második osztályában beszéltem utoljára jól a barátaimról s így most bizonyos lelki nyugalommal állíthatom, hogy tisztelt férje, aki melleleg szólva a század egyik legelső betörője, nem igen érdekelte meg a Sors ő Felségétől, hogy ilyen fejedelemileg gondoskodják róla . . .

László jóízűen kacagott s rejtett célzásokat tett ama csirkefogókra, akik a boldog házasságokat megzavarni akarják, a fiúk nevetve kana-

lazták a pompás levest, de Kata asszony ijedten nézett a komolykodó Szerdahelyi doktorra:

— Hogyan mondta? László a század egyik legelső betörője?

— De cica, hát nem látja, hogy Tamás csak tréfál? — szólott közbe Fejér, aki a barátai előtt végtelenül szégyelte, hogy a felesége nem érti meg az aranyifjuság tolvajnyelvét.

Kata kipirulva mentegetődzött, Szerdahelyi doktor pedig, aki ügyes világfi létére rögtön látta, hogy a naiv asszonykának idegen ez a társaságbéli tónus, hamarosan a színházra fordította a beszélgetést, az új Audran-féle operetre meg Márkus Emilia gyönyörű toalettjeire a legujabb francia drámában. Kalmár ennek kapcsán kijelentette, hogy a jövő évben nem bérel zsöllét, mert a kaszinót még mindig érhetetlen előnyökben részesítik. Kemény egy divatos művésznő legutóbbi szerelméről beszélt, egy férjes művésznőről, a ki állítólag így csillapította le féltékenykedő szeretőjét:

— Remélem, föltesz bennem annyi tisztességet, hogy nem fogom megcsalni az urammal!...

Kata asszony, aki a spanyol nyelvet sokkal jobban értette, mint ezt a diskurzust, tágranyilt szemmel hallgatta Kemény urat. Fejér pedig

szomoruan konstatálta, hogy a felesége idegen a budapesti társaság levegőjében . . .

Míg látszólag a fiúk intim pletykáit hallgatta, elszorult szívvel gondolta magában:

— Bizonyos, hogy együgyü kis perszónának tartják . . .

Kata, aki a Fejér többi barátjával szemben kisleányos elfogultságot érzett, csodálatos bizalomra gerjedt az öreg Kaufmann bá' iránt, aki mellette ült az asztalnál. A vén irodai medve nem kacagott a fölmerült pletykákon, szoborszerű hidegséggel hallgatta a fiúk elmésségét, parlagi módra késsel vágva el a kenyeret s villával kezelve a sajtot, akárha a beregszalóki nagyvendéglőben költötte volna el az ebédjét. Sőt egyszer a vörös bort is kiöntötte, s mikor ijedtében sót akart hinteni a nedves foltra, a házi-asszony poharát is szerencsésen fölborította.

Kata asszony szimpátikusnak találta a kiszáradt agglegényt s mikor az urak később bevonultak a pipázóba, még jó ideig csevegett az embergyülölő vénemberrel. Ekkor történt, hogy Kaufmann bá' jóindulattal így szólott hozzá:

— Fejér is csak ilyen, mint ezek a zsúrgavalérok . . . Jószívű, becsületes, — de léha, mint egy nápolyi lazzaroni. Ha erős kézzel fogja meg, jóra való embert faraghat belőle, de mind a

ketten szerencsétlenek lesznek, ha asszonyosan puha és érzékeny marad. Maga még nem tud sokkal többet, mint egy iskolás leány, hát bátran meghallgathat egy ilyen tapasztalt világcsavargót. Erősen meg kell fogni, mert különben baj lesz . . .

Kata asszonyt érthetetlenül elérzékenyítették az apai tanácsok s miközben hálásan szorongatta a Kaufmann bá' kezét, egyszerre az a különös sejtelem ébredt föl benne, hogy a vén agglegényre még szüksége lesz az életben. Fölsimerte-e már az urában a felületes századvégi férfiút, a szó és a könnyű lelkesedés emberét, vagy egyszerűen csak valami titokzatos sejtés támadt-e föl a szívében: annyi bizonyos, hogy így szólott Kaufmann bá'hoz:

— Köszönöm, hogy már első látásra ilyen jó hozzám. És ha megengedné, hogy olykor megkérdezzem egyről vagy másról . . .

Kaufmann bá' cinikusan vállat vont.

— Ugyan mit kérdezhetne tőlem? Húsz év óta se voltam másutt, mint az irodában meg a lakásomon, annyit se értek a világi dolgokhoz, mint egy falusi lévita. De egyet tudok: ha nem fogja meg erősen az urát, akkor mind a ketten szerencsétlenek lesznek . . .

Fejér utóbb elkísérte a vendégeit a kaszinóba,

s amikor kilenc óra táján hazatért, Kata aszszonyt ott találta a kredenc előtt, amint térdelve, a saját kezével rakta el a porcellánt és az üveg neműt. Egy darabig szomorúan nézte a szorgoskodó gazdasszonyt, aztán így sóhajtott fel keserűen:

— A másikat az egész világ ünnepelte volna,
— míg ez! Fájdalom, egy éretlen iskolásleányt
kapcsoltam magamhoz egész életemre ...

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

V.

— Bánom is én, hogy mit mondott a cigány! — fakadt ki egy napon Kaufmann bá', aki nyakig benne ült a munkában, míg az íróasztala előtt egy feketeszakállas fiatalember majszolt kedélyesen egy sóskiflit.

Az idegen megbotránkozva csóválta a fejét.

— Teringettét, csak végighallgatja talán az anekdotámat?

— Nem hallgatom biz' én! — mormogott Kaufmann bá' haragosan. — Ha anekdotát akarok, elolvasom odahaza a kalendáriumot, de a hivatalba nem azért jövök, hogy a sok sületlenséget végighallgassam. Jobb lesz hát, ha dolgozni hagy, mert különben holnapig sem leszek készen az aktáimmal . . .

Az anekdotázó fiatalember tréfás gesztusok közt távozott a vén medve asztalától s miközben

a kiflijét hangosan ropogtatta, panaszkodva fordult a többi szorgoskodó hivatalnokhoz.

— Ki látta, akkor szakítani félbe az anekdotát, mikor az ember éppen a pointhez érne? A vén pórnak még az úgynevezett általános műveltsége sincs meg. A burnótot elfogadni és az anekdotát meghallgatni minden civilizált embernek kötelessége. No, nem igaz? . . .

Többen helyeslőleg bólogattak, néhányan nevetve intettek a kövér fiatalember felé, aki most egyenesen Fejérhez fordult a panaszával:

— Úgy lehurrogott, mint egy iskolásgyereket. Mintha mással még nem is lett volna dolga életében! Hiába, az öregből még mindig kiüti magát az egykori falusi tanító! Hallott még ilyet?

Fejér beleegyezőleg hümmögött, aztán titokban Kalmárhoz fordult.

— Ki ez? — kérdezte suttogva.

Kalmárnak nem volt ideje, hogy feleljen, mert a feketeszakállas most egyszerre odalépett a Fejér László asztalához:

— Különben fölhasználom az alkalmat, hogy bemutatkozzam önnek, Fejér úr. Mikor az intézetben az állásomat elfoglaltam, ön javában a mézesheteit élvezte. Vámos doktor vagyok, a

jogi osztály titkára. Igen örülök, hogy végre személyesen megismerhetem . . .

Fejér kezét fogott Vámos doktorral, aki az ismeretséget rögtön arra használta fel, hogy elmondja neki félbenhagyott anekdotáját. Jókedvű, ötletes embernek látszott, kissé kövér volt, mint a vidám emberek nagy része, a mellényén aranyos lánc fityegett, a láncon pedig egy türkizes és smaragdos pecsétgyűrű csillogott. Fejér, ideges ember letére, rögtön fölismerte benne a hajókötélidegzetű férfiut, aki az életet hasonlíthatlan mulatságnak tartja, sohasem foglalkozik a Schopenhauer problémáival, a paprikáscsirkét többre becsüli, mint az egész plein air-iskolát, s az élet minden lehetőségére készen tart egy-egy alkalmas anekdotát.

— Nem szaladnánk át egy *stehkrieglire*? — kérdezte később Vámos doktor, aki őszinte hálát érzett azért, hogy Fejér az adomáját megkacagta.

Csevegve mentek át a Nádor-utca kocs útján a szemközt lévő kis kurtakocs mába, ahol a környék fiakkeresei és komfortáblisai szokták eltölteni a pihenés óráit. Bizalmasan, karonfogva haladtak egymás mellett, bár alig volt még egy félórája, hogy egymást először látták életükben.

Fejérnek úgy tetszett, hogy a vidám doktort gyermekkor óta ismeri és Vámos doktor is a

régi barát meghittségével ütögetett új kollégája vállára. Mikor később visszatértek a bank épületébe, Fejér így szólott a doktorhoz:

— Holnap megint átmegyünk egy itókára.

Vámos doktor ez időtől kezdve talán több időt töltött új barátja íróasztala előtt, mint a saját hivatalos helyiségében. Napjában körülbelül tízszer eszébe jutott valami kitünő anekdota, s ilyenkor a legsürgősebb munkáját is abbahagyta, csakhogy Fejérnek azon melegében elmondhassa. Vámos doktor ugyanis a hivatalos dolgait afféle szükséges mellékfoglalkozásnak tekintette, mert az életet — mondotta — egyedül a jó anekdoták kedvéért érdemes végigküzdeni valahogy . . .

Január vége felé lehetett, egy havas délelőtt, — Fejér titokzatos választmányi ülések örve alatt az egész éjjelt a barátai közt töltötte — hogy Vámos doktorral szokás szerint átszaladtak a szomszédos kurtakocsmába. Fejér, aki még mindig szentimentális hangulatban volt, a józan Vámosit lírikus kitörésekkel mulattatta. Nem mondott éppen nagy igazságokat, de ha axiomái nem is voltak méltók a La Bruyere vagy Rochefoucauld urakéhoz, Vámos doktort jóindulatú helyeslésre hangolták. Fejér ugyanis így szólott:

— Azt mondom neked, vén kalóz, hogy az egész élet számárság . . .

Vámos doktor meggyőződéssel bólogatott — ő ugyan absolute nem tekintette számárságnak az életét — később pedig elővette a pénzesztárcáját. Amíg a pincérrel a sóskifliket leszámolta, Fejér futólagos pillantást vetett a csinos tárcára, melyet tegnap még nem látott a barátjánál.

— Tetszik neked ez a tárca? — kérdezte Vámos doktor.

— Nagyon csinos.

— Tegnap este kaptam a feleségemtől. Születésnap meglepetésül kaptam, pedig én jóformán el is felejtettem, hogy *anno dazumal* januárban boldogítottam a világot. De az asszony nem felejtí el az ilyesmit. Klára a konyhapénzéből spórolta össze a szükséges huszonöt pengőt . . .

Dicsekedve nyujtotta oda szattyánbőr-tárcáját, melynek felső sarkát gyönyörű emailkapocs díszítette. Fejér udvarias közönnyel forgatta ide-oda az ajándékot, de később, mikor a tárcát gépiesen felnyitotta, olyasvalami történt, ami Vámos doktort komolyan megdöbbentette.

Fejér egy pillantást vetett e tárca belsejében lévő női fotografiára és egyszerre ijesztően elsápadt. Oly fehér lett, hogy Vámos doktor, aki attól félt, hogy leesik a lábáról, rémülten átölelte.

Fejér azonban nemsokára elmosolyodott, megszorította a barátja kezét és halkán így susogta:

— Megijedtél, hogy valami bajom van? Ostobaság! Egyszerűen elállt megint a szívverésem, mint mindig, ha nem alszom ki pontosan a magam szükséges hét óráját. A tanulság az, hogy a férjek maradjanak szépen otthon, mert a korhelykedés nem nekik való többé . . .

Vámos doktor megnyugodva föllélegzett, Fejér pedig szintén kifizette kontóját. Mikor a bank foyerjében elváltak s az ügyvéd fölfelé ballagott a lépcső szőnyegén, Fejér másodszor is utána kiáltott:

— Igaz, kicsoda az a hölgy, akinek az arcképe a tárcádban van?

Vámos doktor jóízűen elnevette magát:

— Az a hölgy! Csak nem képzeled, hogy idegen hölgyeket teszek a feleségem tárcájába? A feleségem az arcképpel együtt adta, — titokban lefotografáltatta magát, hogy a születésem napjára meglepjen . . .

VI.

Fejér egy darabig lázasan forgatta irásait, idegesen járt föl s alá a különböző szobákban, majd egyszerre megállt Kaufmann bá' előtt, aki éppen a napi postát nézegette.

— Tudja mi az ujság, Kaufmann bá'? — kérdezte az öreget lihegve.

— No, talán fölrobbant a Gellérthegy?

— Ha csak az volna! Húsz perccel ezelőtt megtudtam, hogy kicsoda a Vámos doktor felesége . . .

— Hát mit érdekli ez magát annyira? — kérdezte a vén ember mormogva.

Fejér most egészen odahajolt a Kaufmann bá' füléhez:

— Mit érdekel? Vámos doktor Véninger Klára kisasszonyt vette feleségül, Ginevrát, az én Ginevrámat, hiszen tudja. Vőlegény korában

Kreil-nek vagy *Kreit*-nek hívták s csak azóta magyarosította Vámos-ra a nevét. És én öt hét óta bizalmas barátságba keveredtem vele, anélkül, hogy e felől tudtam volna valamit . . .

Az öreg Kaufmann most letette a postakönyvet, föltolta pápaszemét a homlokára, aztán szigorúan végignézte az izgatottan topogó Fejér Lászlót.

— Klára kisasszony? Vámos doktor? Ginevra? És miért izgatja ez föl olyan módfölött, ha éppen kérdezni szabad? Mit törődik azzal akár Ginevra kisasszonyt, akár a Moskovitz-dinasztia egy hajtását vette is feleségül a jogi osztály titkára? Úgy tudom, hogy magát ez idő szerint csak egyetlen asszony érdekelheti az egész kerek világon!

— De csak megérti, hogy a dolog izgat egy kissé?

— Megértem-e? Én csak azt értem, hogy a becsületes ember egy pillanatig sem foglalkozik az ilyesmivel. És én hinni akarom, hogy maga komoly és becsületes emberré lett...

Fejér utóbb másfélóra hosszat sétált a magányos Városligetben és kétszer megkerülte a víztornyot. A dombról végignézte a havas fővárost és úgy érezte, hogy az egész világon egyedül van! Csak egy szó kellett volna, hogy sírva fakadjon —

a szíve annyira túláradt a keserűségtől! Klára, az ő szép, hideg, egészséges Klárája e könnyűvérű, puha ember felesége! Egyszerre eszébe jutott minden: a gyermekkori séták, a kisváros esti korzója, a válás percei, mikor Klára megszorította a kezét, a majális, ahol ő segítette rá a hattyúprémes pellerint, az éjszakák, melyeket Budapesten felőle álmodva virrasztott át, Klára egyszeri kijelentése, hogy bármikor felesége lesz, a téli estékről alkotott édes képek, csábító álmok, minden! Azt hitte, hogy nem élné túl azt a percet, amelyben Klára a másé lenne és ime, ő is egy idegen lelket kapcsolt magához az egész élet tartamára!

Klára asszony a más felesége, egy kövér, bolondos emberé, aki egész életét azzal tölti el hogy ostoba adomákat kolportál! És ez az ember öleli őt magához férji jogai révén! Fejér összeszorított ököllel ütött egyet a viztorony falára, mert izzó fantáziája most a hevülő Klárát mutatta neki e köznapi férfi karjai közt. És didegelve így szólott magában:

— Legokosabb volna, ha a fejemet is így a falba verném, akkor legalább mindennek vége volna...

Fejér azonban okosabb ember volt annál, semhogy a fejét ilyen rövidesen a falhoz csapja,

azért inkább lesújtott kedéllyel ült föl a villamos vasútra s búbánatos szívvel tért haza a józsef-körúti lakásba, ahol Kata asszony menyecs késen bekötött fejjel rakosgatta a férje ura könyvesszekrényét. Fejér, aki csak úgy tudott eligazodni könyvei között, ha azok a legborzasztóbb rendetlenségben heverték a könyvesszekrény polcain, ámulva állt meg a dolgozószobája küszöbén. Kata asszony letette a Dante Poklát és kacérul az ura felé fordult:

— Haragszol? — kérdezte tőle enyelegve.

Fejér, aki nem volt abban a hangulatban, hogy tréfáljon, ostoba haragra gyulladt és az ártatlan Kata asszonyt olyan kifejezésekkel illette, amiket az talán életében soha sem hallott még. Így szólott hozzá:

— Vitte volna el az ördög azt a gazembert, aki a tisztogatást kitalálta. Én azt hiszem, hogy a pokolban nem lólábú ördögök gyötrik halálra a kárhozott lelkeket, hanem tisztogató asszonyok...

Kata asszony erre letette a Dante Poklát és gyámoltalan gyermek módjára sírni kezdett. Fejér ijedten nézte a síró asszonyt, aztán bosszúsan közelebb lépett hozzá.

— Csak nem sír, — mondta bizonyos felsőbbbséggel, — utóvégre elmúltak már az idők,

amikor a földreejtett vajaskenyerét megsiratta. Teringettét, nem kis baba már, hanem férjes asszony . . .

De mivel Kata asszony még keservesebben zokogott, Fejér gyöngéden csitítgatni kezdte s jóindulattal összecsókolta a fölborzolt szőke haját. Kata asszony erre könnyes mosollyal nézett föl az urára és Fejér — aki szokása szerint a perc mámorának hatása alatt állott — bizonyos büszkeséggel konstatálta, hogy a feleségének oly rózsás teintje van, aminőt csak az angol leányoknál látni. Utóbb fölhevülve magához vonta a síró asszonyt és elfeledte Ginevrát és Vámos doktort . . . Úgy elfeledte, mintha e pillanatban Kata asszony lett volna az egyetlen nő az egész kerek világon . . .

*

— Hol laknak? — kérdezte másnap Vámos doktort, mikor megint átmentek a kurtakocsmába.

Vámos doktor megmondta a lakása címét és hamarosan dicsérni kezdte a feleségét. Nem a Fejér stilusában dicsérte — Vámos doktor nem szerette a hangulatokat — hanem a józan filiszter módjára, akit boldoggá tesz, hogy kényelmes otthona van. Fejér utóbb egész sereg haszontalan apróságra lett kíváncsivá: mikor ebédelnek, hova járnak este, szereti-e Vámos

doktorné a színházakat, mivel mulatnak ebéd-után, mit olvasnak, hol vizitelnek, járnak-e vásárnap délelőtt a Váci-utcában? És ha a nyugodt Vámos doktor közömbösen megfelelt neki, olyan édesbús fájdalmat érzett, mint az Ohnet mester érzélgős regényhősei.

Még januárban volt, éppen a hónap utolsó napján, hogy a két jó barát együtt távozott a hivatalból. Beszélgetve mentek végig a fehér József-téren, kissé benéztek a Dorottya-utcába, a Gizella-tér sarkán pedig épp válni készültek egymástól, mikor a Deák Ferenc-utca felől valaki hangosan rákiáltott Vámos doktorra:

— Szervusz, öreg!

Két elegáns fiatal hölgy volt, testhez álló rövid téli bundácskában; egy negyven évesnek látszó, fehérhajú úrnő, s egy magas, kipirult arcú fiatal asszony, aki örvendő meglepetéssel közelített a tekintélyesen ballagó Vámos doktor felé.

— Szervusz, öreg! — ismételte még egyszer, keztyűs kezét odanyujtva a doktornak.

Fejért ijesztő szívdobogás fogta el, azt hitte, hogy az egész világ összedül körülötte... Véninger Klára állott előtte az aszfalton, a fehér, tiszta Ginevra, az ifjúkori ideál, akit egy esztendő óta nem látott. Klára még virulóbb és bájosabb volt,

ibolyás szemében jóság és okosság csillogott, alakja asszonyosan molettebbé lett. Fejér tehetetlenül támaszkodott egy kirakatnak, egyszerre mindazt elfeledte, amit az esetleges találkozásra kieszelt. Mikor egy másodperc múlva fölnézett, — ez a másodperc véghetetlen hosszúnak tetszett — a Vámos doktorné arcán is megdöbentő változás látszott; Klára vértelen ajakkal állott az ura előtt és a keze félelmetesen reszketett. Vámos doktor azonban, aki mindebből semmit sem vett észre, vidáman ágálni kezdett körülöttük:

— Szervusz... Kezét csókolom, nagyságos asszony... Grossnétól jönnek, ugy-e, a szegény férjek rémétől?... Már megint valami új fazon... mert a tegnapi fazon ma reggel nyolc óra tíz perckor végképpen kiment a divatból... Sapperlot... majdnem elfelejtem... Fejér László a hivatalbéli kollégám... Kádárné úrnő és a tisztelt nőm ő nagysága...

Fejér szótalánul meghajolt — a botját görcsösen összeszorította — az idősebb asszony pedig barátságosan kezét nyujtotta.

— Fejér, még pedig László, ugy-e? — mondta nyájasan, fejével köszöntve a Vámos doktor barátját.

— Igenis, nagyságos asszony, Fejér László...

Kádárné mosolyogva nézett a Fejér úr szeme közé.

— Hát Katácska sose említett maga előtt?

— Nem... azaz igen... ha jól tudom...

— Ugyan ne komédiázzék! Most hall rólam először életében. Pedig Katácska valaha nálunk mulatott egy egész nyáron át, mert a boldogult uram a Katácska [édesanyjának bátyja volt. Kővágó-Szent-Imrén még tizenkétéves baba volt a felesége, aki többet gondolt a Piroska babájára, mint a leendő férjeurára. Csak említse egyszer előtte Kővágó-Szent-Imrét és a Kádárék pusztáját...

Fejér udvariasan hajlongott, Kádárné pedig megszorította a kezét.

— A Katácska férje... nagyszerű! Hitte volna ám a kis macska, hogy Katából egyszer férjes asszony lesz, akit a szakácsné nagyságának szólít...

Fejér ezalatt magához tért kissé kábultságából, büszkén kiegyenesedett s elővívén a tárcájából egy cigarettát, mosolyogva rágyujtott.

— Hogy asszony-e? Elhiszem azt! Olyan asszony, akinek hetedhét országban sem találni párját. Komoly, eszes, jószívű; igazi áldásthozó tündér. Ha egyszer nagyságos asszony a Katá-

mat meglátja, tudom, hogy csodálatában összecsapja a kezét.

Klára szótalánul állt Kádárné mellett a gyalogjárón, — kissé sápadtan, de gúnyos mosollyal hallgatva a Fejér úr rapszodiáját. Fejért mondhatatlan dűh fogta el és majdnem magánkívül folytatta:

— Ha tizenöt évig kerestem volna, sem találhattam volna aranyosabb feleséget...

— Így már helyes, — bólintott Kádárné kedveskedve. — Mondja meg Katácskának, hogy mihamarabb számítok rá, s ha ő föl nem keresi a nénikéjét, megszegyenítem azzal, hogy én megyek el ő hozzá. Egyébként vegye tudomásul, hogy minden páratlan szerdán fogadó napunk van . . .

Vámos doktor, aki eddig nagy önmegettartóztatással hallgatott, most szintén megszólalt.

— Fogadó napunk nincs ugyan, de azt szeretném látni, hogy meg nem tiszteltek mielőbb! Nyolc nap alatt eljöttök, vagy botrány lesz! Mi dolog így elzárni az édes, fiatal asszonykát? Hétfőn eljöttök és punktum! Nem igaz, Micuska? . . .

Klára mosolyogva intett.

— Ha Fejér úr elhozza a feleségét, nagy örömet szerez mindkettőnknek. De maga, édes,

kissé erőszakos módon hívja meg barátait a házához . . .

Kádárné kezét nyujtotta Fejérnek, Klára szertartásosan biccentett a fejével, Vámos doktor pedig még egyszer visszaszólt:

— Terringettét, csak semmi ceremónia! El fogtok jönni, mert különben baj lesz . . .

Fejér állva maradt a Deák Ferenc-utca sarkán és míg a többiek eltűntek a Váci-utcában, az ajkát dühösen harapdálta. Egy pillanatig még látta, ahogy Klára belekarol az urába, meghittén, bizalmasan, mint a nászutas asszonyok. Érezte, hogy e találkozásban ő volt a vesztes fél, mert egykori szerelmese okos nyugalommal fogadta gyerekes dicsekedését. Szeretett volna utánuk rohanni a Váci-utcába, de később, visszanyervén a hidegvérét, kocsin hazahajtatott a lakására . . .

*

— Egy szó annyi, mint száz, el fogunk menni a Kádárék zsúrára, — szólott Fejér a feleségéhez, mintegy kétheti izgatott tünődés után.

Az első pillanatban, mikor Kádárné üzenetét a feleségének átadta, Fejér önérzetes kijelentéseket tett.

— Még csak az kellene, hogy zsúrokra vigyem magát. Eleget kivettem belőlük a része-

met, nagyon is jól tudom, mennyit ér ez az ostoba sokadalom. A budapesti zsúr csak a léha strébereknek való, meg azoknak a vásárra vitt leányoknak, akik másképp nem foghatnak jóra-
 való férjet. Azt várja a nénikéd, amíg engem a szalonja pálmái alatt megláthat . . .

Így szólott hangosan, de belsőleg félelemmel töltötte el az a gondolat, hogy Klárával a Kádárék zsúráján összetalálkozhatnék megint. Fejér, a váci-utcai epizód után, egész éjjel nem hunyta be a szemét és oly boldogtalan volt, mint a fiatal Werther. Csak otthon, amikor a hálószoba sötétsége föléje borult, látta megint teljes hódító mivoltában az egykori ideálját. És amíg Kata, hosszasabb kedveskedés után, végre nyugodtan elaludt s a szunnyadó asszony csöndes pihegését hallgatta, Fejér így sóhajtott föl boldogtalanul:

— Mennyivel elragadóbb az a másik, mennyivel komolyabb, érettebb. Megelégedném öt évi földi étellel, ha az a másik volna mellettem öt esztendőn keresztül . . .

— Remélem, hogy itt lesztek szerdán!
 — mondta Vámos doktor, mikor megint összetalálkoztak a hivatalban.

Fejér különböző kifogásokkal hozakodott elő, a felesége titokzatos fejfájásával, a lakás

nagymérvü rendetlenségével, a szakácsnők általános züllésével, de egyszerre csodálatosan megváltozott.

— Gyávaság lenne, ha el nem mennék, — szólott magában józanul. — Vámosné ő nagysága még azt hinné, hogy félek tőle . . .

Kata asszony, aki az ura kívánságait meglehetősen respektálta, habozva nézett Fejérre, mikor a látogatás tervét meghallotta:

— Nem jobb lenne inkább itthon maradni kettősben? Magad mondtad, hogy a zsúr csak az üreslelkü strébereknek való . . . Én fogom fölszolgálni a teádat — és ha sötétedik, a szá-molyra ülök a lábadhoz.

Fejér ekkor csinos beszédben fejtette ki, hogy a fiatal házaspároknak szinte kötelességük, hogy a világot fölkeressék, mert még a legbájosabb feleségből is portörlő gazdaasszony lesz, ha örökösen otthon kuksol . . . Kata asszony erre szemlét tartott a ruhái között és engedelmesen így szólott:

— Ahogy parancsolod, kis uram . . .

*

Kádárné egyedül állott a világban, — gyermeke sohasem volt, az ura pedig két évvel ezelőtt meghalt — miért is a gyászeset után hat hónappal bérbeadta a kővágó-szent-imrei

birtokot és szép hatszobás lakást bérelt Budapesten Meyer úrnál, a birtokbeli szomszédjánál. Meyer úr, aki gáláns agglegény volt, lovagiasan rendelkezésére bocsátotta az özvegynek a mérlegutcai lakást csekély másfélezer forintnyi évi bérért. Kádárné szerencsésen fölfedezett néhány távoli unokahugot, új és elegáns bútorokat vásárolt s mivel alapjában vidám és mulatni szerető asszony volt, csakhamar nagyszerű társaság gyülekezett össze a mérlegutcai bérházban.

A Kádár-féle zsúrok hírnevét tulajdonképpen két előkelő celebritás alkotta meg: Papp Arzén, a kabinetiroda híres magyar tanácsosa, aki Kádárnénak apai nagybátyja volt (Kádárné is a *katolnavölgyi* Papp-családból származott) és katolnavölgyi Papp György, a magyar érzelmeiről híres altábornagy, aki a gömöri hadgyakorlaton oly fényesen kitüntette magát. Papp Arzén, ha a páratlan szerdákon véletlenül Budapesten tartózkodott, mindig fölnézett a hugához egy csésze teára és az altábornagy majdnem oly szívesen piketirozott odafönn egy félórásckát, mint Feuilletben boldogult francia kollégái. A két kiváló ember, a miniszter és az altábornagy, a budapesti társaság legkiválóbb alakjait odavonzották a mérlegutcai palotába és a kaszinók, a színházak, a politikai élet sok

notabilitása feljött, hogy egy-egy negyedórát eltrécseljen.

A Kádárné unokahugai (*a leányaim*, mondta kacérul) vállas kötényekben sűrögtek-forogtak a teaasztal körül, a leányoknak pedig az aranyifjúság legkiválóbb gavallérijai udvaroltak. Néha hirtelen fölszedték a szőnyegetek és pompás táncmulatságot rögtönöztek, néha a legbájosabb dilettáns színésznőket tapsolták meg a Kádárné vendégei. És aki Budapesten nagy művész megfordult, többnyire odakerült valahogy a Mérleg-utcába; Leoncavallo ott játszotta először a Mediciek legszebb részleteit, Réjane asszony pedig ismeretlen monológokat szavalt. És Kádárné, aki rég lemondott arról, hogy valaha még egyszer férjhez menjen, tulajdonképpen sokkal boldogabbnak érezte magát most, mint házassága idejében.

— Ohó, ez aztán kedves dolog! — kiáltott föl a háziasszony, mikor Fejérék a legközelebbi szerdán csakugyan megjelentek a szalonja ajtajában. És magához szorítva a piruló asszonykát, a vidéki nénikék jóságával csókolta végig a hajától az ajkáig...

Fejéréket nagy kitüntetéssel fogadták, az ifjúság tetszéssel nézte Kata asszonyt, akinek félénkségét mindenki bájosnak találta, az öregebb

hölgyek mosolyogva köszöntötték, a lányok pedig csodálkozva suttogták:

— Olyan, mint egy kolostorbeli kisaszony...

Míg Kata asszony a fiatal hölgyekkel ismerkedett, Fejér sorra köszöntötte az ismerőseit s nagyban hajlongott a kegyelmes úr előtt, akinek Vámos doktor bemutatta. A tanácsos jókedvében volt, emlékezett Fejérre, hogy valamikor egy vidéki szoborleleplezésen találkozott vele (a néhai Szulkovszky generális lovasszobrát leplezték le Fejér szülőmegyéjében) s barátságos szót váltott vele osztás közben. Fejér, akit mindig felvillamoszott az, ha a társadalom hatalmasai kitüntették, jókedvűen vegyült el a tömegbe s farkasétvággal megevett néhány sandwichet. Később udvarolni kezdett a Kádárné unokahugainak s lelkesülten megtapsolta azt a fiatal asszonyt, aki *Si vous n'avez rien a me dire* némileg ismeretes áriáját énekelte... Mikor félóra múlva visszatért a nagy szalonba, megdöbbenő dolgot látott: Kata asszony élénken csevegve ült Vámos doktornéval egy sarokban...

Kata asszony mosolyogva beszélt, Klára pedig jóindulattal hallgatta. Oly intimus módon trécseltek, mintha gyermekkoruk óta ismerték volna egymást. Fejér — akit a hölgyek nem

vettek észre — ijedten állt meg a küszöbön, majd elszántan közelebb lépett hozzájuk.

— Ismeri, édes, Vámosné ő nagyságát? — kérdezte tőle Kata asszony kedveskedve.

Fejér érezte, hogy elpirul, de azért könnyedén meghajolt.

— Igen, már volt szerencsém a minap. A nagyságos asszony férje kedves kollégám a hivatalban...

Klára nem válaszolt a Fejér úr szavaira, tovább is édesen nevetett, majd egy jó mama gyöngédségével simogatta meg a Kata asszony kezeckéjét.

— Hja, az asszonyi méltóság — mondta, (mintha az előbbi beszélgetést folytatná) — a kis lányok nem igen sejtik, hogy az másból is áll, mint hogy az ifju Dumas darabjait megnézhetik a Nemzeti Színházban. Száz főispán munkája sem ér ám föl egy jó kis gazdasszony munkájával! Persze a rossz férjek, akik mindig csak a kézsre jönnek, nem méltányolják a szegény feleségek fáradságát...

Kata asszony hálás meggyőződéssel bólogatott, miközben ő is megsimogatta a Klára arisztokratikus fehér kezét. Fejér elámulva nézte a hirtelen barátkozást, majd gyors elhatározással tért vissza ismét a kártyázó szobába...

A jó Isten tudja, hogy mi történhetett véle (az idegorvosok említenek ilyen megmagyarázhatatlan jelenségeket), de bizonyos, hogy nem állta ki soká a játékosok háta mögött, hanem gyorsan visszatért a nagy szalonba, ahol a fiatal-ság táncra kerekedett. A háziasszony boldog izgalommal dirigálta a szobalányokat, akik a szőnyegeket fölszedték, egy feketecsokros fiatal ember pedig keringőt játszott egy divatos operettből. Már nyolcra járt az idő, a pálmák között villamos lángok gyulladtak ki, egy antik szobor előtt piros mécs lobogott és az asszonyok jókedvűen csevegtek . . .

A zsurok különös levegője borult az előkelő lakásra; itt-ott a premiérekről beszélgettek, néhány menyecske nagyot ütött legyezőjével az udvarlója kezére, aki nagyon is kétértelmű történetekkel mulattatta. A férjek maguk bátorították a fiatal urakat a szabadabb beszédre, amennyiben tréfás bosszúsággal integettek feléjük:

— El ne rontsd a feleségemet, mert megfojtalak . . .

Az asszonyok rosszakat beszéltek a férjükről és szomorú célzásokat tettek a házaset bajaira. Mindenki pletykázott valakire — ki az urára, ki a legjobb barátnőjére — a Kádárné nevelt leányai pedig kedveskedve kínálták a

teát, a limonádét, a macedoine-t. Édes és meghitt volt ez a meleg fészek és mindenki jókedvűen dőlt hátra a kényelmes karosszékben. Egy előkelő író, akit nemrégiben nagyon fölkaptak, affektálva beszélt a hölgyeknek az írás technikájáról, a miközben a hölgyek csak nehezen fojthatták vissza az ásítást, ünnepiesen, vontatva deklamálta:

— Ha meg nem iszom egy dupla kávé, a legegyszerűbb mondatot se tudom leírni . . . Oly ostoba vagyok, mint az ajtókilincs, tisztára az ajtókilincs, mondhatom . . . De a kávé, ah, a kávé . . . Ilyenkor mindent elfelejtek, ami körülöttem van s azt hiszem, hogy én alkottam az egész világot . . .

A hölgyeket nagyon untatták ezek az intimítások, de azért mindannyian feszülten figyeltek és egy képviselőné, aki maga is rendszeresen adott zsurokat, rapszodikus felkiáltásokba tört ki:

— Ugyan! . . . Ne mondja! . . . Igazán! . . . Az ember nem hinné, nem gondolná . . . és ime! . . .

Tar Sándor, Budapest leghíresebb szalonszínésze, a hölgyek kikiáltott kedvence, egy sarokban sikerrel adta az életuntat és két óra óta mélabús mosollyal tekintett az óriási csil-

lárra! A mester csak félóránkint szólt egy szót, de akkor is a vérpadra lépő Egmont bánatos, szivetfacsaró lemondásával:

— Köszönöm . . . Citrommal, ha kérnem szabad . . . Talán később . . . Talán egy cigarettát . . . Csókolom a kezét . . .

Oly bánatosan mondta e banalításokat, mintha a szíve megrepedt volna fájdalmában. Mikor a citromot kérte, vagy egy cigarettát kivett a dobozból, a pillantása ilyenformát beszélt:

— Jó emberek . . . ti nem tudjátok, hogy az egész élet szamárság . . . Én tudom, de miért világosítanálak föl benneteket? . . . Legyetek hát boldogok, ti szegények . . .

És a hölgyek bámulva suttogták:

— Milyen édes! Milyen komoly! Milyen ellenállhatatlan!

Fejér tünődve állt meg az ajtóban; a felesége még mindig meghitten szorongatta a Vámos doktorné kezét. Fejér maga sem tudta, hogy mi történik a lelkében: bántotta is, föl is vidította ez a különös barátság. És elvegyülve a pletykázó, affektáló, hazug és kétszínű stréberek csoportjába, fájdalmas pillantást vetett egykori Ginevrája arcára. Klára most is az ő leánykori mosolyával figyelt a tereferélő Kata

asszonyra. Ugyanaz a tiszta, okos, jóindulatú mosoly volt, amellyel valamikor őt hallgatta a vidéki piac korzóján. És Fejér elborulva gondolta:

— Mindenben a régi maradt, de most talán még hódítóbb, mint leánykorában. A termete egy antik istennőé, de az arca egy harmónikus lelkű földi asszonyé. Ha meggondolom, hogy mindez most az enyém lehetne . . .

Nem fejezte be magában a mondatot, hanem körülnézve a sok dekolletált, szép komédiásnő közt, aki romlott volt, mint egy-egy nápolyi lazzaroni, melankólikusan folytatta:

— Milyen más, mint a többi! Mennyivel tisztább, romlatlanabb, komolyabb! A hófehér lánvirág a mérget lehellő, sötétzöld ingovány közepén . . .

Mikor Fejérék kilenc óra felé eltávoztak, a két asszony szerelmesen megcsókolta egymást. És Vámos doktorné, a Kata asszony kezét szorongatva, szinte anyai hangon susogta;

— Tehát ne feledje el, Katácska, hogy akár-melyik délután otthon vagyok. Elhozza a kézimunkáját és kettősben elbeszélgetünk egyről-másról.

Fejérné jókedvűen karolt később az urába és míg a Fürdő-utca fényes kirakatai előtt el-

haladtak, lelkesen, szinte mámorosan ismételtette:

— Milyen édes . . . milyen okos . . . milyen szép . . . Azt hiszem, hogy mindannyi közt Vámos doktorné a legkülömb asszony . . . Ha a maga helyében lettem volna . . .

— Mit tett volna? — kérdezte Fejér kíváncsian.

— Bizony jobban megnéztem volna, mint maga! Nem igen láthat ám mindennap ilyen bájos asszonyt . . .

Fejér szó nélkül bocsátotta el füle mellett a felesége megjegyzését, de bensőleg így szólott magában:

— Oh, a kis csacsi! Még ő figyelmeztet a Ginevra szépségére!

VII.

Kata asszony ekkoriban így szólott néha ebéd után a férjéhez:

— Délután elmegyek Klarához... Tracsolni fogunk és megszóljuk az egész világot... Eljön értem, édes?

Fejér búbánatos arcot vágott:

— Hogy mennék, jó Isten, hogy mehetnék? Hiszen tudja, hogy most van a legtöbb dolgunk: a mérleg, a zárszámadás meg az ultimó. Beletelik tíz óra, amíg valahogy megszabadulok a hivataltól . . .

Kata asszonyt tehát a szobalány kísérte haza és Fejérnek vacsoraközben ugyancsak volt mit hallania a Klára házias erényeiről. Ha a Kata asszony lelkes előadása csak valahogy is megfelelt az úgynevezett tényállásnak, a Vámos doktorék háza nemzetközi jutalmat érdemelt volna a középeurópai gazdasszonyoktól. Kata

félóráig beszélt a Vámos doktorné konyhájáról, mikor pedig éjfél tájban a kis szalon édes nippjeire került a sor, Katának könnybe lábadt a szeme... Mert tudni kell, hogy Kata asszonyt beteges önkivületbe hozták a porcellányulak és a csipketáncosnék és ha Fejér a felesége izlése szerint rendezte volna be a józsef-köruti szobákat, a Hagenbeck-féle állatseregletet gyűjtötte volna össze porcellánból a lakásán...

Klára később visszaadta a Kata asszony látogatásait, de ő sem vizitelt ünnepiesen, hanem csak úgy magában szaladt föl néha a fiatal menyecskéhez, hamarosan megbámulva egy-egy csinos Tischläufer-t és szakértelmes eszmecserét váltva a horgoló technika legújabb vívmányai felől. A két asszony olykor hirtelen arra szánta magát, hogy félóra alatt meguzsonnázik Gerbeaudnál s végignézi a Váci-utca fotografiáit. Karöltve sétáltak végig a Koronaherceg-utcán s ha egy ismerősük útközben hozzájuk csatlakozott, jókedvűen elkisértették magukat egy darabig. Klára fölvitte Kata asszonyt a szabónőjéhez, s mikor Fejérné új színházi blúzt készíttetett, Vámos doktorné alkudott helyette a divatkereskedővel. Szerencsésen le is csipett két forintot s mikor Kata asszony hálásan szorongatta a kezét, anyailag így szólott hozzá:

— A két forint is megbecsülni való pénz, édesem, mert a kidobott két forintok eszik meg a jövődöbeli vagyontát. Elhiheti, hogy nem lehet eléggé védekezni a lelkiismeretlen boltosok ellen...

Az urak csak este hallottak a közös kalandokról, mikor a két asszony fáradtan, a hidegtől kipirulva tért haza a családi tűzhelyhez. Klára ilyenkor édes francia babának mondta az ő ragaszkodó barátnőjét, Kata asszony pedig mámoros verseket szavalt a Ginevra szépségéről. És Fejér, az asszonyos ömlengést hallva, lustán dőlt hátra a karosszékében, leereszkedőleg, jóindulattal mondogatva:

— Igen... van valami a dologban... Vámos doktorné egészen korrekt és jóra való perszóna...

Vámos doktor később páholyjegyet hozott a Népszínházba s a két pár együtt nézte végig a Blaháné Sans gène-jét és a Küry Klára Javotteját. Az asszonyok a páholy elő részében lelkesedtek (a földszint jóformán csak ezt a páholyt nézte), az urak pedig a sötét háttérben vitatkoztak a jelzalogkölesönökről és az igazgatójuk ostobaságáról... Néha kimentek cigarettázni a színház elé és Kata asszony tréfásan kiáltotta utánuk:

— Csak menjenek... akár mindétig is künn

maradhatnak... Majd csípünk valami tisztes-séges gavallért...

Színház után együtt kocsiztak be a Hungáriába vagy a Kaszinó éttermébe és Vámos doktor, akit pólyáskora óta senki sem látott szomorunak, előzékenyen elhuzatta a rezgő nyárfa levelét, a Kata asszony legkedvesebb nótáját. Kata asszony a levegőbe meresztette a szemét, Fejér pedig fölbontatott néhány pezsgős üveget. Vámosék ilyenkor hazáig kísérték a fiatalokat s míg az asszonyok karonfogva csevegtek, a két férj békés szivarszóval ballagott lomhán a nyomukban. Vámos doktor frivol anekdotákat mesélt s Kata asszony, az ura hangos nevetését hallva, kunyorálva fordult hátra:

— Mit mondott... mesélje el... hadd ne vessünk mi is...

Mire Klára komolyan megleckéztette.

— Hagyja... ne legyen kíváncsi, mert megbánja... Ez az úr képes ám arra, hogy a kis neveletlenségeit magának is elmondja...

Vámos, ha néha a feleségeért fölnézett, udvariasan vitt föl néhány rózsát a pironkodó francia babának. Es Kata asszony ilyenkor tréfásan megfenyegette a Klára kedveskedő férjeurát.

— Vigyázzon, mert megfojtja az uram...

De Klára elismerőleg bólogatott.

— Lássá, végre maga is a jóízlés útjára tér . . . Virágot az ilyen szép asszonynak, — ez már okos beszéd . . .

Fejér, akit a két asszony fejlődő bizalmasága különösen izgatott, nála majdnem érthetetlen diszkrécióval találta el a leghelyesebb viselkedést. Klárával szemben kifogástalanul udvarias volt, de sohasem beszélt többet vele, mint amennyi éppen szükségesnek látszott. Vámosékhöz, ha a felesége ott adott neki légyottot, csak az utolsó negyedórában ment fel, s ha Klárát röviden üdvözölte, gyorsan átengedte magát a férj závorszerű anekdotáinak . . . Olykor ő is vitt egy-két rózsát a háziasszonynak, de a Klára esetleges zavara elől sietve visszamenekült a Vámos doktor karmai közé . . .

— Kaufmann bá', — mondta egy napon a bank mormogó medvéjének — Kaufmann bá', ismeri-e maga a Pasteur-féle beoltások elméletét?

— Hát ezzel megint mi baja? — kérdezte az agglégény haragosan.

— Pasteur mester úgy tette immunissá a betegeit, hogy naponként nagyobb és nagyobb adagot oltott szervezetükbe a halálhozó méregből . . .

— Hát aztán?

— Pasteur mester igen okos férfiú volt, de a félúton érthetetlenül megállt. Miért épp a testi bajokban használna csak a méreggel való beoltás? Vannak esetek, Kaufmann bá', mikor a szerelem ellen épp úgy segít a mindennapi viszontlátás mérge, mint a kimutatható nyavalyák ellen . . .

Az öreg hivatalnok dühösen felmordult:

— Miféle együgyüégeket beszél összevissza? Egyetlen szót se értek az egészből . . .

Fejér önérzetesen meghajolt és rejtelmesen így szólott:

— Elég, ha én értem Kaufmann bá' . . .

Dacára azonban a Pasteur-féle elméletnek, Fejér utóbb változtatott a magaviseletén. Ha Kata asszony hirül adta, hogy a barátnőjét várja, Fejér korábban hazatért s Vámos doktort is magával hozta a söresarnokból. És bár közvetlen alig beszélt valamit Klárához, oly elméssé és élénkké lett egyszerre, hogy a felesége büszkeséggel hallgatta. Szikrázó ötletei támadtak s ha Klára önkénytelenül elmosolyodott, annyi kedves együgyüséget fecsegett össze, hogy Vámos doktor fuldokló kacagásba tört ki. De később, ha Klaráék vacsora előtt elbúcsúztak s Kata asszony dudolgatva rakta el a kredencbe a téás csészéket, a Fejér idegei egyszerre elernyedtek,

rosszkedvü fásúltság fogta el s oly unottan, kimerülve dőlt le, hogy a felesége aggódva megkérdezte :

— Fáj valamije, édes?

— Azt hiszem, hogy szétpattan a fejem...

— De, hisz az imént még semmi baja sem volt...

— Most jött... hirtelen... egy pillanat alatt...

Kata asszony sietve szaladt vizes borogatók után, Fejér pedig befordult a fal felé. És míg az aggódó asszony hosszú kanalakkal kevergette számára a citromos vizet, bosszankodva gondolta :

— Még csak föl sem tűnik neki az ellentét... Akár víg vagyok, akár szomorú, — semmit se vesz észre... És még talán álmában se' jut eszébe, hogy arra a másokra féltékeny legyen...

Már a böjttben volt, március elején, hogy a Kádárék kis udvara pikniket rendezett a *Hungáriában*. A páratlan szerdáknakjóformán minden vendége ott volt a mulatságon, az udvari tanácsos is fölnézett egy negyedórára, a fiatal emberek pedig kitünő huszártiszteket hoztak, akik még nem irtóztak elvileg a táncolástól. Radics Béla itt játszotta először az Ella-keringőt és a

Mariska-csárdást, a két fenomenális zeneművet, melyet Clayn úr, egy ifjú milliomos, szerzett a húszforintos piknikre. Nagyszerű kompozíciók voltak, legalább Mascagni, akinek Clayn úr lekötelező szívességgel küldte el műveit Livornóba, könnyek közt jelentette ki egy ajánlott levélben, hogy az Ella-keringő a dekadens zeneirodalom egyik legutolsó drágagyöngye...

A két elválhatatlan barátnő: Klára és Fejér Lászlóné a női ruhatár nagy állótükre előtt találkozott össze, miközben a férjek hangos lármával vetették le odakünn a kabátjukat. Mikor a fehér báli belépő alul a Klára gyönyörű válla kivillant a dekolletált selyemruhából, Kata asszony bámúlva susogta:

— Milyen szép!

Mire Vámos doktorné megcsókolva barátnője fehér homlokát, mosolyogva szólott:

— Hát még maga, kis baba! Ha férfi lennék, ebben a pillanatban megszőktetném az urától!

Két frakkos uralkodó herceg azonnal karját nyújtotta a szép asszonyoknak, s míg a férjek impozáns komolysággal ballagtak nyomukban a báli terem felé, udvariasan elkalauzolták őket a Kádárné pirosbársony trónjáig. Az aranycirádás terem már jóformán tele volt vendégek-

kel, néhány szepegő fiatal lány sóváran tekintgetett a stimmelő cigány felé, a szomszédos benyilóban a frakkok sokasága vette körül a fényesen fölszerelt cukrász-buffet-t. Kádárné, a ki — öregesen — lilaszínü selyemruhát viselt, gyönyörködve szemlélte a két ujonnan érkezett szép asszonyt s hamarosan helyet csinált nekik maga mellett.

— Ide, — mondta, — ide, hadd lássunk e szomoru vidéken is szerelemtől sápadó fiatal urakat . . .

Kalmár, aki korlátlanul urakodot a cigányon, jelt adott az első csárdásra s a tánc lassu tempóban megindult. Előbb csak Szerdahelyi járta Kardosnéval, az igazgatónéjával (akit Kardos még aligazgató korában vett nőül háromszázezer forintnyi hozománnyal), de hovatovább a többiek is belemelegedtek, a buffet-terem egyszerre kiürült, a huszárok nagyszerűen helyt álltak s a pálmás sarokban, ahol előbb a fiatal lányok szepegtek, mindinkább több lett a gazdátlan legyező. A rendezők fáradhatatlanul szállították a fegyverfogható táncosokat, az asszonyok kacér pillantásokat vetettek a középén hullámozó fekete sziget felé, ahonnét a blazirtabb urak nézték a röpködő párokat. Clayn úr, mikor a cigány utóbb az Ella-keringőbe fogott, kissé

arrogánsul verte a taktust a huga selyemhímzéses csipkelegyezőjével.

A dekolletált ruhás, gyönyörű asszonyok pihenve szemlélték a táncot, közben frivol megjegyzéseket súgva a szomszédjaiknak s irigyen lecáfolva azokat, akikkel előbb édeskedve kezét fogtak. Néhány mama, e kiválasztottak közül, aki két-háromszázezer forintnyi hozományt készült adni a leányával, lorgnonon át nézte a harmincezer forintos lányokat, akik olyankor negyedórán át is petrezselymet árultak, szomoruan mosolyogva édes kis illuzion ruhácskájukban. Egy bécsi lány (Kardos igazgatóné huga), aki most volt először Budapesten, rémületes kereslet tárgya volt, mert a beavatottak tudták, hogy az öreg Seitz, a Kardos apósa, másfélmilliót nyert azóta a börzén, hogy az idősebb leányát férjhez adta. A fiatal emberek egymás kezéből kapkodták ki a rövidlátó leányt, aki bécsi dialektusban beszélt s hangosan, néha értelmetlenül kacagott. Utóbb az udvari tanácsos is benézett a táncterembe és mosolyogva bólintott. Nagyszerű hangulat támadt, finom parfüm- és virágillat lebegett a táncolók körül és a kisebb gyakorlatok szinte szédülve nézték a vakító vállakat, melyeken mesés ékszerek csillogtak. Néhány gyermekfejű asszony hajfürtjei között csodálatos

diadémok ragyogtak, holott talán jobban állt volna rajtuk a cicoma nélkül való illuzion, az édes egyszerű gyöngyvirág. Kemény aligazgató, akire a vacsora gondjai voltak bízva, verejtékes homlokkal sürgött-forgott a konyhában és az étteremben, személyesen vizsgálva meg a hamvas parfait-kápolnákat, a pompásan diszített francia salátát, az osztriga ezüstösen csillogó kagylóját és saját kezével rendezte el az asztalon a kis virágbokrétákat, melyekkel a hölgyeket meglepni készültek. És miközben folyton zavarta, nehezítette a szegény pincérek munkáját, lázasan, izgatottan kiáltotta:

— Itt a kegyelmes úr fog ülni . . . terringgettét, hozzon egy pezsgős poharat . . . Hol innen a jardiniére . . . ki látta már rákvillát adni az osztrigához? . . . Egy-kettő, szedjék hát a lábukat . . . hiszen odakünn már hajnalodik, mire a vacsorához ülhetünk . . .

Fejér visszavonult a tánctól s míg a többiek a bálteremben izzadtak, szorgalmasan pusztította a sherryt az elhagyott buffet-ben. Csodálatosan jól esett neki az egyedüllét és míg az inasok a szamovár körül foglalatoskodtak, melankólikusan könyökölt az asztalra. Oly édes szomorúságot érzett, mint talán soha, mióta az iskola padját elhagyta. E csillogó keretben, a hús-

forintos piknik levegőjével maga körül, még a boldogtalanság is ingerlőbbnek tünt föl előtte, mint régente. „Az van megírva, hogy szerencsétlenül térjek a síromba“, szólott rezignáltan, miközben újra kiürítette a sherrys-poharát . . .

Fejér nem merülhetett el végképp a boldogtalanság hullámaiba, mert valaki hirtelen a vállára ütött.

— Ojjé, te a buffet-kisasszonyoknak udvarolsz! — kiáltotta egy erős hang a háta mögött.

Vámos úr volt, a vidám doktor, aki a század egyik legbővebb frakkjában, filiszteres aranyláncsal sürgött-forgott eddigelé az asszonyok között. Vámos doktor, aki jogász kora óta nem táncolt, most a táncról és izgalomtól pirosan állt meg kontempláló barátja mellett s hamarosan kettéharapva egy vajjas rudat, harsányan szónokolni kezdett.

— Azt hiszem, nem veszed rossz néven, hogy a feleséged ő nagyságát táncra kértem? Ő nagysága kegyes volt nekem ígérni a második négyest . . . ámbár a jó Isten tudja, hogy tudok-e még valamit négyesből . . . Tizenöt éve nem álltam colonne-ban . . . akkor is két ballábbal táncoltam, ahogy Boucheron úr, a táncmesterünk mondani szokta . . . De a gyermekek és a négyes-táncosok fölött az Isten jósága őröködik — és

nincs az a hosszadalmas konfúzió, aminek egyszer vége ne szakadna... Remélem, hogy akarsz a visavis-m lenni? . . .

Fejér szomorúan intett.

— A visavis-d? . . .

— Ott a feleségem, kérd föl hamar! De siess, nehogy más valaki elhódítsa . . .

— A feleségeddel táncoljam a második négyest? — kérdezte Fejér úr együgyüen.

— Természetes . . .

— De azt se tudom, hogy akar-e táncolni ő nagysága?

— Miért ne? Azt hiszem, hogy még nincs abban a korban, mikor a táncolást már megúnhatta volna . . .

Fejér kissé sápadtan ment a táncterembe s nagynehezen átfurakodva a frakkos urak tömegén, megállott a Klára asszony trónusa előtt. A táncrakérés nem tartozik a legnehezebb dolgok közé, de Fejér igen különös módon végezte banális feladatát.

— Nagyságos asszony, — mondta — a kedves férje, aki Katával fogja táncolni a második négyest, az imént arra biztatott, hogy én meg önt kérjem föl a négyesre. Ha tehát nem volna kifogása ellenem . . .

Klára asszony, egy pillanatnyi zavarodott hallgatás után, nyugodtan így szólott:

— Kifogásom? Miért? Ha Katácskának nincs kifogása az uram ellen, nekem se lehet kifogásom maga ellen . . .

Fejér udvariasan meghajolt s mikor a cigány később jelt adott a négyesre, elszántan nyujtotta karját a veszedelmesen halaványodó Klára asszonynak. A Ginevra keztyűs kis keze gyöngén pihent a Fejér úr erős karján s mikor az egykori szerelmes az asszonnyá lett ideál karcsú termetét maga mellett érezte, egy pillanatig szédülve megállott . . .

— Ide? — kérdezte utóbb szívdobogva anélkül, hogy tudta volna, mit mondott.

— Hollá, hát ne bújkáljatok az Isten háta mögött! — kiáltotta hangosan Vámos doktor, aki már előre dúdolgatta magában a négyes fülbemászó vezérdalát . . .

A cigány belevágott a hegedűjébe, színes selyemfelhők mozdultak meg a százágú csillár alatt, az asszonyok jókedvűen libbentek ide-oda a táncosok oldalán, a férfiak negédesen himbálóztak az édes tánczene dallamára. Fejér, aki egy pillanatig azt hitte, hogy elszédül, most egyszerre magához tért kábultságából s önkéntelenül megszorította a Klára kezét, melynek

melege a keztyűn is átérzett. És hirtelen az a tudat szilárdult meg benne, hogy élete egy nevezetes fordulója előtt áll... Klára az övé, — ha csak tíz percig, ha csak öt percig is neki szenteli az életét és a gondolatait... Föltétlenül bizonyosnak tetszett előtte, hogy az asszony is arra gondol, amire ő... Vajjon mi járhat jéghideg vonásain belül?

Egyszerre vad részegség fogta el, mert Klárát most épp úgy a magáénak érezte, mint hat esztendővel ezelőtt.

— Emlékszik a bodvavölgyi majálisra? — súgta utóbb a hallgató szép asszonynak.

Klára asszony szórakozottan fordította reá acélkék szemét, majd mosolyogva megszólalt.

— A bodvavölgyi majálisra? Nem nagyon, mert éretlen csitri leány voltam, mikor anyuska a diákmajálisra elvitt. Nyolc évvel ezelőtt volt — és akkor még többet törődtem az aranyhajú Böske babámmal, mint a majálissal és a táncosokkal.

— Letagadja, hogy emlékszik, — szólt magában Fejér úr diadalmasan, tehát retteg, hogy a múltakat eszébe juttatom...

Klára átsétált a túlsó oldalra, ahol a férje tárt karokkal és hangos dudolással fogadta — Vámos doktor szenvedélyesen dalolta tánc köz-

ben a négyesek és a keringők melódiáját — s mikor utóbb megint visszakerült a táncosához, ártatlanul így szólott:

— Nézze, milyen édes a kis Katája! Ugy táncol, mintha ő lett volna valamikor a cerimoniás mesterné a Titánia királynő udvarában...

Fejér hallgatva fogadta a váratlan bókot, aztán nyugodtan azt mondta:

— Nem emlékszik a bodvavölgyi majálisra? Pedig akkor is velem táncolta a második négyest, mint most, amikor hét hosszú év választ el bennünket a fenyvesek közt csillogó mulatságtól. A Böske nevű babáját bizonyosan nagyon szerette, de hogy engem is szeretett egy kicsit, azt már föltétlenül elhiheti nekem...

Klára mosolyogva nézett a levegőbe:

— Lehet, Fejér... talán igaz is, hogy szerettem... De oly régen volt, hogy nem is igen emlékezem rá többé... A kóchajú Piroskát is nagyon szerettem, de most már néha össze tévesztem a kékszemű Stella babával, akinek gesztenyeszínű haja volt...

Fejér meghajolt a felesége előtt, aki most a túlsó oldalról feléje libegett, de aztán — mikor táncosnője újra visszatért hozzá — minden várakozás ellenére azt kérdezte tőle:

— És most igazán boldog?

— Kicsoda? — kérdezte Klára asszony ijedten.

— Kegyed! . . .

Vámos doktorné a homlokáig elpirult (csoda volt, hogy a férje semmit sem vett észre a túlsó oldalon), aztán a tiszta teremtések büszkeségével tekintett a táncosa szemébe.

— Fejér, hallgasson rám . . . Itt az ideje, hogy tisztába jöjjünk valamivel, talán jobb most, mint később . . . Ami történt, elmúlt, egyikünknek sincs oka arra, hogy a bolondságait visszasírja. Önt egy édes kis tündérrel áldotta meg jó végzete, engem egy becsületes ember feleségévé tett. Miért bánjuk azt, ami történt? Talán mind a ketten jobban jártunk, én a szívemből boldog vagyok és ön is hálát adhat a jó Istennek. De ha azt akarja, hogy igazán jóbarátok maradjunk, már most meg kell valamit ígérni . . .

— És mi az? — kérdezte Fejér remegve.

— Azt, hogy nem beszél többet a multakról. Nem szabad semmit sem az eszembe juttatnia, sem a maga bolondságait, sem az én éretlen gyerekségemet. Felejtse el, mint egy fiataalkori regényt, amit húsz év előtt olvasott. Mit ér egy silány regény az élet édes valóságá-

hoz képest? Tekintsen a jó kis Katája barát-nőjének és ne gondoljon arra, hogy valamikor más voltam. Ha becsül valamire, így cselekszik, mert utunk másképp mindörökre elválik egymástól . . .

Fejér gúnyosan bólogatott, aztán könnyűvérrel így szólott:

— Miért bántanók a multat? Kegyed, úgy tetszik, igazán boldog, mert megtalálta az igazi ideálját. Nem a gyerekálmok sápadt ideálját, hanem az okos és praktikus lányokét, akik lakáspénzről és nyugdíjról álmodnak a holdvilágos éjjeleken. Igaz, hogy valamikor másképp beszélt, de ha Stellát és Piroskát elfeledte, mért ne feledhette volna el a többi lánykori bogarait is? . . .

Klára mitsem felelt erre az együgyüségre s míg Fejér szomjas pillantással meredt utána, szó nélkül sétált tova a többi táncos karján a hangos, csillogó teremben. És Fejér, mikor az asszony hófehér válla mindinkább eltávolodott tőle a frakkok sűrű tömege között, egy pillanatig úgy érezte, hogy föl kell kiáltania fájdalmában. Most másodszor történt, hogy ő volt kettőjük között a vesztes fél, mert Klára megint hideg felsőbbbséggel fogadta éretlen gyerekeségét.

— Hátha csakugyan az urát szereti? — szólott magában keserűen.

De csakhamar belátta, hogy ez lehetetlen; Klára nem ama teremtések közül való volt, akik egy nagy érzést ilyen rövid idő alatt ki tudnak törölni a szívből. Másfél éve sem volt még, hogy a felesége akart lenni — még szinte szó szerint el tudta volna mondani azokat az édes sorokat, melyeket ő hozzá intézett. Ez az elevenné vált anekdota-gyűjtemény pótolta volna őt az ő nyugodt Ginevrája szívében? És egy pillantást vetve a Klára királynői termetére, Fejér most már szilárd bizonyossággal susogta:

— Szeret és talán mindörökké szeretni fog! De az is bizonyos, hogy sohasem fog letérni az asszonyi becsület útjáról!

Talán senki sem tudhatta ezt annyira, mint ő, aki úgyszólván minden gondolatát ismerte a négyhónapos asszonynak. Klára, mint hűtelen feleség, — az még álomnak is különös lett volna! Fejér nemcsak tudta, de világosan érezte is, hogy ez az okos, derült, finom teremtés épp úgy elpusztulna az ő érintetlen tisztasága nélkül, mint a hal, amelyet a tó vizéből a szárazra dobtak . . . Javíthatatlan optimista létére is tisztában volt azzal, hogy minden remény eszeveszett örültség lenne. „Meghalok, anélkül, hogy csak

egyszer is magamhoz szoríthatnám,“ — mondotta kétségbeesve, míg a cigány a Varney legújabb operettjéből játszotta a hatodik figura kísérő zenéjét.

Fejér, aki némelykor csodálatos szelidséggel utánozta a gimnázium hetedik osztályának hallgatóit, vacsora közben, régi gyakorlata szerint, az érzelmest és a megbántottat játszotta. Keveset beszélt, többnyire csak egytagú szavakat mondott, a pincérnek pedig, aki a lazacot szolgálatkészen eléje tartotta, mélabús mosollyal válaszolt:

— Köszönöm . . . Nem kérek . . . Semmiből se kérek . . .

Fejér ilyenkor igen különös képzelődések között élt; azt hitte, hogy a kétszáztagu vacsorázó társaság: a hölgyek, az urak, a tisztek, a rendezők, sőt maga a tanácsos is szomoruan mártogatják meg a lazacot a jó kis zöld mártásban és töprenkedve mormogják:

— Miért oly szomorú Fejér László? Ugyan mi bánthatja megint Fejér Lászlót? Százat egy ellen, hogy a Fejér szívére valami mondhatatlan borul . . .

A szegény Fejér azonban súlyosan tévedett, mert a jókedvű társaságnak egészen más járt az eszében, mint hogy őt ilyen kitüntető figye-

lebenben részesítse. Az urak, akik már ezelőtt is szorgalmasan belátogattak a buffetbe, mámoros hangulatban foglaltak helyet az uszályos selyemruhák mellett, a hölgyek hangos kacagással törték ketté a császárszemlyét, a férjek szakértelmes tanácskozásokat folytattak a pincérrel a felszolgálándó italok ügyében. Mindenkit hatalmába kerített a báli vacsorák ragyogó hangulata, a vad, szinte oktalan lelkesedés, az izgalom, mely még mindig fogva tartotta őket a négyest követő csárdás után . . . Az urak pajkos tréfákat súgtak az asszonyok fülébe, a leányok nem minden tehetség nélkül kacérkodtak délcegebb táncosaikkal, Szerdahelyi doktor pedig hangosan idedirigálta a szünetelő cigányokat . . . Ki vette volna most észre, hogy a szegény Fejér szomorú és lehangolt? Klára asszony mosolyogva beszélgetett Kardos aligazgatóval, az ura hivatalbéli főnökével, aki vacsora előtt bemutatta magát a szép asszonynak . . . Oly nyugodt jókedvvel trécselt, hogy Fejérnek majd megszakadt a szíve . . . Míg a szalvétájával gépiesen játszott s az osztrigavillát türelmetlenül forgatta, lesújtva azt gondolta magában :

— Minden asszony született komédiás. Még ez is, aki talán a legkülömb közöttük. Ki hinné

róla, hogy még az imént oly komoly dolgokról beszéltem vele? Oly derült és jókedvű, mintha egyetlen gondolat se zavarná... Pedig, ha a lelkébe láthatnék...

Fejér, aki most már csak a legkurtább szavakban válaszolt az udvariaskodó pincéreknek, utóbb a feleségére is oktalanul átvitte a Klára iránt érzett haragot... Kata asszony, akinek a bálon jelentékeny sikere volt, több kacsiás huszárral beszélgetett, finom és phull-nana-illatos huszárokkal, akiket igazán csak merész fantáziával lehetett volna elképzelni a harctér porondján. Jó családból való fiúk voltak, részben világoskék önkéntesek, részben tartalékos vitézek, akik ilyenkor bizonyos előszeretettel öltötték föl az aranyzinóros atillát. A huszárok, akik a Kugler-bonbont épp úgy kedvelték, mint a bizalmas természetű pletykákat, lelkesedve fogták körül Kata asszonyt, aki irult-pirult, mint egy tizenhétéves kisasszony. A huszárok sok kedves ostobaságot fecsegték össze-vissza, Kata asszony pedig, aki nem volt bőbeszédű perszóna, zavartan nézett körül valami szirt után, amelybe diadalai közben megfogózhatnék...

Így történt, hogy az urára esett a pillantása, a szegény, szerencsétlen urára, aki már

tömeceire szedte szét bánatában a terítékjén lévő sóskiflit...

— Valami baja van? — kérdezte Kata asszony kedveskedve.

Fejér, aki egyébként testestül-lelkestül bankhivatalnok volt, most szakasztottan olyan arcot vágott, mint Napoleon a waterlooi ütközet után.

— Miért érdekli az, édes, annyira? — kérdezte szivettépő mosollyal.

Tagadhatatlanul ostoba kérdés volt és Kata asszony, aki nem igen volt kiművelve az asszonyos riposztózás művészetében, gyáván elvesztette a fonalat.

— Akarja, hogy haza menjünk?

— Legjobban azt akarnám, hogy maga, édes, ne zavartassa magát miattam a mulatságában. Tudja, hogy a fejem néha oktalanul megbokrosodik. És ilyenkor mi sem izgat annyira, mint a túlságos részvét.

Fejér később nevetséges jelenetet provokált, olyan jelenetet, melyről másnap széltiben-hosszában beszéltek a Lipótváros határai között. Vacsora közben a cigány behurcolkodott a mulatók asztalához s egymásután eljátszotta a vendégek legkedvesebb nótáit. Fejér, aki egyszerre úgy érezte, hogy a muzsika jól esik az idegeinek,

kocsisbort tétetett az asztalára, a cigánynak pedig két üveg Pommeryt rendelt.

— Igyál, — mondta duhajkodva — és húzd el a legszomorúbb nótát, ami a hegedűben van ...

A primás egy régi Csermák-hallgatóba fogott — olyszomorú nóta volt, hogy még a borfiúk is sírya fakadtak — de Kalmár Sándor, aki épp a Kardos aligazgató bécsi sógornőjét avatta be a magyar csárdás titkaiba, idegesen ráütött a hegedűre.

— A cicát húzd, — mondta kissé kapatosan — egy hétig, két hétig, száz hétig mindig csak a cicát ...

Fejér elsápadt a dühtől, a cigány pedig az *Egy cica, két cica, száz cica, haj* népszerű dallamába fogott. Az affér ekkor látszólag véget ért, de később, mikor a társaság fölkerekedett az asztal mellől, méltatlan folytatása lett. Fejér a folyosón cigarettázott, Vámos doktorné pedig a női ruhatárban igazgatta az elszabadult hajfürtjeit. A balvégzet Kalmár Sándort is a folyosóra hozta s Fejér, a barátját megpillantva, eszeveszett haragra gyulladt.

— Hallod, — szólott neki hangosan — ha még egyszer illetlenül viselkedel, az egész világ szemeláttára megfenyítlek ...

— Mit akarsz ezzel mondani? — kérdezte Kalmár sápadtan, holott a Fejér kijelentéséhez alig kellett kommentár vagy szövegmagyarázat.

— Azt mondom, hogy megfenyítlek . . . értheted . . . Megfricskázlak vagy arculütlek az asszonyok előtt . . . Ezt vedd tudomásul — s punctum . . .

Fejér oly hangosan mondta ezt, hogy a körülállók mindegyike meghallhatta; a ruhatári szolgák, néhány rendező s Klára asszony, aki a haját sütötte odabenn . . . Kalmár egy percig ostobán bámult Fejérre, aztán rekedten így szólott:

— Tudomásul veszem . . .

A botránynak pár pillanat alatt hire futott a szupé-csárdás majdnem abbamaradt az általános izgatottságban, mindenki a szomszédjától tudakolta, hogy mi történt, a terem közepén kárörvendő fejek bújtak össze, a leányok dide-regtek fehér illuzionruhájukban . . . Mi tagadás, mindenki örült a botránynak; a gyávák — abban a boldog tudatban, hogy a dolog nem őket érinti — sietve terjesztették a részleteket, a huszárok sokat sejtetőleg hallgattak, néhány jólelkű filiszter — gazdag gyárosok és kereskedők — békítőleg jártak egyik csoporttól a másikhoz:

— Ostobaság affért csinálni az ilyen számárságból. Csókolják meg egymást és — vége . . .

A felek azonban nem mutattak hajlandóságot a csókolódzásra, Kalmár — miután Szakácsal, a városrész legfélelmesebb vívójával, bizalmasan suttogott néhány percig — tüntetőleg eltávozott a piknikről, Fejér pedig duhajkodva kiabált az étteremben pincér után.

— Hé . . . kocsisbort vagy hús üveggel . . . És a cigánynak Pommeryt a javából . . .

Vámos doktor, aki csak nagy későn értesült a botránnyról, a puha emberek őszinte ijedtségével közelített mulató barátja felé:

— Mi történt . . . mi jutott eszedbe . . . az Istenért! Ilyen bolondság . . . de ilyen . . .

És tisztelő bámulattal tekintett föl a becsipett Fejérre, akit mindeddig békességes nyárspolgárnak tartott, s aki egyszerre ilyen félelmetes krakélerré magasodott föl az ő becsületes szemében.

Fejér öntött neki a kocsisborból, aztán pohárát a doktoréhoz ütötte:

— Igyál . . . ne törődj azzal az ostobasággal . . . Semmi az . . . nem érdemes beszélni róla . . . Azt akarom, hogy ma mindenkinek jó kedve legyen . . .

Mikor Fejér később kocsira ült a feleségével, egyszerre érezni kezdte a reakciót.

Kimerülve dőlt hátra a kocsi párnáján, a gallérját fázósan fölhúzta s szóitalanul mélyedt el gondolataiba, míg valami sajátságos nesz hirtelen magához nem térítette . . .

Kata asszony keservesen sírt . . .

— Mit akarsz? — kérdezte Fejér bosszúsan.
— Csak nem azért a bolondságért pityeregsz? . . .

És látva, hogy az asszony még hangosabb sírásra fakad, nevetve megsimogatta az arccskáját.

— Nagyszerű, hát komolyba veszed azt a komédiát? . . . Meg fogom vágni és punctum . . . Különb legényeket is megvágtam már, mint ez az esetlen szaldo-kontista . . . Olyan emléket visz haza, hogy holta napjáig megemlegeti . . .

— Hátha ő vág meg téged? — zokogta Kata asszony fuldokolva.

— Engem? Haha! Olyan ember még nem született, aki engem a kardjával megvágjon. Tizennégyszer álltam eddig szemben az ellenféllel, de egy karcolás nem sok, annyit se kaptam. Engem ugyan ne félts, megállom én mindenkor a helyemet . . .

Megcsókolta az asszony remegő kezecskéjét és látva, hogy a feleségének mennyire imponál,

egyszerre elfelejtette minden baját. A javíthatatlan pózoló most megint teljes erejével kitört belőle, s oly boldogan, oly hencegő tónusban vigasztalta a kétségbeesett Kata asszonyt, hogy szinte önmagát is feltüzeltte:

— Egy párbaj... Hát az is valami?... Te ezt nem érted, cica... mert titeket másképp neveltek, mint jómagunkat... A kard más embert csinál belőlünk... teringettét, egészen más embert...

Kata elvégre lefeküdt és elaludt, a párbaj pedig harmadnap délben megtörtént. Az ujságok megírták, hogy Kalmár egy éles vágást kapott a hüvelykujjára, Fejér pedig két tompát a fejére. Azt azonban nem írták meg, hogy Fejér, miközben a szekundánsai vetkőztették, minden áron ragaszkodott ahhoz, hogy a bandage-ok alá ötszörös vattabélést tegyenek... Mikor a hadviselő felek végre beléptek a vívóterembe, Fodor így szólott a segédéhez:

— Most nem tudom, hogy ezek az urak északsarki expedícióra készülnek-e, vagy pedig párbajt vívnak egymással?

Miközben a doktorok arcuk verejtékével ragasztották föl a Kalmár sebére az angol tapaszt, Fejér odalépett az ellenfeléhez. És nemesen, emelt fővel, mint talán a nagy Bayard

vagy Cid szokta, szólott a sóhajtozó Kalmárhoz:

— Sajnálom, hogy így történt...

A barátok erre zokogva megölelték egymást és miután a vívóterem költségét kifizették, karonfogva távoztak el segédek kíséretében a véres tett színhelyéről...

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

VIII.

Március elején volt, mikor a zsúrok már már legutolsó órájukat élték, hogy Tél apó, a fehér aggastyán, váratlanul visszatért megint Budapest tavaszias levegőjébe. A Dickens-novellák zordon fehérsége borult a főváros házaira, az utcákon kétezer ember lapátolta a hirtelen lehullott havat és a villámos vasútak elakadtak a hózivatarban... Csütörtök lévén, Fejér kikéredzkedett a legénykori barátaihoz és Kata asszony egyedül maradt otthon a tágas szobákban, a kályha zsarátnokait nézegetve.

Kata asszony, aki bátorság dolgában fölöt-
tebb különbözött Oroszlánszívü Rikhárdtól, félni
kezdett az elhagyott lakásban. Néha úgy tetszett
neki, hogy a sötét szalonban egyszerre megmoz-
dulnak a porcellán-figurák: a provençei pásztor
belefű a kürtjébe, a bárány megrázza a csöngé-
tyűjét, a csipketáncosné pedig pas de quatrest

lejt azzal az aranycsillagos lovaggal, aki a falon függő etagère-ről nézegetett le a rokokostilű asztalkára. És Kata asszony, aki néha sokkal különb dolgokat is elképzelt, hirtelen megijedt a gondolataitól.

— Legjobb lesz, ha szépen magamra húzom a paplant, — mondotta gyáva meghunyászkodással és óvatosan fölkel a meleg kályha mellől, ahol eddig kis cica módjára meghuzódott . . .

Becsöngette Julcsát, aki a konyhában éppen a hadsereggel ápolta a barátságos viszonyt és miután a holnapi napra vonatkozó napi parancsokat annak rendje és módja szerint kiadta volna, félénken kérdezte a Fejér-ház felelős miniszterétől:

— Ki beszélgetett az imént a konyhában?

— A nagysága hallotta? Sándor van itt, az unokabátyám, aki őrvezető az egészségügyi csapatban. Mivel tudom, hogy a nagysága fél az üres lakásban, megkértem az unokabátyámat, hogy maradjon itt . . .

Kata asszony, aki normális időkben sokat adott a fegyelemre, most örömmel hallotta, hogy a konyhában egy erős férfilelek áll őrt az elhagyott Fejér-ház fölött . . . És miközben Julcsát kegyesen elbocsátotta, lojálisan így szólott:

— Mondja meg az őrvezetőnek, hogy ma-

radjon itt, amíg az úr visszatér a kávéház-ból . . .

Julcsa előzékenyen bólintott, Kata asszony pedig bevonult a hálósobába. Egy kissé vacogott a foga, amíg az éjjeli toalettjével elkészült, úgy érezte, hogy didereg és láza van, de egy merész elhatározással hirtelen lecsavarta az éjjeli szekrény hófehér lámpáját . . .

A hálósoba fölé szelid félhomály borult, a zsarátnokok pattogtak a kályhában és az ablakredők hasadékain át sápadt hóvilág szűrődött be a Kata asszony ágyáig . . . Oly különös, titokzatos éjjel volt . . . Kata asszony egy darabig bágyadtan nézte a mennyezet halványvörös virágait, majd úgy érezte, hogy édes álom borul nehezedő szempilláira . . . De nem aludt el, mert félelmetes dolog történt: a hálósoba bezárt ajtaját egyszerre csak megkopogtatta valaki . . .

Kata asszony ijedten pillantott körül, hirtelen végigborzongott rajta a gondolat, hogy a lakásban egészen egyedül van . . . Egy percig habozva nézett a csöngetyüre, mely ott függött a kis caprice-vánkos himzése fölött, majd valami érthetetlen nyugalommal ezt gondolta:

— Nem félek, hisz az örvezető ébren van odakünn a konyhában . . .

A kopogás még hangosabban ismétlődött és Kata asszony úgy érezte, hogy valamit okvetlenül mondania kell... Az Isten tudja, hogyan történt, de a gyáva Kata bizonyos kíváncsisággal így szólott:

— Szabad!

Az ajtó egyszerre fölpattant és a hálószobába két furcsa alak lépett be: egy kékszemű, bodroshaju kisasszony, a ki pillangós cipellőt, ezüsthimzéses, bokorugró szoknyát viselt, s akinek arca csak úgy ragyogott a bécsi piros festéktől; majd egy vörösbe öltözött, bohócsipkás fiatalember, aki kezében egy-egy otromba réztányért szorongatott. A különös pár vidám menüetlépésekben közeledett a Kata asszony ágya felé, s a bodroshaju leány sipítva így szólott:

— Jó estét, Katácska, jó estét!

Mire a vörösruhás harlekin, összeütvén réztányérjait, öblös basszushangon így folytatta:

— Karsamadiener, Katalin kisasszony, karsamadiener! Ismeri-e még Paprika Jánost, a jókedvüt?

Kata asszony fölemelkedett ágyában — majdnem azt hitte, hogy álmodik — és ámultan így szólott:

— Jesszus, — hiszen te Böske vagy, az édes kis leánykori babám . . . És kegyed meg Paprika úr, a vidám, réztányéros harlekin . . .

Böske, mert csakugyan ő volt, óvatosan letelepedett a Katácska ágyára, de előbb gondosan eligazította finom, ezüsthimzéses roko-lyáját. Paprika János állva maradt az ágy előtt és bizonyos várakozással tekintett a sápi-tozó Böske babára, aki most egyszerre meg-szólt:

— Igenis, Katácska, igenis, mi vagyunk . . .

Böske, a leánykori bábud és Paprika úr, akivel valaha az elhunyt Lajos úrfi töltötte el leg-zsengébb ifjúságát . . . Akkoriban gyakran he-vertünk egymás mellett a sublád fiókjában és mi tagadás, sokat sugdolóztunk, mikor ti füg-gönyös ágyatokban aludni tértetek . . . Később mind a ketten magunkra maradtunk; téged be-irattak a Chanoix asszony tánciskolájába, Lajos úrfi pedig torokgyíkot kapott és meghalt . . . Sokáig, nagyon sokáig hevertünk egymás mel-lett a poros subládfiókban, míg Paprika úr egy őszi éjszakán így nem szólt:

— Böske kisasszony, volna egy kérésem . . .

— És mi lenne az a kérés, Paprika úr? — kérdeztem tőle nyájasan.

— Ön jóra való és tisztességes perszóna, — folytatta ő — és mivel magam sem vagyok a leghitványabb fickó, elhatároztam, hogy főköttő alá juttatom . . . Száz szónak is egy a vége: legyen belőlünk egy pár, ha úgy tetszik. Akar a feleségem lenni, Böske kisasszony? . . . Ha akar, mondja meg — és akkor rögtön megtart-hatjuk a lakodalmat . . .

— Úgy van, én ezt mondtam neki, — szólott Paprika János az ágy mellett.

— Így történt, — folytatta Böske baba — hogy feleségül mentem Paprika úrhoz . . . Mondhatom, hogy nem bántam meg, Katácska, mert Paprika úr, bohémes külseje dacára, igen komoly és jóra való férfiú . . . Rögtön megtar-tottuk a lakodalmat s a rokkant muzsikusok: a sánta dobos, a vak trombitás, a béna cigány-primás, Lajos úrfi egykori jókedvének mártirjai, vidáman megmozdultak a helyükről . . . A mu-zsikusok elhúzták a nászindulót és mi nászutas házaspárként vonultunk vissza a sublád leg-belső sarkába . . .

Kata asszony könnyezni kezdett örömében és megölelte az ezüstrokolyás Böske babát . . . És meghatva susogta:

— Mennyire örülök, jó Böském, hogy te is olyan boldog lettél, mint én . . . Mert a te

csitri Katácskából is asszony lett, még pedig boldog és elégedett asszony... Az uramat most nem mutathatom be, mert az uram a jelzalogkölcönökről tanácskozik, — de ha holnap megint ellátogattok ide, ő is megszorítja a kezetekeket.

Böske baba kecsesen meghajolt, aztán tovább sipegett az ő cérnaszálvékonyságú hangoskáján:

— De nem ezért jöttünk ám, Katácska, nem ezért... hanem hoztunk neked valami nagyszerű ajándékot... Az aranyos völgyből hoztuk, ahol a százszorszépek nyílnak, s ahol most Paprika úrral a mézesheteinket eltöltjük...

— Ugy van, hoztunk neked valamit, — erősítgette komolyan Paprika János és nagyobb hitel okáért hangosan összeütötte a réztányérjait...

— Ugyan mit hoztatok, Böske baba? — kérdezte Kata asszony kíváncsian.

Böske baba intett az urának és Paprika úr egy igen különös jószágot szedett elő hétrétű köpenyege alúl. Egy icipici, kékszemű baba volt, viruló, rózsaszírom arcocskával, a kövérségtől szinte ráncot vető kezeckével, — egy rózsafehér, édes, eleven baba, aki nevetve szögezte kék szemét a majdnem pityergő Katára... A

baba kékszalagos pólyában feküdt és dundi kezét jókedvűen mozgatta...

— Ime, Katácska, ezt hoztuk, — mondotta Böske baba mosolyogva... Mindig szeretted a babákat, hát hoztunk egy eleven, síró babát... Síris, nevet is, ahogy neked tetszik...

— És itt hagyjátok a pólyababát? — kérdezte Kata asszony ragyogó szemmel, holott majdnem sírva fakadt a megindulástól.

— Még nem, Katácska, még nem, majd csak később, az ősszel, amikor a fehér babaszobát elkészíted... Hova tennéd a pólyababát most, mikor még az ágyacskájáról, a párnácskájáról se gondoskodtál?... Előbb varrd meg szépen a kis ruháit, a kis ingeit, — s akkor itt hagyjuk mindörökre a karjaid között...

Paprika úr most kezét nyújtotta a feleségének, s a furcsa házaspár kitípett a hálószobából... Kata asszony majdnem sírva fakadt fölindulásában, de a pólyababa most egyszerre csókot intett neki... És Kata világosan hallotta, amint így gőgicsél:

— Mamácska... Kata mamácska... ne sírj... Most már nem szabad tovább is gyerekeknek maradnod, mert mi lesz, ha egyszerre sírunk mind a ketten?...

Mikor Fejér utóbb lábujjhegyen a szobába lépett, Kata hirtelen fölriadt álmából . . . Előbb ijedten nézett körül, de aztán szégyenkezve dugta el égő arc át az ágy csipkés vánkosai közé . . .

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

IX.

Az évad utolsó szerdájára Kádárné kedves mulatságot eszelt ki; műkedvelő színelőadást rendezett mérleg-utcai szalonjában s a nyári oszlás előtt a társaság összes tagjait még egyszer összegyűjtötte magánál. A jó Isten tudja, kinek jutott eszébe az ötlet, hogy a párisi szalongoaminség legpompásabb termékét, a Sardou *Váljunk el* című darabját adják elő, annyi bizonyos, hogy Klára asszony tanulta be a Cyprienne szerepét és Fejér úr vállalkozott des Prunelles úrra, a ravasz és emberismerő férjre, aki oly ügyesen visszahódítja a feleségét . . . Vámos doktor egy ideig görcsösen ragaszkodott ahhoz a gondolathoz, hogy Adhemárt, a gaz csábítót eljátssza, de végre is le kellett mondania tervéről, mert gömbölyű alakja éppenséggel nem volt alkalmas arra, hogy a gaz csábító

benyomását keltse föl a nézőközönség lelkében . . .

Fejér, aki vad lelkesedéssel feküdt a des Prunelles szerepének, már délelőttönként, a hivatalban is, maga körül érezte a Kádárné szalonjának gyöngyvirágillatát. Délutánonként pedig, alighogy a feketéjét kiitta, ott termett a mérleg-utcai lakásban; s míg az asszonyok a bevezető pletykákon túlestek, lázasan értekezett a színpadkészítő asztalossal, a sűgóval, a szabóval és a szobalányokkal, akik a hölgyeknek segédkeztek. Csak néha vetett egy lopott pillantást Klára asszony felé, aki szerepével a kezében, csacsogott a Kádárné unokahugaival és sötétkék, nyakiggombolt utcai ruhájában még egyszerűbbnek és bájosabbnak tetszett előtte. Az előkészületek zaja csak akkor szünt meg, mikor a nagy művész, a mágnáscsaládok barátja és betanítója, mélabúsan csöngetni kezdett és a szereplők sietve a színpadra sereglettek. És míg Kádárné a szeméhez emelte a lorgnonját, az unokahugok pedig vihogva oszlottak szét a gyöngyvirágillatos teremben, a hírneves színész — a színpad asztalkája mellett ülve — bánatosan susogta az ő nemes és behízelt hangján:

— Egy kissé hangosabban, ha szabad kérem . . . Itt a kacérság ajánlatos . . . Cyprienről

senkise hiszi el, hogy hideg asszony... Adhemár úr ne vegyen föl smokingot... a smoking nem szalonba való viselet...

Az előadás április elsejére esett, a husvét előtti hetekbe, mikor a társaság már jóformán oszlófélben volt. Már mindenki a nyári lakások ügyét tárgyalta, Kádárné csak a mulatság végét várta, hogy azonnal a Svábhegyre költözködjék, az asszonyok már sűrűen tanácskoztak az orvos-professzorokkal, az idei betegség megállapítása céljából... A századvégi tavasz minden szimptomája ott lebegett már a szalonok levegője fölött, ama fővárosi, társaságbeli tavaszé, melyet Ányos Pál és Csokonai Vitéz Mihály a maguk korában még nem igen ismertek...

A műkedvelő-előadás fenomenális sikerrel járt, de hogy a mulatság könnyen végzetessé válhatott volna, azt az olvasók a következő részletből igen élénken elképzelve lehetik.

A nagyterem zsúfolásig megtelt, a csillárokat még egyszer fölgyújtották, a szobalányok fagyaltot és frissítőket hordtak körül a lányok és az asszonyok között, a férfiak pedig a zongoraszobában szivaroztak. Mindazok, akik július havában Tátrafüred, Ischl, Norderney és Blankenbergba sétatereit benépesítik, most itt csevegtek a Kádárné pálmái alatt, a fehérruhás, florenci

kalapos lányok (akik a piros könyveket fogják hordozni a kút körül), a szép szalmaözvegyek (az Anna-bálok leendő királynői), a matrózsipkás, szalmakalapos férfiak, akik pár hét múlva a legkönnyebb selyemszövetet sem találják elég könnyűnek a reggeli sétához . . . Minden épkéz-láb milliomosjelölt összegyűlt még itt utoljára, s a szegény Tavasz, mely aligha mer kikötni a pénz fedelmeivel, bizonyára türelmetlenül várta, hogy Kardos aligazgató (vagy egy másik hasonló személyiség) kegyesen így szóljon:

— Jöhet!

A két első felvonás óriási tetszést keltett, Klára remekül adta a bolondos asszonykát, Fejér csodálatosan alakított, Adhemár pedig (Clayn úr, a gőzfavágó és zeneszerző) kissé individuális hangsúlyozással raccsolta el érdekes szerepét. Az asszonyok gyönyörködve hajoltak előre, a lányok pedig, Klárát nézve, elbájoltan rebegték:

— Oly édes és oly ügyes, mint Csillag Teréz . . .

Kata asszony, aki ez időben gyakran gyöngéledett, büszke pillantásokat vetett a szomszédnőire, akik nyájasan integettek feléje. Fejér meg is érdemelte az elismerést, ámbár később majdnem olyan botrányt okozott, mely az előadás egész sikerét megdönthette volna.

A harmadik felvonásban történt, a vendéglői külön szobában, mikor Cyprienne szemenként kínálja a szőlőt szerelmes és kedveskedő férje-urának. Fejér ki volt pirulva a pezsgőtől (Kádárné Pommeryt vitetett a szinpadra) és Klára asszony is megmártogatta kissé a nyelvét a sárga, jéghideg italban... Közvetetlen azelőtt volt, hogy Adhemár csuronvizesen a szinpadra lép, a nézőtér áhítatosan figyelt, Cyprienne pedig csábítóan súgta az ura fülébe:

— Oly édes vagy, de oly édes...

A szó azonban megakadt a torkán, mert egyszerre észrevette, hogy des Prunelles úr mámorosabban tekint a szeme közé, semmint a szerepe előírja. Fejér oly örületes vággyal nézte, hogy Klára asszony ijedten hátrálni kezdett. És hogy az óvatosság nem volt fölösleges, az kiderült a következő pillanatban, mely majdnem jéggé dermedtette a vért a szegény Vámos doktorné ereiben...

Des Prunelles úr ugyanis — eltérve a Sardou mester utasításától — hirtelen magához szorította Cyprienne asszonyt és forró csókokkal borította el görögös frizuráját... Oly vad erővel szorította magához, hogy Klára majdnem fölsikoltott fájdalmában... A jó Isten tudja, hogy mi történik, ha a derék Adhemár a leg-

válságosabb pillanatban egyszerre be nem ront a szinpadra . . .

Fejér remegve bocsátotta el partnerét, Klára asszony pedig bemenekült a spanyolfal mögé . . . És a közönség, azt híven, hogy egyszerű színjátszókkal van dolga, oly tomboló tapsviharba tört ki, hogy az előadás megakadt egy pillanatra . . .

A függönyt később minden baj nélkül lebocsátották és Cyprienne visszatérhetett az öltözőjébe. Fejér, aki ijesztően sápadt volt, szótlanul akart elsurranni mellette, de Klára eléje állt a szinfalak között.

A hideg és okos Klára megdöbbenő változáson ment keresztül . . . Egész teste remegett a fölindulástól, kezével pedig megkapaszkodott a kulisszába . . . Annyira megváltozott, hogy Fejér ostobául dadogta:

— Mit kíván?

Klára fölkapta a fejét és szinte magánkívül kiáltotta:

— Megbolondult? Elhagyta tökéletesen a józan esze? Vagy azt hitte, hogy valami léha komédiásnéval van dolga, akinek fiatal korában udvarolgatni szokott? Ilyen botrány — azt hiszem, hogy el kell sülyednem szégyenletemben . . . Mikor viselkedtem úgy magáva

szemben, — hogy erre a hitványságra jogot váltson?

Fejér most egészen közel lépett Klára asszonyhoz és fojtott hangon, de szenvedélyes elszántsággal susogta:

— Csodálkozok, hogy megfeledkeztem magamról egy pillanatra?... Örüljön, hogy így történt, — az örültségem még rosszabbul is végződhetett volna... Hát azt hiszi, hogy már belenyugodtam abba a gondolatba, hogy magát örökre elveszítsem? Sohase fogok belenyugodni, soha, habár a világ előtt épp úgy komédiázom, mint maga... De egyszer csak ki fog belőlem törni mindaz, amit hónapok óta rejtegetek... És miattam affektálhatja a boldog asszonyt, én jól tudom, hogy épp úgy szeret, mint valaha... Szeret, mert minden érzésünk összeforrott és minden gondolata ugyanegy az enyémmel... Maga is sír, ahol senki sem látja, de büszke ahhoz, hogy a szenvedését bevallja... Engem sohasem fog megcsalni, úgy olvasok a lelkéből, mint a nyitott könyvből... A hideg külseje épp olyan hazugság, mint a boldogsága... Velem akarja elhitetni, hogy ez az együgyű pulya boldoggá teszi?... Magát, az okos, józan, intelligens Klárát, akinek a kisujjában is több esze van, mint az urának?...

Megragadta az asszony kezét és elvakulva folytatta:

— Boldog és irigylésre méltók lehettünk volna és a világ legboldogtalanabb teremtményei lettünk! És miért? A maga állhatatlansága, gyöngesége és gyávasága miatt! Maga is hazugságban tölti az életét és engem is alávaló hazugságra kényszerít! Szégyelje magát, Klára, szégyelje magát...

Az ideges Fejér majdnem sírva fakadt fölindulásában, szerencsére seregestől jöttek föl a színpadra a lelkes és elbájolt gratulálók. Klára asszony mosolyogva szorította meg Kádárné kezét, majd az ura karjába kapaszkodott. Odalenn széttárták az ebédlő ajtaját, de Vámos doktorék észrevétlenül távoztak, mert az asszony — talán a fárasztó játék folytán — nem érezte magát a legjobban...

X.

Vámos doktor, aki gyermek módjára ragaszkodott a barátaihoz, szomorúan vette észre, hogy Klára kissé meghidegült Fejérék iránt s a két asszony mindennapos találkozása majdnem egészen abbamaradt. Egy este, mikor egyedül ült feleségével a dunaparti fogadóban s jól megvacsorálva, a magával hozott szivarra gyújtott, sóhajtva gondolt vissza a boldog időre, mikor még Fejérék is itt csevegtek az asztaluk mellett. A szegény doktor búsan nézett végig a tágas éttermen és szívébe a magányosság érzése költözött. Mit beszéljen az ember a feleségével? gondolta magában melankólikusan. És hátra dőlve székében, a jóllakott Vámos doktor szerényen így szólott:

— Nem szereted már, édes, a kicsiny Katát?

— Melyik Katáról beszélsz? — kérdezte Klára asszony komolyan.

— Terringettét, hát Fejérnéről! Csak nem gondolod, hogy a szakácsnéd után kérdezősködöm . . .

Klára asszony ekkor csinos beszédben fejtette ki, hogy Katácska egy édes kis baba s így nem igen illik azokhoz az érett teremtésekhez, akik az életet már nem nézik játékszernek. Mert a rossz szívű gyermek végre a legszebb bubát is megúnja, ha egyszer kinőtt a játékaik közül . . .

Vámos doktor lesújtva bólogatott, de azért jószívűen mormogta:

— Igaz, szó sincs róla, de azért oly szép volna, ha te gondoznád, tanítgatnád! Hiszen oly édes és téged annyira szeret! És mi tagadás, magunk is csak jobban mulattunk, mikor a kicsiny asszonyka itt csicsereggett az oldalunk mellett.

Vámos doktor, aki Fejérrel szemben meglehetősen gène-t érzett, fájdalmas szívvel mondott le a délelőtti sörözésről, mert különös módon elfogultnak érezte magát, ha régi barátjával egyedül volt a kis kocsmában. És egy ízben zavartan fogta meg az aktákat cipelő Fejért az igazgató előszobájában.

— Nagyszerű, — kiáltotta — nagyszerű! már talán öt nap is eltelt, mióta veled találkoztam.

tam... Borzasztó így a hosszú délelőtti söröcske nélkül, de hidd meg kérlek, hogy a sörhöz sincs kedvem, mióta szegény Klárám szünetlenül az idegeivel bajlódik. Az orvos tengeri fürdőket ajánl, de az ördög tudja, hihet-e a sok sarlatánnak? Pedig hogy szeretné a kis Katáját megcsókolni!...

Fejér széles gesztussal ölelte keblére Vámos doktort, de a viszony nem igen lett jobb májusig, mikor egy furcsa és kellemetlen epizód zavarta meg a két család harmóniáját...

Szerdahelyi doktornak jutott eszébe az az ötlet, hogy május elsejét, vidéki szokás szerint, kirándulással kellene megünnepelni a hajnali órákban... Nagy társaság gyűlt egybe, a Kádárné unokahugai nyáriasan kiöltözködtek, az aranyifjúság ébren töltötte az éjet, hogy hajnalban pontosan fölbredjen és az öreg *Hattyu*-t, a dunai propellert, lármás sokaság özönlötte el . . .

Vámos doktorné szintén ott volt a kirándulók között és Fejér is élénken sürgött-forgott a férfiak sorában, fonott konyakos üvegét kínálgatva.

A sziget reggeli pompájában úszott, a harmatos füvet pipázó kertészek rendezgették, ingujjas legények gereblyézték a virágagyakat a

fürdőház előtt, a május édes illatáramlatai lebegtek a napsugaras levegőben. A kikötőnél már eléjük hallatszott a muzsikaszó, a cigányok valami népszerű polkát húztak, melynek hangjára nem egy víg táncot lejtettek a Kádárné szerdáin. Mindnyájan becsíptek kissé a május illatától, a fiatal urak üvegházi rózsákat hoztak a kipirult hölgyeknek, akik falusiasan hátraejtették a szalmakalapjukat. Szerdahelyi doktor a Kádárné egyik unokahugával tréfás pas de quatres-t lejtett a homokos gyalogúton és a kertészek ámúlva nézték a bolondos urakat és asszonyokat. Fejért megcsapta a tavasz frissége és egyszerre eszébe jutott az a régi műkedvelő előadás, mikor a kis Véninger Klára pirosszalagos szalmakalapban szavalta a provence-i pásztorleány verseit. Megint oktalan jókedve támadt, oly könnyűnek és vidámnak érezte magát, hogy szinte táncolni szeretett volna örömeiben, pedig voltaképpen nem történt vele semmi különös. A szálloda előtt a Vámos doktorné udvarához csatlakozott és Vámos doktor őszinte gyönyörűségére udvarolni kezdett a zavartan sétálgató Klára asszonynak...

— Haragszik? — kérdezte tőle a bűnbeesett gyermek sunyiságával.

Klára egy darabig mitsem felelt, napernyő-

jével szomorúan ütögette a fák fehérvirágos ágait, de később kissé odafordult Fejérhez.

— Mit akar? — kérdezte tőle valami saját-ságosan puha hangon, a sokat álmodozó, boldogtalan asszonyok szentimentálisságával. — Talán legjobb lenne, ha mindörökre békét hagynánk egymásnak, mert egyikünkre sem jó, ha a multakat bolygatjuk. A sors azt akarta, hogy így legyen, mit ér, ha oktalanul keserítjük egymást? Fejér, legyen esze... nemcsak önmagát teszi szerencsétlenné, hanem azt az édes jószágot is, akinek életét a magáéhoz kötötte. Én szeretem az uramat és ha nem szeretném is, hűséges felesége maradnék, mert meghalnék, ha becsületlenül viselkedném. Hiszen a gyermekkoromból ismer és jól tudja, hogy nem komédia, amit mondok... És ha magát szeretném is, csak az maradnék, aki most vagyok. Minek lenne hát a szomorú gyötrődés? Fejér... értsen meg... és hallgasson rám... Látja, hogy nem úgy beszélek, mint kellene... Most is a jó barátot látom magában, akihez a leánykori emlékeim fűznek...

Fejér sikoltani szeretett volna örömeiben, mert az ideges emberek sugallatával egyszerre megérezte, hogy Klára két hét óta csak ő rá gondolt. A nálánál sokkal kisebb asszonyismerő

is rögtön észrevette volna azt a változást, mely a Klára egész viselkedésén látható volt. A hideg, egészséges, komoly Klára oly érzékennyé és szomorúvá lett, hangja annyira megtompult, hogy Fejérnek majdnem kicsordult a szíve. Ő, aki már kétszáz együgyü leányt és kacér nőt magába bolondított, rögtön fölismerte Klarában a szerelmes asszonyt, aki a házaselet sívár prózája közben mindig csak az édesre, az egyetlenre gondol. „Ha most megölelhetném, egyszerre a karomba omlana!” kiáltott föl magában ujjongva. És lelkében a győzelem biztosságával, Fejér most már a hideg taktikus nyugodtságával fordított egyet az érzékeny párbeszédén.

— Ha azt akarja, hogy ne beszéljek többé a múltakról — csak szólnia kell és minden szavát parancsnak veszem... Legyünk hát önzetlen jóbarátok — és feledjük el, hogy valamikor a szerelmesek pillantásával néztük egymást éretlen gyermekfővel... Akarja, hogy ne gondoljak többé a múltakra?... Nyújtsa hát szépen a kezét és verje ki mindazt a fejből, amit múltkori mámoromban beszéltem...

Klára hálásan vetette föl szemét, oly nedves és forró volt a pillantása, hogy Fejér alig ismert rá. Engedelmesen a kezét nyújtotta a férfinak,

mint a gyermek, aki egy erősebb akarat előtt meghajolni kénytelen . . .

— És most, — folytatta Fejér jóindulattal — most szépen odacsatlakozik Kata mellé és jóváteszi, amit négy héten át vétett ellene. Nem szabad, hogy valami furesát gondoljon magáról, pedig azt gondolná, ha ilyen hideg és ünnepies maradna. Legyen hozzá kedves és barátságos és ne feledje, hogy most már önzetlen jóbarátok vagyunk . . .

Klára kissé biccentett a fejével, — szeliden, alázatosan biccentett, mint az iskolásleány, aki tanítója színe előtt áll. És mosolyogva szólott:

— Azt akarja, hogy megszólítsam a kis Katát? . . .

— Azt akarom.

Klára graciózus léptekkel libbent át a tulsó oldalra, ahol a gáncs nélkül való lovagok éppen a Katácska világos selyemblúzában lelkesedtek és belékarolva a pironkodó asszonykába, negédesen így szólott:

— Még az kellene, hogy a kislányomat elbolondítsák. Mert Katácska a kislányom, akit én védek meg mindennemű vallomás ellen. Most beszéljenek, most, mikor a szigorú mama is jelen van . . .

A jó Vámos doktor, a megújuló barátságot

látva, vígan ugrándozni kezdett a virágágyak között s maga is áradozó, lelkesedéssel kapaszkodott a Fejér úr karjába.

— Terringettét, már egész elfeledtem a sörízét... Holnap megint átszaladunk egy kriglire, nehogy a szegény Mojzer búbánatában esődöt mondjon . . .

Később mindannyian helyet foglaltak a felső vendéglő terraszán, a pincérek mézet és friss tejfölt hoztak, forró kávé párologott a kívánatos porcellán ibrikekben és Kalmár rapszódikuskiáltásokba tört ki:

— Jó Isten, micsoda kávé! Milyen illat, milyen erő, mennyi igazi zamat! Ilyen kávé csak egyszer ittam életemben, egy kicsiny bordigherai kurtakocsmában . . .

Kalmár úr ugyanezt már a sörről, a borról, a rostbeefről és a befőttes omletteről is konstatálta különböző alkalmakkor, többnyire csak abból a kicsinyes okból, hogy bordigherai útjával tüntethessen. Fölkiáltását tehát senkisem vette komolyan, de azért mindenkinek jól esett beszédének tavaszias heve, a minthogy e szép reggelen az is jólesett volna, ha Kalmár úr ilyenféle szentenciákat mond el az ő dallamos bariton hangján:

— Korzika a legérdekesebb szigetek közül

való, de Olaszország, fájdalom, csak félsziget... És a német bölcészek akármit is mondanak, az elefánt mégis csak rokonszenvez a rizskásával...

A reggeli végén történt, az urak már mindnyájan szivarra gyújtottak, az asszonyok egy-némelyike bátortalanul cigarettázott, a lányok fénylő egérszemmel kémlelték a hórizonton látható ifjúságot, — hogy Károly, a palléros külsejű fizető pincér illusztrált lapokat hozot kéretlenül Klára asszonynak. Vámos doktorné futólag belenézett az ujságba és Vámos doktor, aki szenvedélyesen érdeklődött a tavaszi kiállítás képei iránt, szintén odadugta a cvikkerét.

Vámos doktor különös dolgot láthatott, mert egyszerre jóízűen elnevette magát:

— Nézze csak, szólott vidáman a feleségéhez, — valaki milyen bolondos figyelmeztetést írt ide a *Firle Walter* képe mellé...

Fejér, aki a Klára asszony másik oldalán ült, szintén belenézett az ujságba, ahol a következő szavak állottak:

„Olvassa el holnap reggel a *Szabad Hírlap* kishirdetéseit.“

— Kinek szól ez? — kérdezte Vámos doktor kíváncsian.

Fejér, aki gyakorlott róka létére jól ismerte az efajta figyelmeztetéseket, megbotránkozva

nézett a szomszéd asztalok felé, úgy annyira, hogy a gyanutlan Vámos doktornak is világosság gyuladt föl az elméjében.

— Csak nem a feleségemnek írták? — kérdezte meghökkenve Fejértől.

— Dehogy, — szólt a cinikus Fejér vállatvonva — neked írták...

A jámbor doktor értelmetlenül nézett szét a népes terrász vendégei között, Fejér pedig odaintette a főpincért.

— Ki küldte ide azt az ujságot? — kérdezte tőle nyugodtan.

— Senki, nagyságos úr, de azt hittem...

Fejér keresztbe vetette a lábát.

— Édes barátom, azt ajánlom, hogy mondja meg... Ha nem mondja meg, baj lehet belőle...

Károly pincér ismerhette az emberét, mert fejét vakarva, közelebb hajolt Fejérhez és mentegőzve suttozta:

— Az a szőke fiatal úr adta, aki ott ül a baloldali sarokasztalnál... Azt mondta, hogy a nagyságos asszonynak adjam... És én kötelességem szerint elhoztam, ahogy parancsolták... Nekünk azt kell tenni, amit vendég urak rendelnek, mert különben a kenyерünket veszítjük...

— És ki az a szőke uraság?

— Pogány nagyságos úr... a fiatal Pogány...

aki minden évben itt nyaral a szigeten . . . A dúsgazdag, bánáti Pogány, aki a rheumáját gyógyítja . . .

Vámos doktor, aki ámulva hallgatta végig a pincér beszédét, méltatlankodva rázta a fejét.

— Nagyszerű . . . igazán nagyszerű . . . ki hallott már ilyet? . . . Levelet ír a feleségemnek, akit sohasem látott életében . . . Ez nem járja, biz Isten nem járja . . . Hogy is lehet már valaki ilyen erőszakos? . . . Becsületesemre, még felfogni se tudom az ilyen különös eljárást . . .

Vámos doktor tényleg nem tartozott amaz azrúk közé, akik a lovagiasságot a párbajkodexek rideg §§-ai szerint fogják föl, s göresösen ragaszkodnak ahhoz a gondolathoz, hogy huszonöt lépésnyi távolságból szögeztessenek legyes pisztolyt a mellüknek. Fejér ellenben, aki már sokkal kisebb sértéseket is kihurcolt a lovagiasság mezejére, megint odaintette a főpincért:

— A szőke urat kérje meg nevemben, hogy sürgősen távozzék. Igen lekötelez, ha öt perc múlva távozik, mert különben kénytelen lennék őt arcul ütni. Azt hiszem, van benne annyi lojalitás, hogy ezt nem kívánja . . .

A főpincér suttogni kezdett a rákvörössé lett szőke úrral s pár perc múlva alázatosan elkérte a Fejér László névjegyét. A dolgot oly

diszkrécióval tárgyalták, hogy a derék idegen három perc múlva az összes asztalok élénk érdeklődése közepette hagyta el a napsugárban úszó verandát. És Klára ijedten, de a gyöngé asszony bámulatával nézett a cigarettázó Fejérre . . .

A dologból nem lett nagy vérontás, mert a fiatal Pogány, akinek a pincér átadta a Fejér úr üzenetét, később tanui által kijelentette, hogy nem akarta megsérteni Fejér urat. Ugyancsak e két tiszteletre méltó gentleman útján Klára asszonytól is alázatosan bocsánatot kért, s másnap este feldúlt kedélyvilággal utazott el a pöstyéni hévvizekhez... Fejér zsebredugta a jegyzőkönyvet és némi gondolkodás után így szólott:

— Azt hiszem, hogy nem ártott ez a kis epizód... Talán sikerült némiképp demonstrálni, hogy Vámos doktor nem a Cidek és Bayardok tisztos családjából származik...

Klára asszony harmadnap hálásan kezét nyújtotta lovagjának és forró keze úgy odasímult a Fejér uréhoz, hogy a Katácska férje egész éjjel érezte e kézszorítás melegségét.

A margitszigeti mulatság végképp bezárta a szerdai társaság téli szezonját; a családok elköltöztek Budapestről, Kádárné a Svábhegyre hurcolkodott, Kardos aligazgatóné Gmundenbe

utazott a hugához s a fiatalság sürgősen értekezett a divatos szabó művészekkel, hogy a nyaralásra szánt világos öltözékek idejében elkészüljenek. Szerdahelyi doktor, aki az igazgatójával Párisban járt, valami fenomenális teveszörszövetet hozott magával, mely főszenzációja lesz a deauvillei és ostendei nyári évadnak...

Fejérék, akik most már ismét mindennap összetalálkoztak Vámos doktorékkal, eleintén a kárpáti fenyvesekre gondoltak (az orvosok hegyi levegőt ajánlottak a gyöngélkedő Kata asszonynak), de később hirtelen egyébre szánták magukat; a két család egyértelműleg elhatározta, hogy Balatonfüreden közös nyaralót bérel, még pedig a Kaufmann bá' *Veronika-nyaraló*-ját, melyet a vén medve — mint váratlanul kiderült — nagynénjétől, az öreg Weber Veronikától örökölt, aki teljes harmincöt esztendőn át volt egy veszprémi kanonok gazdasszonya. A dolog igen különösen tudódott ki: Fejér egy elterjedt napilap kishirdetése között azt olvasta, hogy Balatonfüred egyik legkényelmesebb villája kiadó a következő nyári szezorra; s mikor a hirdető személye felől tudakozódott, a kiadóhivatal, legnagyobb meglepetésére, hivatalbéli kollegáját nevezte meg. Fejér ekkor hangos ujjongással rohant a Kaufmann bá' íróasztalához.

— Már megint háborog valami odabenn?
 — kérdezte a vén embergyűlölő lenézőleg.

Fejér nagyot csapott a Kaufman bá' hullámos vállára.

— Öreg világcsaló, — mondta neki jókedvűen,
 — hát maga semmit se szól arról, hogy a magánéletben vasútkirálysággal foglalkozik?...

— Úgy látszik, többet ivott a kelleténél,
 — morogta Kaufmann bá' megvetéssel.

— Ittam vagy nem ittam, az mindegy, — de ha kérdenem szabad, miért titkolta el mindedig, hogy Balatonfüreden ingatlan birtoka van?

Kaufmann bá' bemártotta a tollát, aztán közömbösen így szólott:

— Hát kérdezte?

— Nem kérdeztem, de mivel véletlenül megtudtam, hát élek a jó alkalommal és megkérdzem. A dolog ugyanis akként áll, hogy a villáját bérbe venném a nyári szezonra...

— Bérbe venné? Az a villa nem szegény embernek való, barátom.

— Hát ki mondta magának, hogy én szegény ember vagyok?

— A háromezer forintnyi fizetéséből azt hiszem nem telik ezerforintos nyaralóra...

Fejér, akit az öreg tintahal gorombáskodása

végre is kihozott a sodrából, idegesen gyújtott egy cigarettára.

— Kedves Kaufmann bá', — az én fizetésemhez épp annyi köze van, mint az abessziniai négus fizetéséhez. Mi telik nekem, mi nem, azt én ítélem meg. Jobb lesz hát, ha egyenesen megmondja: mennyit kíván a villájáért a nyári évadra?

Kaufmann bá' egykedvűen vállat vont:

— Ha akarja — bánom is én! A villa pont ezer pengőbe kerül, de a vincellérházat nem adom, mert abban saját magam lakom . . .

Fejér megnézte a terveket és mivel Kaufmann bá' egy kopeket se engedett, május közepén kibérelte a balatonfüredi nyaralót. A lakás kitűnőnek és kényelmesnek ígérkezett; három szoba jutott nekik, három Vámos doktoréknak s a két lakást gyönyörű veranda kapcsolta össze. A verandáról pompás kilátás nyílt a tavon ringó vitorlásokra és csónakokra . . .

Kata asszony tapsolt örömeiben, mikor a közös nyaralót végérvényesen kibérelték, Klára csöndes jókedvvel fogott hozzá az útikészülődésekhez. Vámos doktor pedig gyerekesen ugrálni kezdett:

— Délelőtt pikétezni fogunk, — mondta tünődve — délután tartlit játszunk, este pedig,

ha jó harmadik akad, alsós kalábert. De akad-e (folytatta elborulva) jó harmadik a sok cifrálkodó gigerli között?

Fejér megnyugtatta a kontempláló doktort (alsós kalábrista, mondotta, még a Ferencz József-földön is akad) s maga is hozzálátott ahhoz, hogy a ruhatárát rendbe hozza. Eleintén fiatalos hévvel vásárolta a levantei nyakkendőket, vagyont költött selyem övekre és battiszt ingekre, de egy este — a feleségével fiakkerezett a Stefánia-úton — a léha Fejérnek különös gondolatai támadtak...

Kata asszony boldogan dőlt hátra a kocsiban, s kék szeme csillogva siklott végig a májusi alkonyat látványosságain: az ezüstzablyás, szénfekete lovakon, a mágnáshölgyek ibolyaszínű tavaszi kalapján, az inasok ezüstcsattos cylinderén, a Parkklub japán sátorai alatt fagyaltalozó asszonyokon és leányokon... És Kata asszony oly boldognak látszott, hogy Fejérnek elszorult a szíve. Mintegy önkéntelenül végignézte a feleségét; Katácska ijesztően sápadt volt, gyerekes vonásai megnyúltak, s forró keze ártatlan bizalommal feküdt az övében a kocsitakaró alatt. És Fejér (akinek néha bolondul jó szíve volt) úgy érezte, hogy alávalóan viselkedik . . . Még egy lopott pillantást vetett a

beteg asszonyka arcára, aztán titokban így szólott:

— Hogy szeret, mennyire bízik bennem — és én!... Úgyszólván a szeme előtt csalom meg, — még eddig csak gondolatban, a lelkem mélyén, de ha ő is úgy akarja, ahogy én... Hiszen titokban mind azon reménykedem, hogy pár hét múlva az enyém lesz!... A füredi nyaralás, a Balaton, a feleségem egészsége — mind csak gyalázatos mese... Előttem csak egyetlen reménységem van, hogy Klárát eszeveszetten magamhoz szorítsam... És még van bátorságom a szemébe nézni ennek az ártatlan teremtésnek...

Katácska bizalmasan hozzá símult, lázas keze még mindig ott pihent az ura hideg kezében, — és Fejér egyszerre úgy érezte, hogy kimondhatatlan alávalóságot követ el. A ragaszkodó, beteg kis perszона annyira meghatotta, hogy majdnem megcsókolta az egész világ szemeláttára... És gyöngéden, aggódva kérdezte:

— Nem fogsz megfázni, kis baba?

Kata hangosan elnevette magát:

— Megfázni? Most? E szelid májusi alkonyaton? Hiszen akár a nyári blúzomban sétálhatnék...

Fejér megszorította a felesége kezét és komolykodva súgta a fülébe:

— Vigyázni kell ám, nagyon vigyázni, — hiszen most egy másik kis életért is felelős vagy!

Fejérék később Gerbeaudhoz mentek vacsorálni, pompásan érezték magukat kettecskén a pirosernyős lámpa alatt, a levegőben édes ákácillat lebegett, s a Stefánia-útról idelátszott egy-egy robogó fiakker lámpája. Katinka a vacsora végén édes bort ivott, Fejér pedig együgyű felköszöntőket mondott:

— Györgyre, a reménybeli Györgyre, aki hódító, hatalmas és gazdag lesz! Mit tudod, nem ő lakik-e valamikor a budavári miniszterelnöki palotában, nem ő lesz-e, aki a kormányozható léghajót megszerkeszti, aki szenzációs feltalálásokkal írja be nevét az emberiség történetébe! Gondolj arra az időre, mikor Katácska mamából tipegő anyóka lesz, aki daliás fia karján jelenik meg a hódoló sokaság előtt. A daliás fia karján, aki most még egy álom, egy sejtelem, egy tündérmese . . .

Katácska hörpintett még egyet az édes borból és szemérmletesen, de csillogó szemmel suttofta:

— Óh, milyen bolond maga, kis uram!

Fejérék csak éjféltajt vetődtek haza — a kocsiban úgy összebújtak, mintha kéthetes

házasok lennének — és Fejér másnap reggel meglepő kijelentést tett. Ezt mondta:

— A Balaton nem igen tenne jót a szervezetemnek, mert a napsugaras, meleg síkság még jobban fölborzólná az idegeimet. Érzem, hogy hegyekre van szükségem, örökzöld fenyvesekre, égbenyúló sziklákra, hideg, acélszínű hegyi tavakra. Ha tehát maga is úgy akarja, édes, le fogunk mondani a balatonfüredi nyaralásról . . .

— Hát Vámos doktorék? — kérdezte Katácska bámulva.

— Vámos doktorék oda mennek, ahova nekik tetszik. Elvégre is nem vagyunk odaláncolva a kövér doktorhoz és az ő jégszívű hitveséhez. Jobb is szeretem, ha ketteskén töltjük el a nyaralásra szánt heteket; valami eldugott zúgban, ahol nem találkozunk eleven budapestivel. Ki fogunk rándulni a tengerszemhez, a majorságokban pedig tejet iszunk délelőttönként. Ketteskén fogunk kószálni, mint két bizalmas jóbarát. Maga majorosnénak öltözködik, aztán ebben a kosztümben vétetem le valami kóborló fotográfussal . . .

És kezét a Katácska nyaka köré fonva, hal-
kan folytatta:

— Akarod?

— Mindent akarok, amit te akarsz, kis uram!
— suttogta behunyt szemmel Kata asszony.

Fejér később kijelentette Kaufmann bá'-nak, hogy váratlanul közbejött akadályok miatt mégsem költözhetik a balatonfüredi nyaralóba, s szívesen lefizeti azt a vinkulumot, amit a szerződő levélben kikötöttek. A dolog így végképpen elintéződött volna, ha egy véletlen ismét meg nem zavarja némileg a Fejérék nyaralási terveit.

Másnap délben történt, Fejér éppen szivarra gyújtott ebéd után — a gyufát az ülésben ülő felesége tartotta — mikor az előszobából ismerős hangok hallatszottak. Katácska fölugrott az ura öléből és örvendezve így szólt:

— Klára jön!

Valóban ő volt, fekete selyemruhát viselt és csipkerózsás tavaszi kalapot, oly bájos és egyszerű volt, hogy Fejér majdnem belesápadt a nézésébe. Klára megcsókolta a Katácska arcát, aztán kezét nyújtotta az izgatott Fejérnek.

— Éppen erre vitt az utam, hát fölszaladtam, hogy Katácskát elcsaljam. A szabónéhoz kell mennem, meg a divatárusnőhöz, meg a jó Isten tudja, még hány boltba és műhelybe. Mivel éppen ily gyönyörű tavaszi nap van..

Egyszerre félbeszakította a mondatot és odafordult a hallgató Fejérhez:

— Igaz, hogy nem akarnak Füredre jönni?

Fejér zavartan kapkodott szavak után, de Kata most átölelte a barátnőjét.

— Lacinak ártalmas lenne a meleg vidék. Az orvos hegyi levegőt és fenyveseket ajánl. Az idegeinek csöndre és pihenésre van szükségük, pedig abban a forró katlanban... Így hát azt gondoltuk, arra szántuk magunkat...

Klára jóindulatulag bólingatott, de később, mikor Mari a smirglizés ügyében Kata nagyságát pár percre az előszobába szólította, komolyan szögezte acéloskék szemét a kipirultan sétálgató Fejérre.

— Miért áztatott azzal, hogy velünk jönnek? — kérdezte tőle csöndesen.

Fejér megállott sétájában, szeme szikrákat szórt, szíve hevesen dobogott és egyszerre megkapta a Klára asszony kezét.

— Akarja, hogy elmenjünk? — szólott lihegve, szenvedélyesen, majdnem magánkívül, abban a mámorban, mely a Klára asszony látására elfogta. — Mondja meg egyenesen és őszintén: akarja *maga*, hogy a Balatonhoz menjünk?

Kata már fogta odakünn az ajtó kilincsét, de Klárának még volt annyi ideje, hogy így szóljon:

— Igen.

A két asszony együtt töltötte a délutánt Fejér pedig, aki csak késő este jött haza, váratlan híreket hozott; Korányi professzor, akit délután meglátogatott, a legkomolyabban kijelentette, hogy a hegyi levegő méreg az ideges embernek s hogy a neuraszténia ellen csak egyetlen számbavehető orvosság van: a Balaton. Ha tehát nem akarja magát annak a veszedelemnek kitenni, hogy a munkaereje télire csődöt mondjon, tegyen le mindörökre arról a szándékáról, hogy a Kárpátok közé utazzék.

Kata asszony örömmel fogadta az ujságot, mert őt boldoggá tette az a tudat, hogy Klárájával együtt lehet. És így történt, hogy a szélsőséges Fejér megint csak visszavette azt a vinkulumot, amit Kaufmann bá'-nak kifizetett.

Kláráék már június elején Balatonfüredre utaztak, mert Vámos doktornak, aki szabadságát csak július havára vette ki, a hónap közepén ismét el kellett foglalni hivatalát, hogy a kollégái szabályszerű nyári üdülését meg ne akadályozza. A két család abban állapodott meg, hogy az asszonyok a június hónapot magányosan töltik; ellenben július elsején mind a két férj leutazik a balatonfüredi nyaralóba. Minthogy Fejért a hivatala nem engedte, Vámos doktorék mentek le előzetesen a fürdőbe, abból a célból, hogy a villát

vasárnapig rendbe hozzák s vasárnap este a tóparti hajóállomáson várják az érkező Fejéréket...

A nyaralóval, úgy látszik, elég jó alkut kötöttek, legalább Klára asszony igen különös hangu táviratokat küldött a barátnőjének Budapestre. Fejérékhez napjában ötször-hatszor érkeztek az e fajta telegrammok:

„A terrászról a tihanyi kettős-toronyig látni, a vén templom árnyéka ott reszket az opálszínű habokban. Mit szól hozzá, édes? Millió csók! Válasz fizetve!“

Vagy:

„A kertben van egy lugas, ahol akár reggeltől estig kézimunkázhatunk. Hűvös, mint a dobsinai jégbarlang. Pá, a távolból is öleli türelmetlenül várakozó Klárája.“

Majd újra:

„Csupa régi butor; kredencek titkos fiókokkal és kétszáz éves almáriumok. A veranda egész Európában a legszebb vacsorázó hely.“

Fejérék szerencsésen elkészültek szombat reggelre és még aznap délután leutaztak a gyorsvonattal Siófokra. Kedves meglepetés várta őket: a budapesti gyorsvonat előtt egy lawn-tenniszöltözötes úr hadonászott, akiben csak nagy fáradsággal lehetett fölismerni a lelkesen nyaraló Vámos doktort. Klára asszony is ott állott a perronon,

s kecses pukkerlivel nyújtott át a boldog Katának néhány harmatos tearózsát.

Ragyogó kedvvel szálltak föl a zöldlámpás hajóra, s míg a két asszony a födélzeten ölelkezett, Vámos túláradó hangulatban ujságolta el a legújabb szenzációt.

— Van alsós! — kiáltotta, még pedig oly diadalmas ujjongással, mintha egy klondykei aranyforrást fedezett volna föl a Balaton partján.

— Miféle alsós? — kérdezte a szórakozott Fejér.

— Hát alsós kaláber, a teremburáját! Annyi itt a budapesti, mint a sáska. Tegnap két *vannak-om* volt a Kárász igazgató *kvárt ász belá-ja* és kilencese ellen . . .

Vámos doktor széles ecsetkezeléssel mesélte el kártyabeli odüsszeáit, a hajó pedig szerencsésen kikötött a balatonfüredi partokon. Az éjszakai sötétben az egész fürdőközönség ott hullámozott a kicsike kikötő előtt; szivarozó urak, papok, hajadonfővel sétáló asszonyok kémlelték az ujonnan érkező vendégeket, bíráló megjegyzéseket váltva az udvarlóikkal, akik a tihanyi visszhangot próbálgatták. Katát, aki karonfogva jött végig Klára asszonnyal a hajóhídon, jóakaró méltánylással fogadták:

— Milyen édes fiatal teremtés! Az idén,

úgy látszik, jó szezon lesz . . . legalább ami a szép asszonyokat illeti . . .

Fejéréket pompás vacsora várta a nyaraló verandáján; a zöld lugasok közt üvegburás kerti lámpák égtek, különös szunyogok hangverseztek a vacsorázó asztal fölött, a lombok közül idelátszott a *Kelén* zöld hajólámpája, mely lassan közeledett Révfülöp felől a homályos víztükroin. Édes nyári éjszaka volt, csillagsugáros, világos éjszaka, mikor a poéták szerint fehérruhás tündérkirálynők járnak a berkekben és csalitokban... Fejér álmodozva szívta magába a lombok májusi illatát, s a lelke különös szomjúsággal telt meg... Egyszerre bolondos álmai támadtak, s egy naiv, gyermekkori gondolat jutott az eszébe: ott szeretett volna kóborolni az opálszínű tó habjain, ég és víz között, hajóján egy szerető asszonnyal, aki nem gondol más férfira rajta kívül... Fejér melankólikusan szögezte pillantását a víztükörré, melyen sziporkázó fénycsíkok égtek... És míg Vámos doktor isteni bőbeszédűséggel húzogatta ki a sörös palackok dugóit, ő magába mélyedve így szólott:

— Amott merül föl a vízi tündér az ő titokzatos alabástrom palotájából...

— Azt hiszem, nem fog megártani, ha egy pohár sört iszunk, — mondotta Vámos doktor

józanul. — Száz palack kitünő puntigamit hoztam a styriai sörfőzőből.

— Óh, nyomorult, prózai teremtés! — susogta Fejér úr s egy hajtásra kiürítette a söröspoharát.

Az asszonyok is előkerültek a villa belsejéből, majd egy feketeruhás, fehérfőkötős szobaleány jelent meg az óriás fogassal... Kata asszony levetette a fűzőjét s a Klára egy házias blúzában ült az asztalhoz, a háziasszony pedig egy égő tearózsát tűzött fekete hajába. Pompásan érezték magukat, Vámos doktor gourmand-módon köszörműlte a kését s villáját s vidáman, gyönyörűséggel motyogta:

— Gyere kis fogas, gyere, gyere... Hamm, egyszeribe megeszlek!...

Fejér ostoba felköszöntőket mondott, a két asszony titkolózva bújt össze (egy ismeretlen, kékszemű baba kelengyéjéről beszéltek), a tó pedig ezüstösen csillogott... Vámos doktor később venezuelai szivarokat hozott, melyet egy másodágbeli unokatestvére csempészett be állítólag a magyar szent korona országaiba. A szivarok irgalmatlanul rosszak voltak, de a hóbortos doktor azért elragadtatva deklamálta:

— Ezek aztán a szivarok, mi? Az összes magyar dohánygyárak elbújhatnak mellettük szégyenletükben.

Mikor Klára később azt indítványozta, hogy tegyenek gyalogsétát a tóparton, a társaság zajosan megéljenezte... Klára kendőket hozott elő s míg a férfiak hátul méltóságos komolysággal szívták a venezuelai szivarokat, a két asszony karonfogva sétált lefelé a homályos gyalogösvényen. A villákban már mindenütt aludtak, a faluból idáig hallatszott a kutyák csaholása, valahol, a csopaki szőlőhegyek táján, rakétákat bocsátottak a csillagos égboltozat felé. Oly édes, illatos, álomba ringató éjszaka volt, hogy a blazirt Fejér, aki harmadfélév óta nem mozdult ki a fővárosból, mámorosan gesztikulált a rosszul égő venezuelai szivarral.

— Micsoda éjszaka, micsoda illat, micsoda isteneknek való, megfizethetetlen levegő!... És mi ostobák azt hisszük, hogy évszámra sem szabad kimozdulnunk abból a portengerből!... Persze, hogy esődöt mondanak az idegeink s húsz évvel korábban pusztulunk el annál, amennyit a jótékony sors nekünk szánt!... Itt bezzeg könnyű száz esztendő t élni!... De mi, esztelen dekadensek! . . .

Vámos doktor, aki nem értette egészen a barátja kitörését, szeliden bólogatni kezdett.

— Persze, hogy persze . . . a levegő itt sokkal jobb, mint Budapesten . . . De ami a sört

— és egyáltalában az italokat illeti, azt mondom neked, hogy még sincs párja a fővárosnak! S hol találsz itt jeget és friss giesshüblit! . . . A levegőből utóvégre is nem élhet meg a becsületes adófizető! . . .

A parton egy lélek se sétált már, a habok csöndes mormolással törtek meg az egyenetlen kőparton, halk szellő ringatta a láncravert csónakokat, csak a klubház erkélyéről hallatszott le jókedvű cigányzene. A kis társaság szótalánul nézte egy darabig a fodrosodó hullámokat, majd Vámos doktor chantantbéli kuplékat énekelt. . . Nem valami költői kuplék voltak — többnyire a hódító Náciról szólottak, akit a nők kedvesnek és ellenállhatatlannak találtak — de a két asszony fölségesen mulatott rajtuk . . . Fejér azonban, aki melankólikusabb szórakozásra vágyódott, utóbb kimutatott a tó felé:

— Nem volna kedvetek egy csónakpartira?
— kérdezte habozva.

Klára szentimentálisan pillantott a víz aranyos barázdája felé:

— Mily gyönyörű lenne átsuhanni az aranyhíd fölött. . . Most, mikor az egész világ alszik. . . Talán a vízi nimfát is ott találánánk, aki ilyenkor a szőke haját fésülgeti! . . .

Vámos doktor jóízűen föl kacagott:

— A vízi nimfát aligha találod ott, de egy jó náthát könnyen találhatsz, ha a hideg tó fölött csatangolsz . . .

Fejér azonban nem ejtette el a csónakázás eszméjét és Katácska, aki eleintén megremegett arra a gondolatra, hogy éjjel a vízre menjen, borzongva tapsolni kezdett. Fejér megtalálta a pénztáros kisasszonyt és utóbb egy bóbiskoló matrózt is fölvert. A matróz álmosan oldotta el a legközelebbi csónakot, a kis társaság pedig beszállott a vízi járműbe. És Katácska, aki, mi tagadás, még most is didergett meleg velourkendője alatt, fázósan közelebb huzódott a kormánykerékkel bajlódó Fejérhez:

— Mit csinálnál, kis uram, ha a vízbe esném? — kérdezte tőle mosolyogva.

Fejér megölelte a feleségét, Katácska pedig álmodozva susogta:

— Akkor az ingecskék és a réklicskék is árván maradnának! . . .

A csónak lágyan siklott tova a szeliden hullámzó habok fölött, megkerülte az úszóház silhouette-jét, majd merészen nekivágott a tónak . . . A víz fölött millió csillag sziporkázott és a tó mélyén is rejtelmes lángok lobogtak . . . Káprázatos, részegítő csönd volt; csak a szőlő-hegyek felől hallatszott idáig a virrasztó tücs-

kök cirpelése és a szerelmes éjjeli madarak sikongattak a parti nádasok erdejében... De mindez édes harmóniába folyt össze, a klubház cigányzenéje is beleolvadt az éjszaka zúgásába, csak a komor nagybrácsa mormogott a hallgató vizek fölött... Oly poétikus éjszaka volt, hogy Vámos doktor is abbahagyta a locsogását... Katácska hanyatt feküdt a csónakban és a hallgató Fejérnek úgy rémlett, hogy átellenében a mesebeli tündér ül... A vizi tündér sárga blúzt viselt, frufroi leomlottak a homlokára, a szeme pedig félelmesen csillogott... És Fejér tisztán halotta, amint a sellő így susog az éjjeli csöndben:

— Az enyém vagy... és mindörökre az enyém maradsz... Mindent ott fogsz hagyni érettem... a családi asztal szelid lámpavilágát... az édes és nyugodt szerelmet... a jó nemtőt, akit az áldott egek rendeltek kegyesen az oldalad mellé... Érettem föláldozod a boldogságot... mert könnyörtelen végzeted így akarja... És habár a véredet is kiszívnám, most már mindörökre az enyém maradsz...

Fejér borzongva nézte a csillogó szemü sellőt, aki pillantását merően rászegezte... A csónak épp e pillanatban suhant át a holdvilágban repkedő ezüsthidon és Fejér halkan súgta a szerelmes sellő fülébe:

— Lopózzék ki... várni fogom, ha az ura jó mélyen elaludt... A lugasban fogom várni, ott, ahol a zöld kerti lámpa égett... Akarja?... Intsen, hogy akarja-e?...

A sellő mitsem felelt, de álmadozva lecsukta a szempilláját... És a somogyi partokról oly hidegség suhant feléjük, hogy Vámos doktor álmosan így szólott:

— Giovanni vagy Giuseppe, vagy mi a neve! Fordítsa vissza hamarosan a szekere rúdját, mert egyszerűbe ránk hajnalodik...

*

Katácska, becsukván az emeleti ablak redőnyeit, álmos cica módjára bújt oda türelmetlen urához:

— A jó Isten tudja, hogy miért, de úgy félek, mintha valami rossz vizi tündér leselkednék odalenn a villa kertjében...

Fejér meséket mondott a feleségének, oly ostoba és félelmetes meséket, hogy a bolond asszonyka fogvacogva húzta magára a selyemtakarót. Később félálmosan ezt dünnyögte:

— Itt vagy, kis uram?

— Itt vagyok, alügyék már, kis baba! — szólott apai hangon Fejér úr.

Katácska csakugyan elaludt és Fejér nesztelen léptekkel suhant az emeleti ablakhoz.

Óvatosan föltárta a redőnyöket; odakünn millió villámos szikra égett a méltóságos tó vizén. Fejér minden tagjában érezte a bűbajos éjszaka varázsát és szeme előtt különös álomként rajzolódtak ki a horizont szélére a somogyi part körvonalai. És valami titokzatos erő arra kényszerítette, hogy félhangosan ezt mormolja a holdvilágos éjszakába:

— Csábító tündér, szép vizi sellő, itt vagy-e?

Senkisémet felelt, de a nyaraló hátulsó részéből egy sötét női alak lopózott a hajnalkás lugas felé. Fejér eloltotta az éjjeli lámpát s halkan kisurrant a hálósobából. Míg a sötét lépcsőn lefelé haladt, egyszerre átvillámlottak a szívéen fiatalságának eszeveszett vágyai, a beteges szomjúság az iránt, hogy hideg, karcsú Kláráját magához ölelhessen. És dobogó szívvel, de diadalmasan gondolta:

— Végre az enyém lesz, végre agyonszoríthatom az ölelésemmel. Érdeemes volt gyötrődni és szenvedni, hogy ezt az egyetlen éjszakát megérjem . . .

Mire Fejér a lugashoz ért, már ketten voltak a hajnalkás lombok között: az előbbi alak és egy ismeretlen férfiú. Fejér rekedten kiáltotta:

— Ki van itt?

Egy szégyenlős női hang most így szólott:

— Én vagyok, nagyságos úr... én... a Mariska szobaleány. Ez meg itt az unokabátyám, aki a füredi savanyúvízen kútmester.

Fejér, aki egyszerre úgy érezte, hogy láz gyötri, zavartan, de sok méltósággal köhécselt:

— Mi dolog itt sötét éjjel zavarni az uraságok álmát? Én a főfájásom miatt járok kissé. Odafenn rekkenő a forróság.

A szerelmes pár ijedten szétrebbent és Fejér is visszalopózott a nyaralóba. Mikor a reggelenél összetalálkozott Vámos doktornéval, mártir arccal szólott, miközben a vaját kenyerére fölkenete:

— Miért nem jött le?

Klára asszony sápadtan rendezgette a jardiniere zöld leveleit.

— Hogy jut ilyen az eszébe... hogy gondolhatta?... És azonkívül Vámos egész hajnalig ébren volt.

— A drága férjeurát kellett dédelgetni, ugyebár? — mondotta Fejér keserűen.

A férjeket, akik még aznap elutaztak a délutáni hajóval, a két asszony lekísérte a kikötőhídig s Kata könnyezve lobogtatta kendőjét a fődélzetről integető ura felé. Fejér lesújtó udvariassággal búcsúzott el a szóttalan Vámos dok-

tornétól, a feleségét pedig gyöngéden magához ölelte. Mikor a hajó eltűnt az uszóház mögött, Katácska bánatosan így szólott:

— És most immár csakugyan megkezdhetjük szomorú szalmaözvegyi életünket...

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

XIII.

Míg az asszonyok búbanatos szívvel sétáltak a savanyúvizes kút körül, a két férj megható közösségben élt a nyári verőfényben úszó Budapesten. Délben az *Angol királynő*-ben ebédeltek — Vámos doktor közbámulatot keltett a szalmaözvegyek asztalánál csodálatos gourmetségével és étvágyával — este pedig kalandos kis kocsmákban ették a rántott csirkét és a fejes salátát. Fejér pompásan érezte magát, újra bele szokott a garzonéletbe, virágokat küldött egy szinköri művésznőnek, aki selypítve szavalta a *Dezdemon*a szerepét, s olykor tökéletesen megfeledkezett arról, hogy kétszáz kilométernyire tőle egy hű kis feleség álmodik róla az éjszaka csöndességében... Néha, különösen hajnal felé, mikor már a tizedik sherry brandyt itták valami exotikus kávéházban, hirtelen megdöbbenve a homlokára csapott.

— Mi bajod? — kérdezte ilyenkor a jó Vámos doktor megrémülve.

— Jesszusom, csak most jut eszembe, hogy ma még nem írtam Katácskának... Becsületesre mondom: megfeledkeztem arról, hogy hites feleségem van... Úgy megfeledkeztem róla, mint a halálról...

Vámos doktor, aki tíz órakor már rendszeren aludni szokott, hűségesen kitartott korhely barátja mellett, s még hajnali három-négy óra felé is ott bóbiskolt a kávéház márványasztalánál, vagy a zöldbeli vendéglő platánjai alatt. És néha, amikor többet talált inni a kelleténél, egyszerre csak kitört belőle a szalmaözvegyek lekötött szentimentálistusa.

— Nem élet ez, — fakadt ki ilyenkor a jó Vámos doktor, akit az orfeumi énekesnők röviden csak Vámos papának hívtak, — nem élet így veszetül csatangolni, mint az útszéli kutyának... Ha meggondolom, hogy máskor még a római pápával se cserélnék...

— Miért nem cserélnél a római pápával? — kérdezte Fejér, aki ekkorára már Nagy Károlyt is egyszerűen csak Karcsi-nak nevezte.

— Mert ő szentségének távolról sincs olyan kényelmes élete, mint nekem... Klára még a gondolatomat is kitalálja... még a vánkosomat

is ő igazítja el, ha lefekszem: . . . Micsoda asszony, micsoda ritka teremtés! . . . Fogalmad sincs arról, hogy milyen édes, ha kettecskén vagyunk otthon . . . Te csak az intelligens nagyvilági hölgyet látod benne, de én . . .

És Vámos doktor lelkes rapszodiát szavalt el a felesége erényeiről, míg Fejér komoly arccal, szomjas pillantással hallgatta. Ha a jó doktor tudta volna, hogy mi történik azalatt a barátja lelkében! Fejér sírni szeretett volna, mikor a puha doktor az ő gyerekes dicsekedéseit elmondta, mert vérlázítónak tetszett előtte az a gondolat, hogy Klárája ezzel az ostoba tökfilkóval szemben fejtí ki nőies gyöngédségét. A szép, okos és szerelmes Klára, aki a Vámos doktor vánkosát igazgatja! És fölületes mosolya alatt, mellyel a terjengős kifakadást végighallgatta, voltaképpen sötét düh lappangott, düh a világ és az emberiség ellen, mely ezt a méltatlan viszonyt megengedte.

— Sejtelmed sincs róla, hogy Klára micsoda feleség! — mondotta Vámos doktor sóhajtva. És Fejér, ajkán mosollyal, de szívében a vallásos őrjöngők fanatizmusával, akik gyönyört találnak abban, ha önmagukat kínozhatják, ravasz közömbösséggel mondogatta:

— Óh, nagyon is jól tudom, hogy ő nagy-

sága igazi mintaasszony! . . . A legjobb feleség, akire világeletemben akadhattál volna! . . . Mert a hitvesnek végre is megbocsátja az ember, ha hidegebb és nyugodtabb, mint a szerető . . .

Vámos doktor sokat jelentőleg mosolygott, Fejér pedig szilaj szenvedéllyel tört össze néhány ártatlan cognacos poharat. Hajnal felé aztán mind a ketten becsiptek és a Klára férje görcsösen ragaszkodott ahhoz a gondolathoz, hogy világos pikkoló kapucinerekkel rakatja végig a Nagymező-utca aszfaltját . . .

Június végén, egy viharos estén, komoly veszedelem fenyegette a Fejér és a Vámos doktor barátságát. Nagyobb társaság rándult ki az úgynevezett Kutyavillába, ahol állítólag a kontinens legjobb rántott csirkéit árulják, s mikor hajnal-táján bevetődtek a városba, mindannyian párbajképtelen svihákoknak jelentették ki a józanul alvó nyárspolgárokat . . . Valakinek ekkor az az ötlete támadt, hogy egy pohárka keserű pálinkát kellene meginni a városligeti Mexikó-vendéglőben; a keserű pálinkára később valami sajtóságos pezsgőt hozattak, melyet a hazafias pincér mint eredeti lovasberényi gyártmányt ajánlott a társaság figyelmébe. Így történt, hogy a kiránduló szalmaözvegyeket jószívű fiakkeresek szállították haza elhidegült lakásukba, s egyedül Fejér, aki

katonakorában már külömb viharokat is látott, tudott megállani a maga lábán.

Fejér karonfogta a dühöngő Vámos doktort s miután útközben néhány fekete kávé megittak, mindketten szerencsésen kijózanodtak. Nem voltak éppen olyan józanok, mint a hivatalos órák alatt, de a részegség vad szenvedélye helyett valami szentimentális lelkesedés költözött hirtelen a szívükbe... Fejér keblére szeretne volna ölelni az egész világot, Vámos doktor pedig, aki csak kevésbé hasonlított a népiesség géniuszához, magyar népdalokat énekelt... Jó darabig sétálgattak így a Duna partján, szivarral kínálták a rendőröket és a bolti öröket és Fejér később oktalan lelkesedéssel beszélt a leg-egyszerűbb dolgokról... Körülbelül ilyenformán beszélt:

— Voltaképpen a hajnal a legszebb dolog az egész világon és a legkülömb multság a sötét Duna partján lesni a fölkelő napot... Ha egy grogot innánk, még jobban élveznők a hajnalt, mert a grog a legelső ital a föld minden itala között... De mindenesetre rágyújtunk egy regalitászra, mert egy jó regalitászt nem adok oda Havanna legkitünőbb gyártmányáért...

Szóval, Fejér kissé szem elől tévesztette a bölcs önmérséklet szabályait és Vámos doktor eb-

ben a hangulatban hozta megint szóba elhagyott feleségét... Ekkor történt, hogy Fejér egyszerre elhallgatott, pilláin egy súlyos könnycseppet morszolt szét, majd szó nélkül belekarolt a boldogtalanul morfondírozó Vámos doktorba...

— Ha tudnád, — mondta — ha nem vennéd rossz néven tőlem... De azt hiszem, sokkal jobb, ha semmit sem szólok... Minek vesztsem el a barátságodat és a vonzalmadat? ... Csak annyit mondok, hogy az egész élet nem egyéb ostoba gyötrődésnél...

— Mit akartál mondani? — kérdezte Vámos doktor szeretettel.

— Jobb ha nem is beszélsz róla... Minek tegyem ki barátságunkat annak, hogy esetleg félremagyarázd a szavaimat?... A világ olyan önző és felületes...

— Szeretsz? — szólott most Vámos doktor megsértődve.

— Kérdezheted?

— Ha szeretsz, azonnal meg fogod mondani, hogy mire gondoltál az imént...

Fejér ellágyulva nézett barátja szemébe, karját egy pillanatig a nyaka köré fonta, aztán megindultan susogta:

— Jószívú vén kutya, hát nem bánom... Üss agyon, vagy taposs el, mindegy... Tudd

meg, hogy valamikor halálosan szerelmes voltam a feleséged őnagyságába...

Vámos doktor megállott az utca közepén, fejét búsan ingatta, aztán részvevően így szólott:

— Ha valaki, úgy én értelek, szegény barátom... Nem csoda, ha Kláramat szeretted... hiszen mindenki szereti, aki csak valamikép is megismerte... Hátha még úgy ismernéd, mint én!... De nem, jobb, ha mit sem szólok, mert minek okoznék neked hiábavaló fájdalmat!...

Egy darabig szótalanul mentek tovább, csak Fejér mormogott néha, mintha álmában beszélne.

— Biz úgy, öreg fóka, úgy... Valaha... vagy öt évvel ezelőtt... De minek szakítsuk föl a régi sebet?... Csak annyit mondok, hogy az egész élet számárság...

— És nagyon szeretted? — kérdezte később Vámos doktor kegyelettel...

— Nagyon, nagyon, Samu! — szólott Fejér keserű fájdalommal.

Vámos ekkor némán szorította meg a barátja kezét, Fejér pedig boldogtalan ábrázattal ütögette a kikötő kerítését. Utóbb a doktor megint megszólalt:

— Nem mondtad neki sohasem, hogy szereted?

— Hogy gondolsz ilyet?

— Mert azt hiszem, hogy meg kellett volna

mondanod neki... Tudod akkor... lánykorában, amikor engem még nem ismert...

Később bizonyos jóakarattal tette hozzá:

— Ámbár nem panaszkodhatol... A sors azért mindent kiegyenlített... Katácskád is édes baba, aki boldoggá tud tenni egy magunkfajta férfiut... No, nem igaz?...

Fejér lojálissal intett:

— Hogyne... szó sincs róla... Katát a jó Isten is feleségnek teremtette... Egyszerű, jólelkű és hűséges... és úgy ragaszkodik hozzám, mint egy bolond kis kutyuska... De azt a régi szerelmet azért most se felejtettem el.

Vámos doktor beleegyezőleg bólogatott és mély meggyőződéssel mondotta:

— Azt már elhiszem... az bizony könnyen meglehet... A szerelem végre se gyerekjáték...

Fejér ezután hazakisérte Vámos doktort és a két barát megindultan csókolódzott össze a doktor kinyitott kapujában... Mindketten pompásan aludtak, de Fejérnek, aki másnap pokoli főfájással ébredt, hidegség futott végig a hátán, mikor a tegnapi beszélgetés homályosan az eszébe jutott. Délelőtt aggodalmasan el is kerülte a referáló Vámos doktort, de délben összetalálkozott vele a józsef-téri posta előtt, ahol Vámos ajánlott levelet adott fel a felesége címére.

— Hollá, már ébren? — kiáltotta hangosan a Klára férje, aki szintén fölöttébb gyürődött sietett a megszokott törzsasztal felé.

Ebéd közben mitsem beszéltek a tegnapi este felől, de később, a kioszkban, Vámos doktor szóba hozta a hajnali diskurzust. Szivarozás közben így szólott:

— Nem tudom: álmodtam-e, vagy csakugyan mondtad, de úgy rémlik, hogy hallatlan bolondságokat beszéltél, cimborám, ma reggel a Duna partján . . .

Fejér ártatlan arcot vágott.

— Bolondokat beszéltem? Az bizony meglehet, mert részegségemben néha az öreg Dumas Sándort is megszégyenítem zabolátlan fantáziámmal... Más ember a poharakat töri össze... én meg a képzelőtehetségemet ugráltatom... Ha Krafft-Ebinget elolvasod, ez bővebben is megmagyarázza neked ezt a betegséget... Tudod, hogy mit mondtam egyszer Nagyváradon?

— Mit?

— A becsületszavamat adtam arra, hogy résztvettem a Julius Caesar meggyilkolásában . . .

Vámos doktor résztvevően rázta a fejét, majd bámulva így szólott:

— Mondhatom, hogy igen különös egy betegség . . .

A doktor ezzel napirendre tért a hajnali vallomások fölött és a két férj este már tökéletes harmoniában feketézett a kioszkbeli törz-asztalnál.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

XIV.

A Fejérék bankja június végén nagy iparvállalatot létesített az erdélyi hegyek között, s a szervezés munkálatai annyira fölszaporodtak a hónap utolsó heteiben, hogy Fejér még az éjjelei egy részét is ott töltötte íróasztala mellett. Így történt, hogy míg Vámos doktor a férjek szombat délutáni vonatával boldogan leutazhatott a Balaton mellé, ő szombaton és vasárnap is ott görnyedt az elhagyott irodában. Úgy volt, hogy hétfő hajnalig sürgősen dolgozni fognak a szindikátus ügyében, de a jó Isten váratlanul megkönyörült rajta: a vezérigazgatót a bécsi *Creditanstalt* elnöke vasárnap délben táviratilag arról értesítette, hogy vacsorára az *Imperial*-ban várakozik rá. A vezérigazgató tehát félretétette a szindikátus ügyeit, s míg a gérokkját sietve magára öltötte, így szólott a bánatos Fejérhez:

— Tudja mit? Utazzék el délután a kis feleségéhez és maradjon ott Isten nevében holnap estig . . .

A vezérigazgató egyenesen a vasúthoz hajtattott, Fejér pedig a délutáni fürdővonattal boldogan leutazott Balatonfüredre. Érkezését nem tudatta a feleségével; és míg jegyét a déli vasutnál megváltotta, szinte diákos izgatótsággal gondolta:

— Mekkora fog sikoltani Katácska, ha tíz órakor egyszerre betoppanok hozzá! . . .

A székesfehérvári étterem ajtajában Fejér egy Tartarin-féle alakba ütdött: Vámos doktor volt, aki cognacos üveggel, szivaros tarsollyal, kártya-dobozzal és még vagy tízféle skatulyával fölfegyverkezve utazott vissza Balatonfüredről Budapestre. Vámos doktor nagyot kiáltott, de exotikus málhája, fájdalom, megakadályozta abban, hogy Fejért a keblére ölelhesse.

— Hát te honnan kerülsz ide? — kérdezte lármásan, míg skatulyáit nagy nehezen egy padra rakta.

Fejér elbeszélte a történeteket, Vámos doktor pedig, a találkozás öröme, hamarosan kiürített néhány sörös kancsót. Míg a sós kifliket jó étvágyal majszolta, szomorúan, irigykedve sóhajtott.

— Boldog fickó, ilyen váratlanul szabadsághoz jutni!... A szegény embert irgalmatlanul visszadirigálják — de az ilyen szerencsefi!... Én bezzeg futhatok vissza a porsöprő-gépek közé... Pedig, ha a kedvem után mehetnék...

— Mit csinálnál? — kérdezte Fejér mosolyogva.

— Akár szeptemberig is itt kuksolnék a Balaton mellett... Budapest, — ne is beszéljek nekem róla!

— De hiszen a minap még lelkesedtél a budapesti sörért!

— A sör — ojjé! Igaz, hogy itt csak palack-sört lehet kapni, — de a szegény ember így nyaranta a jóféle somlyaival is megelégszik... Ami pedig a kalábriászt illeti...

— Nos?

— Sohsem nyertem még annyi rekontrát, mint e két nap alatt... Szombat este óta kerek másfélezer point-t csináltam odalenn a kávéházban...

A jó doktor, a kalábriász-játék szenzációit visszaálmódva, szokása szerint különösen érzékenyült... Ő az életet általában a kalábriászbeli események szemüvegén át nézte: Ischl arról volt nevezetes előtte, hogy ott egy ülőhelyében négyszáz forintot veszített, a semmeringi hegyi

pálya ama feledhetetlen délutánt idézte föl emlékezetében, mikor a kupéban kvart király atout-ra vesztette el a bemandott bélakasszát, velencei emlékei között pedig kétségtelenül az a *vannak*-os kontra volt a legerősebb, mikor négy felsőt és négy királyt mondott be a fölvevő kvintje ellen . . . Vámos doktor lelkesült és elérzékenyedt, elcsüggedt és gyerek módjára izgatott lett, mikor a kalábriász viszontagságait szóba hozta. És bizonyos, hogy ha a jó Vámos véletlenül I. Napoleonnak születik, öreg korában így emlékezik meg a Berezina melletti ütközetről:

— Akkor történt . . . egy havas téli délután . . . Murat terc atout bélára vette föl az eredeti pirosra, Ney tábornoknak kvart atout tizese volt, nekem pedig három ászom. De a zöld ász, fájdalom, nem ment . . . A partiet mégis mi nyertük meg, még pedig huszonkét ponttel . . . Ha jól emlékezem, valami csatát is elvesztettünk akkor nap délután . . .

Vámos doktor tehát érzékeny hangulatban volt és így történt, hogy sörivás közben szokatlanul gyöngéd ötlete támadt. Így szólott:

— Ha akarsz egy baráti szolgálatot tenni, küldök veled néhány sort a feleségemnek . . . Bizonyosan örömet szerez neki, ha már kora reggel kap levelet tőlem . . .

A doktor egy számolócédulát kért a főpincértől s ceruzájával a következő sorokat írta rá:

„Északi szélesség 37°

Keleti hosszúság 112°

Székesfehérvári pályaudvar.

Míg én tovarobogok Babylon felé, szegény cicuskám elhagyottan hajtja fejcskáját álomra . . . Pá, aludj jól és álmodj egész a reggeli térzenéig

a föld legszomorúbb szalmaözvegyéről.“

— Ha meggondolom, — mondta Vámos szomorúan — hogy Klára rólam fog álmodni, míg én a *Redut*-kávéházban kártyázom . . .

Nem fejezte be a mondatot, hanem szemében egy könnyet morzsolva szét, sietve fölugrott a budapesti vonatra, amelynek már másodikat csöngettek . . . Bánata azonban csakhamar eloszlott, mert a másodosztályú kupében szerencsésen fölfedezte Friedmann urat és Varga urat, a magyar állam legkiválóbb kalábristáit . . .

Késő este volt, mikor a Fejér vonata Siófokra érkezett. A *Kelén* fődélzetén nem igen talált ismerősre — a férjek a szombatesti hajóval utaznak — és az elkésett szalmaözvegy jóformán egészen egyedül szivarozgatott a zöld hajólámpa mellett. A füredi parton is csak a szállodák bérszolgái és szobaleányai vihogtak,

a fürdővendégek odafönt táncoltak a gyógyteremben, ahol a rendes vasárnapesti füzérkét tartották. Fejér, aki nem vitt magával podgyászt, magányosan indult meg a villa felé, őszinte ijedelmére néhány titokzatos szerelmes párnak, amely egy-egy öreg platánfa gardirozása mellett súgta el egymásnak a mondókáját... A kút körül senkise járt, csak a gyógyterem folyosójáról sugárzott ki világosság az éjszakába és hallatszott ide egy édes keringő melódiája... A villák már becsukták ablakszemüket, a primásnyaraló előtt komoran járt föl s alá az őrtálló csendőr, az Ursichék emeleti szalonjában pedig zongoráztak... Fejér ellágyulva gondolta:

— Katácska már az álmok országában kóborol... És Györgyről, a reménybeli Györgyről álmodik csodálatos tündérmeséket...

A villa csakugyan sötét volt már, a konyhablakban is kialudt a világosság, de mikor Fejér közelebb ért a nyaralóhoz, a szíve egyszerre megdobbant; az udvari épületből és a Vámosék lakosztályából nyájas gyertyafény szűrődött ki. Az udvari szárnyépületben — Fejér jól tudta — az öreg Kaufmann bá' virrasztott; a vén embergyűlölő (mint a hasadékos ablakfüggönyön át látni lehetett) mindenféle szárított növényt rendezgetett a hálószobája asztalán.

De mit bánta most ő Kaufmann bá'-t és a növényeit? Őt, a Klára világos ablaka láttára, egyszerre negyvenfokos láz járta át; az ablak, mint valami kacér asszonyi szem, hivogatólag integetett feléje. És Fejér, amíg lábai szinte gyökeret vertek a kert pázsitján, szerelmes hallucinációjában tisztán hallotta, ahogy a világos ablak valami varázserővel csábítgatni kezdi.

— Jöjj be . . . surranj be . . . és ne töltsd a drága időt azzal, hogy az ablak alatt őgylegysz . . . Ő, akiről kilenc hosszú éve álmodol, egyedül van odabenn, az éjszaka titokzatos fátyolától védve . . . Kitől félsz? . . . Volna-e erőd, hogy ezt a páratlan alkalmat elmulaszd? . . . Sohasem fogja senki megtudni, hogy ott voltál, mert a véletlen, a nagy rendező, bolondos jókedvében a kezedre járt . . . Hiszed-e, hogy most ellent tudna állani annak, ha eszeveszetten magadhoz szorítanád? . . . Ne töprengj, ne habozz . . . ne légy gyáva . . . mert ki tudja, lesz-e még ilyen alkalmad az egész életen keresztül? . . .

Fejér, akinek hidegség futott át a hátán, rémülten nézett az ablakra . . . És mintegy álmodva, így szólott magában:

— Mi lenne, ha csakugyan bemennék? . . .

A Balatonon ezüstös szikrakévék ragyogtak,

a bárkák fáradtan bocsátották le fehér pille-szárnyukat, szendergő virágok illata suhanta körül a homályos nyaralót. És az előbbi hang rejtelmesen így szólott:

— A szerelmesek Istene, aki csak alkonyatkor ül trónusára és hajnalban eloszlik megint a semmiségbe, ime, a csábítás minden eszközét reád bízta, hogy szerelmesed a nyári éj leple alatt a tied legyen . . . A tavon holdvilág reszket és jólelkű fekete árnyékok zárnak el a kíváncsi világtól . . . És szerelmesed szívébe jó virágtündérek lopják a szomjúhozó vágyakat, kegyes nemtők, akik a viola illatával ejtik őt kábulatba számodra . . . Ne habozz . . . siess . . . ne mulaszd el az alkalmat, mert a legelső nap-sugár mindazt szétfújja megint, amivel a szerelmesek istene megajándékozott . . .

Fejér magánkívül ment föl a veranda lépcsőjén és odafönn hallgatózva megállt . . . Misztikus, álomba ringató csönd volt, ezer csudálatos éjjeli hang olvadt össze valami tündéries harmóniába. A hullámfodrok szelid nesze, amint messziről a kőparthoz ütődtek, a virrasztó békák kuruttyolása, éjjeli madarak hívogató füttye, kocsirobogás a távoli országúton . . . És Fejér remegve gondolta:

— Mi vagyok én? Tehetetlen porszem vagyok,

aki azt teszem, amit Természet-uram parancsol... Kívánhatja-e valaki, hogy e kísértésnek ellentálljak? ... Mennem kell, mert egy hatalmasabb erő azt akarja . . . és mert gyöngé vagyok, hogy ez akaratnak ellentálljak . . . És ha meghalok is, mennem kell, mert végzetem könyörtelenül így kívánja . . .

Egészen az ablak mellé húzódott, de a lebecsátott függönyön át mitsem látott... Még egyszer kémlélődve nézett körül, tenyerét a föléhez tartotta, — emberi hang vagy emberi lépés zaja nem hallatszott az éjszakában... És most már elszántan dörögte:

— Akármilyen lesz, — már mindegy!

Megzörgette a világos ablakot, halkán, félénken, dideregve, — gonosztevéként húzódva meg a sötét verandán, szívdobogva ügyelve, hogy nem mozdul-e meg valaki a homályos nyaraló körül? Egy félelmetesen hosszú perc múlt el, aztán egy karesú árnyék jelent meg a hófehér függöny mögött, egy kicsiny kéz félrehúzta a selyemszövetet s Klára, mert ő volt, remegve így szólott:

— Ki az?

— Én — susogta Fejér — én... vigyázzon, hogy meg ne lássa valaki... Most jöttem, az éjjeli hajóval... és okvetetlen beszélnem kell

Kegyeddel... Csak egy negyedórára... csak tíz percre... de bocsásson be... Ha meg nem teszi, a jó Isten tudja, hogy mi történik... Ne féljen semmitől... ne remegjen... Körülöttünk mindenki alszik... Senkisé fogja megtudni, hogy odabenn voltam... és Kegyed sem fogja megbánni, hogy rám hallgatott... Értse meg... a jó Istenre kérem, hogy ne habozzék...

Klára rémülten meredt a magánkívül deklamáló Fejérre, és kezét egy pillanatig a szívére szorította. Aztán haragosan szólott:

— Megbolondult? Hogy juthat eszébe ilyesmi? Ha valaki meglátná itt az ablak alatt, örökre el volnék veszve. Mikor viselkedtem úgy, hogy ez a gyalázatos gondolat az eszébe juthatott?...

Sértődve húzta be az ablakot, s a függőnyt ismét lebocsátani készült — de Fejér most félig örülten kapta meg a vasrácson kinyúló kezeckét.

— Klára, — mondta lihegve — Klára, hallgasson rám . . . Semmit sem akarok, csak azt, hogy egy negyedórát kizárólag nekem szenteljen . . . Mindössze egy negyedórát vagy tíz percet . . . hogy végre mindazt elmondhassam, ami régi idők óta a szívemet nyomja . . . Itt nem állhatok tovább, mert valaki az országútról megláthatna . . . Bocsásson hát be . . . a jó Istenre kérem, hogy bocsásson be . . . Mitől

fél?... Tíz perc múlva, becsületszavamra, távozni fogok, anélkül, hogy a kezét is megérinteném... Kötelessége, hogy meghallgassa, amit mondani akarok; ennyivel legalább is tartozik azért, hogy az életemet megrontotta... Mindössze egy rövid negyedóráról van szó... és azután akár mindörökre békén hagyom...

Klára szó nélkül rántotta el a kezét, megvető pillantást vetett Fejérre, de a férfi most magánkívül folytatta:

— Nem bocsát be?

— Őrült, — szólott az asszony, miközben a függönyt sietve lebocsátotta...

Fejér szédülve állt egy pillanatig az ablak alatt, a vér vad szenvedélyében a fejéhez tódult, aztán oly erősen zörgette meg az ablaküveget, hogy a harmadik villában is meghallhatták...

— Klára, — kiáltotta esztelenül — ha öt perc múlva be nem bocsát, távozni fogok... De becsületszavamra esküszöm, hogy itt a verandán fejbőlövöm magamat... Ha ismer, jól tudja, hogy nem tréfálok... Magától függ, hogy megakadályozza ezt a szörnyűséget, amely nemcsak egy életet oltana ki...

Eltorzult vonásokkal állt a sötét verandán — ostoba mámorában talán képes lett volna arra, hogy a fenyegetését beváltsa — de az

asszony karcsú silhouettje most ismét megjelent az ablaknál.

— Fejér, — rebegette — az Istenre kérem, térjen magához . . . Ha nyugodtabb lesz, belátja, hogy örültséget kíván . . . Gondoljon szegény kis Katájára, aki magáról álmodik odabenn . . .

— Nem bocsát be? — ismételte makacsul Fejér.

Klára tanácstalanul kulcsolta össze a kezét, szeme könnybe lábadt és kétségbeesve szólott:

— Fejér, — mindkettőnket elveszít . . .

A férfi most megragadta az asszony kezét s látva Klára kínos lelki küzdelmét, hálásan csókjaival borította. E pillanatban nesz halatszott a Kaufmann bá' kerti házikója felől s Klára elfojtva susogta:

— Vigyázzon, — ki fogom nyitni az ebédlő ajtaját . . .

Fejér óvatosan surrant a veranda közepéig, s miközben a Kaufmann bá' pavillonjában a kulcs lármásan megfordult, dobogó szívvel lapult meg a terrasra nyíló ebédlőszoba ajtaja mellett . . . Az üveges ajtót most vigyázva felnyitotta valaki, s egy remegő hang így szólott:

— Erre jöjjön!

Egy kicsiny kéz most reszketve feléje nyult s a sötét ebédlőn át a kivilágított kis szalonba

vezette. Fejér előbb ráfordította a kulcsot az ebédlő ajtájára, s miközben Klárát szó nélkül követte, csodálatos módon ezt gondolta magában:

— Azért vergődtem születésemtől mostanáig, hogy ezt a pillanatot megérjem . . .

A kis szalonban egy csipkeernyős lámpa égett, az asztalon egy sárgaborítékos Bourget-regény hevert, az egyik karosszékre hanyagul volt odadobva a Klára ismerős tavaszi kabátkája. Fejér kábultan állt meg az intimus fészekben, s miközben szemét égő szomjúsággal szögezte az ő egykori Ginevrájára, diadalmasan villámlott át lelkén a boldog tudat, hogy odakünn magányos éjfélen és ő négy elzárt fal között végre egyedül lehet azzal, akiről tíz hosszú esztendőn át álmodott . . . És anélkül, hogy a gondolatairól világos szavakban számot adhatott volna, a villám sebességével suhant át szívéen az az öntudatlan érzés, hogy érdemes volt tíz esztendőn át gyötrődni . . . És mámorosan így szólott a lelke mélyén:

— Ha az egész világ meg is vet vagy el is taszít, most már egészen mindegy . . . És ha a reggelt soha többé meg nem látom, annyit se törődöm vele, mint egy lehullott pitykegombbal . . . Ő itt van, velem van, egyedül van, — a többi oktalan számárság . . .

Klára azonban — aki egy csodálatos szép, sárgaszalagos pongyolaruhát viselt — most egyszerre fölvetette a szemét és valami szomorú, de szelid rezignációval így szólott:

— Mit akart mondani?... Itt vagyok és hallgatom, mondja el . . .

Leült az egyik alacsony karosszékre és Fejér most csöndesen megállott előtte. Így szeretett volna fölkiáltani: „Még azt kérded, hogy mit akarok? Szeretlek és jól tudom, hogy te is szeretsz!“ De elfojtva azt, ami torkát oly félelmetes erővel fojtogatta, halkan így szólott az asszonyhoz:

— Itt vagyok, mert talán elpusztultam volna reggelig, ha mostani lelkiállapotomban nem láthatom... Hát azt hitte, hogy egész holtom napjáig tudom folytatni ezt az eszeveszett komédiát? Néha kacagni vagy gyilkolni szeretnék, amikor eszembe jut, hogy egy idegen és közömbös teremtéssel élek ugyanegy földél alatt. Én nyugodnám meg ebben, én, aki tíz évig mámorosan vártam arra a percre, mikor maga a világ előtt is az enyém lesz? Nem abból a fából faragtak, hogy a nyomoruságos életért a sorssal ilyen hitványul kiegyezzem. Miért nyugodnám meg e banális tengődésben? Azért, hogy a mindennapi kenyérem meglegyen és hogy a gallér-

jaimat egy csinosarcú idegen számon tartsa? Azzal a gondolattal közeledném naponként sírom felé, hogy az életnek nincs ennél egyéb célja? Hihette ezt? Gondolhatta? Föltehetette rólam? Maga, aki minden idegszálamat ismeri, jól tudja, hogy százszor is eldobtam volna magamtól az életet, ha nem reméltem volna, hogy valamikor másképp lesz. És maga hihette volna, hogy silányul beletörődöm valaha a tudatba, hogy az én szép, okos, szerelmes Klárám egy ostoba fajankó karjaiban öregszik meg, míg én talán elepedek a vágytól, hogy egyszer a szívem szerint magamhoz ölelhessem? Ki az, akiért e súlyos bilincset viselnem kell? A világ? Mi jogon követeli a világ, hogy nyomorultan elpusztuljak? A feleségem? Vagy a maga félbolond férjeura? Ki adta meg ez idegeneknek a jogot ahhoz, hogy egész életem boldogságától megfosszanak? A kötelesség? Micsoda törvény teszi kötelességemmé, hogy a boldogságot együgyűen másoknak engedjem át, míg magam örökös lángban pusztítom el visszahozhatatlan ifjúságomat? Miért mondanék le tétlenül mindarról, ami e szomorú földi küzködésnek értéket ad? Kinek van joga ahhoz, hogy ezt a hallatlan áldozatot követelje tőlem? Egyedül maga követelhetné, maga, ha nem éppen úgy érezne, mint én... De

amikor kihült és elaludt érzésekről beszél, gyáván eltagadja az igazságot. Tudom, hogy szeret s hogy kétségbeesve sírja vissza az éveket, miket még a jövőről, a boldogságról álmodott. Miért szenvedünk s miért gyötrődünk hát mindketten, holott elégünk és elpusztulunk a vágyban, hogy egymás karjába boruljunk?...

Klára gyöngéd szeretettel nézett a lázban égő Fejérre, az anya vagy a testvér gyöngédségével, aki egy drága beteg panaszát hallgatja... És halkán, megindulva mondotta:

— Miért? Sem a kötelesség, sem a világ nem gátolhatja meg abban, hogy a maga karjaiba boruljak... Most már dőreség volna tagadni; én is csak úgy szeretem magát, mint maga engem. Ha vigasztalást talál abban, hogy sorsában más is osztozik, nos, hát igaz, hogy én is csak úgy szenvedek, mint maga... Az a szegény asszony, aki odakinn a virágokat öntözi reggeltől estig, százszor boldogabb, mint én... Mi örömem van az életben? Miért szenvedek? Mit várok a holnaptól, a jövőtől? Semmit. Annyit se, mint maga, mert maga legalább egy édes kis jövevény érkezésében reménykedik, akiért érdemes élni és dolgozni... Talán sohasem lesz senkim, akit szerelmesen magamhoz ölelhetnék; hideg, fölületes szórakozásokból fűződik össze

a fiatalságom és az életem... És mégis, Fejér... sohasem leszek képes arra, hogy a maga kívánságát meghallgassam

— A becsület, ugy-e? — szólott Fejér keserűen. — A becsület, mely megölné az asszonyi méltóságát . . .

— A becsület? Mily kevésbé ismer! Talán sohasem törődtem kevesebbet e frázissal, mint most . . . Sohasem lenne annyi erőm, hogy egy ostoba frázis miatt boldogtalan maradjak . . . Azt hiszi, hogy engem nem ejt lázba az a gondolat, hogy a magáé legyek? Talán még a halált sem tartanám nagy árnak ezért a boldogságért, hiszen mit várhatok, mit remélhetek maga nélkül? És mégis, Fejér, sohasem fog elérkezni az a perc, mikor a saját boldogságomra gondolok . . .

— Sem a világ, sem a kötelesség, sem a becsület, — szólott Fejér kicsinyléssel, — hát akkor micsoda, ha kérdeznem szabad? . . .

Az asszony fölkel a helyéből, szeliden megállott Fejér előtt és bánatos rezignációval függesztette a férfira fátyolos, könnybeborult szemét.

— Micsoda? Az Fejér, hogy nem tudnék megölni két ártatlan teremtest a saját magam boldogságáért . . .

Mindketten elhallgattak, Fejér szótalánul lapozgattott a fölnyitott Bourget-regényben, kívülről a holdvilágos tó zúgása hallatszott be a magányos szobába. És az asszony gyöngéden így szólott:

— Menjen és ne gondoljon többé erre az éjszakára. Felejtse el a szép álmot örökre, egyikünk se született arra, hogy a boldogságot megismerje. A maga életének nemsokára lesz célja, egy édes kis idegen kacagása talán örökre ki fogja törölni szívéből e borzasztó viharok emlékét. Nem gondolhat a halálra az a férfi, aki egy kicsike embert járni és beszélni tanít. És nincs-e ott a felnőtt bubája, az édes, ártatlan felesége? Legyen legalább ő boldog, ha már a saját magunk életét megrontottuk... Most már tudja, hogy magával együtt szenvedek — és ebben is van valami vigasztalás... Egykor büszkék fogunk lenni arra, hogy a kísértésnek ellentállottunk, hogy külömbek voltunk, mint annyian a hitványak közül... Menjen és felejtse el, ami most történt...

Fejér végigsimította a homlokát, szeme lázban égett és csöpp hujja volt, hogy sírva nem fakadt... És kétségbeesve, de a változhatatlanban való hit rezignációjával rebegette:

— Azt akarja... úgy véli... ez az utolsó

szava ... Hát jó ... hát nem bánom ... hát legyen ...

Ajkához emelte az asszony kezét, halkan susogva:

— Isten vele, Klára!

Klára keze egy pillanatig az övében pihent az asszony mosolyogva nézett rá, de energiája most egyszerre elhagyta, hirtelen elsápadt és remegni kezdett s csöndes zokogással borult a bucsuzó férfira... És Fejér most már magánkívül kiáltotta:

— Lássa, hogy maga sem bírja... hogy magát is megöli ez a lemondás... El fogunk pusztulni mind a ketten, anélkül, hogy a boldogságot megismertük volna... Mire ez a borzalmas küzködés?... Hiszen titkunkról senkinek sem kell tudni... és ők akár holtuk napjáig is boldogok lehetnek együgyü hitükben... Klára... a jó Istenre kérem... legyen okos...

Az asszonyt most vad szenvedéllyel magához vonta, haját, arcát, szemét lázas csókokkal borította és magánkívül, szinte fuldokolva ismételte:

— Az Istenre... a jó Istenre... Legyen okos... Szeretsz... Szeretlek... Mi kell más?

Klára leomlott hajjal védte magát, forró arca a férfiét érte, gyönyörű alakja remegett, mintha

láz kínozná... És elkábulva, félig holtra válva susogta:

— Ne... ne... ha a jó Istent ismeri...
Fejér, sajnáljon meg... legyen jó...

És a férfi most már ész nélkül kiáltotta:

— Szeretlek... és az enyém fogsz lenni...
akarom...

Klára hátravetette a haját, szeme (mintha ezer rossz ördög szállt volna bele) félelmetes szikrákat szórt és maga is foszladozó öntudattal zokogta:

— Jó... de meg fogunk halni mind a ketten... Életünkkel fogjuk megfizetni ezt az őrültséget... akarod?...

— Akarom, akarom, akarom, — súgta vagy álmodta a férfi.

XV.

Fejér később, hogy hajnalban óvatosan ki-surrant, egy sötét alakba ütődött a Vámos doktorék verandáján s mikor ijedtében torkon ragadta az ismeretlent, egy komor hang csöndesen így szólott hozzá:

— Nem kell, hogy megfojtsón . . . én vagyok . . . Azért vártam meg, hogy pár szóra behívjam magamhoz . . . Ha tehát úgy tetszik . . .

— Kaufmann bá', — rebegette Fejér, aki egyszerre fölismerte az öregben a bank haragos medvéjét.

Szótlanul követte a vén embert a félreeső kerti pavillonba, ahol Kaufmann bá' reggeltől estig a növényeit szárítgatta és rendezgette, alig engedve magának annyi időt, hogy az ebédjét és a vacsoráját elköltse. Különös, barátságatlan szoba volt ez, az ágyon is megfakult

virágok heverték a szürkészínű itatós papiros között, itt-ott növényprések, kerti-ollók, kések feküdtek rendetlen össze-visszaságban. Kaufmann bá' valahogy helyet csinált a vendégének és míg Fejér sápadtan leült, az öreg ember szó nélkül megállott előtte. Fejér lesütötte a szemét, mert úgy rémlett neki, hogy a Kaufmann bá' alakja megnőtt, magasabb lett, hogy zölde szemé ijesztően ragyog kuszált szakála között s most ama bosszúálló vénekhez hasonlít, akiről az indus mithológia beszél. Fejér szinte elkapta a fejét, mert lázas idegességében attól félt, hogy az öreg az öklével lesújtja... De Kaufmann bá' nem emelte rá a kezét, egy darabig szó nélkül nézte a fázósan összehúzódó fiatal embert, majd hirtelen megszólalt:

— Fejér úr, — mondta gúnyosan, keserűen — hát még mindig azt hiszi, hogy maga becsületes ember?... Persze, a klubjában ezentúl is annak tartják, hiszen sohasem vétett, ugy-e, a lovagiasság szabályai ellen?... De ha engem kérdezne valaki, én habozás nélkül kimondanám . . .

A hangja erősebbé, érdekesebbé lett, és a vén ember most már haragosan folytatta:

— Én habozás nélkül kimondanám, hogy közönséges, szívtelen gazember . . .

Fejér heves mozdulatot tett, de Kaufmann bá' a karja egy nyomásával megint visszaültette a karosszékbe.

— Meg van sértve? Lovagias elégtételt akar? Ha fiatal, éretlen tacszó volnék, se mérném össze kardomat a magáéval... Mert a kard, amit a becsstelen férfi ellen fordítanak, a saját tulajdonosát vágja meg...

Fejér most fölugrott a székről, de Kaufmann bá' fitymálva intett feléje.

— Ugrálhat, komédiázhat a kedve szerint, engem ugyan el nem bolondít az affektálásával. A lovagiast akarja játszani... maga? A gyanus kártyásban, akit a klubból egyhangulag kigolyóztak, több a lovagiasság, mint magában, mert az legalább senkit sem öl meg a hitványságával... De maga egy ártatlan teremtetést öl meg, aki remegve várja azt a percet, amikor először életet adhat. És maga akarja előttem a lovagiast játszani? Talán elégtételt is kíván, amiért oly súlyosan megsértettem? Pfuj, szégyelje magát, szégyelje magát!...

A fiatalember lebocsátotta fölemelt karját, szemét könnyek futották el és fejét a karosszék párnájába rejtette. Látszott rajta, hogy szívében őszinte érzések hullámzanak, s hogy e pillanat-

ban mondhatatlanul szenved... Monoton hangon, félig magában mormolta:

— Igaza van, szívtelen gazember vagyok, s mindenkit elpusztítok, aki szeretettel közeledik hozzám... Mindenkit boldogtalanná teszek, aki engem szeret, mert egy súlyos végzet nehezedik rám. De esküszöm, hogy jóvá teszem, amit vétkeztem és kötelességemet habozás nélkül teljesíteni fogom...

— És miből áll az a kötelesség?

Fejér megkapta a vén ember kezét és most már egészen megtörve folytatta:

— Meg fogunk halni mind a ketten... ő is, aki bűnömnek osztályosa volt... Vétküncet abban a tudatban követtük el, hogy a halállal fogjuk megfizetni boldogságunkat... Kaufmann bá', ne feledje el ezt az éjszakát és ha rám gondol, jusson eszébe, hogy a gyöngeség nagyobb volt bennem a gonoszsnál... És legyen jó a kicsiny Katához, aki előtt még ott áll az egész élet boldogsága...

Magánkívíül az ajtóig rohant, de ott még egyszer megállt és sírva szólott a hallgató Kaufmann bá'-hoz:

— És csókolja meg helyettem a pólyás emberkét, ha egyszer e világba megérkezik...

Föltárta az ajtót és elrohant. Kaufmann bá'

egy darabig utána nézett, majd csöndes megvetéssel így dörmögött:

— Hóbortos, javíthatatlan poseur! Ő és meghalni — nevetséges! Sohasem lesz annyi ereje, hogy az életét eldobja! Huszonnégy óra alatt mindazt elfelejti, amit most mámorában elszavalt!

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

XVI.

Október végén megérkezett a kis baba. Katácska még az előtte való napon Vámos doktornál járt, de este már el kellett küldeni a tudós asszonyért. És a jó Isten nem cáfolta meg a szülők reménységét; a gólyamadár csakugyan Gyuszi-babát hozta el, az édes kis idegent, aki már megérkezése előtt rendes családtag volt a Fejérék asztalánál, s minden beszélgetésben, minden bohó álomban ott szerepelt az esküvő napja óta. Gyuszi baba, mint a tudós asszony ünnepiesen kijelentette, a homlokát az édes apjától örökölte, ellenben a haja és a kék szeme szakasztottan az anyjáié volt. Katácska, mikor néha bágyadt mosollyal a dada felé tekintett, együgyűen aztkonstatálta ugyanmagában, hogy Fejér György úr sokkal inkább hasonlít egy kicsike cicához, de mivel a vendégek mind a tudós asszony véleményét erősítették, harmadnap már ő is föl-

fedezte a kis jövevényben az ura hódító homlokát...

Fejér László, az új apa, féligmeddig mámoros állapotban kószált e napokban az utcákon. Mikor a baba születése után következő reggel a szemét álmosan fölnyitotta, gyöngye gyereksírás hallatszott feléje a távoli hálószobából. Fejér izgatottan fülelni kezdett, aztán egyszerre édes hidegség szaladt át a hátán és a nyakszirtjén. Felült az ágyban és hangosan így szólott magában:

— A fiam sír!

Becsöngette a szobalányt, aki e napokban botránnyosan elhanyagolta a porszemek iránt indított hajtóvadászatot, s komolyan megkérdezte:

— Miért sír a fiam?

Mire Teréz nevetve így felelt:

— A kis urfi éhes és reggelit kíván.

Fejér óvatosan bújt ki ágyából és oly nesztelen mozdulatokkal öltötte magára a ruháit, mintha egy törvényes fejedelem pihent volna a szomszédos szobában. A reggelit az íróasztalán költötte el, s ha Teréz csörömpölve hozta be a findzsákat és kannákat, dühösen ráfordult:

— Terringettét, ne jőjjön olyan zenebonával!... A kis baba egyszeribe fölébred...

Távozása előtt benézett a hálószobába, ahol kissé bágyadtan, de rózsás arccal feküdt

Katácska a selyempaplan alatt. Katácskának csillogott a szeme, mint a hős hadvezérnek, aki gyilkos háborúból érkezett meg diadalmasan a szülőföldjére. Fejér megcsókolta a feleségét s majdnem sírva fakadt, mikor az alvó babát hófehér csipkepárnái közt meglátta. Így szólott:

— Rosszalkodott-e sokat a kis legény?

Katácska erre suttogva elmondta az elmúlt éjszaka történetét. A baba éjfél tájban fölébredt és enni kért. A dadus szakértelmesen elaltatta, de György már két óra tájban makacsul ragaszkodott ahhoz az eszméhez, hogy az anyuskája oldalán töltse a hátralevő órákat. Itt egy darabig kitartóan virrasztott (nyomdász vagy pék lesz a huncutból, meglátod!) s három óra felé oly intelligensül nevetett, hogy Katácska a szíve körül édes nyilalást érzett. Háromkor megint elaludt, de ötkor már hangos sivítással jelezte, hogy: „Emberek, emberek, itt a reggelizés ideje...”

Fejér könnybelábadt szemmel hallgatta az éjszaka történetét, bámuló fölkiáltásokkal szakítva meg a Katácska elbeszélését:

— Fölébredt?

— Csakugyan reggelit kért?

— Igazán rád nevetett?

És hálásan megcsókolta a büszkén tekint-

gető Kata asszonyt, mintha csakugyan a Gyuszi anyuskájáé volna az érdem, hogy a baba éjfél-tájban megéhezett . . .

Az új apa, mikor végre a lakásából eltávozott, igen különös dolgokat mívelt . . . Ismeretlen villámos vasúti kalauzokkal, hivatalba menet, barátságosan szóba állt:

— Azt hiszi, hogy tápláló a tapióka? — kérdezte a kalauztól tünődve.

A kocsivezetőnek pedig, némi habozás után, azt mondta:

— Nem gondolnám, hogy a kétnapos babáknak is jót tenne a rendetlen életmód . . . Ha a baba nyolc órakor reggelizett, délig csak kívárná valahogy az ebédet.

A kocsivezető megdöbbenve nézett az előkelő utasra, majd rémülten megindította az áramot. Fejér azonban nem törődött a furcsa hatással, hanem lihegve rontott be a hivatalába, hangosan, izgatottan ujságolva:

— György négy órát aludt egyfolytában! A dada, aki tapasztalt asszony, még sohasem látott ilyen jó magaviseletű fiatal embert. Verulami Baco nem nézhetett intelligensebbül, mint György néz, ha reggelenként fölébred. C-upán az hiányzik, hogy a szájacskáját is fölnyissa: „Jó reggelt apuska, jó reggelt! . . .“

A fiúk vidám kacagással fogadták a gyermek dicsekedést, csak Kaufmann bá', a sarokasztal mogorva pókja, húzódott meg mérgesen a kuckójában... És senki sem hallotta, mikor a vén hivatalnok így mormogott az aktáiba:

— Már megint extázisban van, mint mindig. Egyszer az ideáljáért lelkesedik, egyszer az öthetes feleségéért, egyszer a szeretőjéért, egyszer a kétnapos fiacskájáért! Minden lázba hozza és minden érzés könnyeket facsar a szeméből. És eközben nyugodtan teszi tönkre azokat, akik legjobban szeretik...

Kaufmann bá' indulatosan ütötte tollát a kalamárisba és mély meggyőződéssel folytatta:

— Nyomorult hangulat-ember, könnyelmű, jellemtelen poseur! Bár az egész fajzatot megfojtának a bölcsőjében!...

Az új szülők boldogságát azonban nem igen zavarta volna meg a Kaufmann bá' mormogása, ha egy maliciózus véletlen majd hogy végképpen föl nem dülja a Fejér-ház nyugalmit és harmóniáját...

Már december eleje felé lehetett, két vagy három héttel karácsony előtt, hogy Kata asszony ismét átvette a cselédségtől a ház törvényes kormányzatát. A fiatal mama, aki szebb volt, mint valaha (kissé megnyúlt és karcsúbbá lett,

de a teintje még rózsásabb színt öltött), mondhatatlan vágyódott ama boldogság után, hogy a lakást megint alaposan fölforgathassa s reggeltől délig a szobafényezés és a smirglizés mozgalmait élvezhesse. Katácska, már betegsége utolsó napjaiban, szomorúan tekintgetett a hálószoa ajtaja felé, melyen túl — mint ő képzelte — a székek vígan tótágast állanak, a porszemek pedig országos kongresszust tartanak az ebédlőben és a kis szalonban... Alig hogy az égszínkék pongyolát (az ura ajándékát) magára öltötte először, türelmetlenül hirdetni kezdte a cselédeknek:

— Holnap alapos takarítás lesz!

Így történt, hogy Katácska másnap levetette a díszpongyolát, világos kretonslafrokkot vett magára, a fejét menyecs késen bekötötte s fürgén kezébe vette a tollseprőket... A lakás már délelőtt tizenegy óra felé inkább hasonlított egy bútorraktárhoz, mint egy szerelmes pár fészkéhez s Teréz és Mari cirkuszi mutatványokat végeztek az ebédlőben és az ágy alatt. Katácska éppen a kis női íróasztal apró karneolgombjait fényesítgette (György, Istennek hála, reggel óta aludt), mikor az előszoba villámos esőngetyűjét hirtelen megnyomta valaki.

— Jesszusom! — sikoltott a háziasszony —

most éppen jókor jön a látogató! Hacsak a szekrény tetejére nem ültetem, alig tudnám, hogy hova teszem? Legjobb lenne, ha maga, Teréz, szépen letagadná, hogy itthon vagyok...

— De hiszen az egész világ tudja, hogy a nagysága még nem jár ki . . .

Kata asszony búsan horgasztotta le a fejét.

— Igaz, fájdalom, igaz — hát csak nézze meg Isten nevében, hogy ki jár itt? . . .

Teréz bebocsátotta a vendéget és Katácska, aki titokban kileskelődött az ajtóhasadékon át, hangos örömkialtásba tört ki. A látogató ugyanis nem volt más, mint Kaufmann bá', aki kezében óriási esernyőjével — odakünn a legderültebb téli nap volt — ijedten állt a fölforgatott előszobában . . . A Kata asszony barátságos únszolására azonban mégis bemerészkedett a lakásba.

— Megbocsásson, — mondta — de sejtelmem sem volt arról, hogy ilyenkor már a karácsonyi ünnepekre készülődnek. Nagytakarítás december elején, erről még álmomban sem hallottam. Ha tudtam volna . . .

— Baj is az! — szólott Katácska mosolyogva. — Remélem nem valami ünnepies látogatásra készült! És ha jól sejttem, a vizit nem is annyira nekem szól, mint inkább a lustálkodó fiacskámnak . . .

Kaufmann bá' beleegyezőleg bólogatott.

— Bizony, ha igazat akarok mondani . . . Már két hete türelmetlenül várom azt a napot, mikor az ifjú princet megláthatom. És most, hogy véletlenül amúgy is erre akadt dolgom . . .

Katácska belekarolt Kaufmann bá'-ba és lábujjhegyen átvezette a hálósobába, ahol György úrfi — még régies divat szerint — egy faragott bölcsőben bóbiskolt, még pedig egy világoskék mennyezetes bölcsőben . . . A vén medve ájtatosan állt meg az alvó baba mellett, aki halkán, szabályosan pihegett. Édes, pufók gyerek volt, kis kezeckéjén ráncot vetett a kövérség, az ajka égett a pirosságtól. És Kata büszkén kérdezte:

— Hát mit szól hozzá?

— Hála Isten, magához hasonlít . . . A szeme, az ajaka egészen a magáé . . . Az édes apjából úgyszólván semmi sincs benne . . .

— Miért mondja, hogy *hála Isten*? — kérdezte Katácska esodálkozva.

— Eszem ágában sem volt, hogy ilyet mondjak! — szólott Kaufmann bá' furfangosan.

Fejér időközben szintén hazaérkezett és mivel a dolgozószoba. Istennek hála, már rendben volt, a háziasszony visszatérhetett a munkájához. Katácska, aki a nyári ruhaneműt is most

rakta el a garderobeba, udvariasan bocsánatot kért a vendégétől és sorra vette a kabátokat és a mellényeket. A két férfi még tíz percig sem volt egyedül, mikor Teréz ijedten berohant.

— Mi a baj? — kérdezte Fejér megdöbbenve.

— A nagysága... hogy az imént a szekrényt rakta... egyszerre elájult... Előbb sápadt lett, mint a fal, aztán hirtelen összeesett...

A két férfi ijedten sietett ki az előszobába, ahol Katácska még mindig ájultan ült az alacsony zsámolyon, sápadt arcával a gardero-be ajtajához támaszkodva. Előtte az ura egy fehérpettyes, kék mellénye hevert, a földön pedig egy összegyűrt cédula feküdt. Fejér, aki előbb a feleségéhez rohant, megdöbbenve állt meg a kicsiny cédula láttára, majd reszketve fölkapta a levelet. És amíg Kaufmann bá' aggódva foglalatoskodott a mozdulatlan Katácska körül, a férj rémülten dadogta:

— Jesszusom... most már tudom, hogy mi történt?... Ez a levél... jó Isten... mindent értek... Elvesztettem a józan eszem, hogy ennyire könnyelmű lehettem... Kaufmann bá'... az egekre kérem... most ne hagyjon el...

— Micsoda levél az? — dörmögte a vén ember haragosan.

És meg sem várva a Fejér úr válaszát, egy

erélyes mozdulattal hirtelen kikapta a kezéből az ominózus cédulát. És amíg Teréz vizet hozott a konyhából, míg Mari ecetért és orvosért futott, Kaufmann bá' remegve olvasta a borzasztó sorokat, melyek az imént oly váratlanul kerültek a szerelmes és boldogtalan gyermek kezébe . . .

A levélben ez állott:

„. . . Hat teljes óra óta nézem ezt az üres papirost, gondolatok nélkül, — azt várva, hogy a kegyes halál jóvá teszi, amit mámoromban elkövettem . . . Ha jó hozzám . . . taposson össze... Hiszen még mindig nem volt erőm ahhoz, hogy meghaljak . . . A nap oly szépen süt és a víz még mindig ezüstös szikrafényben csillog a hangtalan éjszakákon . . . Hogy menjek innen a borzalmas sötétbe, mely bűnömet örökre eltakarná? Nem tudok meghalni . . . nem tudok . . . nem tudok . . . hacsak ön is ide nem jő még egyszer, hogy a megsemmisülés határán átsegítsen . . . Nem bántam meg semmit . . . a multakat nem sajnálom . . . szívemben nincs egy hang, mely amaz édes percekért kínozna . . . oly hangtalan, iszonyatos csöndet érzek mindenütt magam körül! Mi lesz velem? . . . Hogy élek tovább? . . . Rettegek a gondolattól, hogy ismét az embereket lássam, hogy közömbös

idegeneket fogadjak, hogy ugyanazt a levegőt szívjam, amit ön és mégis oly végtelenül messzire legyek öntől . . . Édes drágaságom, szerelmes életem, mi lesz ebből? Ha eszembe jut a gondolat, hogy Önt ne lássam többé, hogy soha se fűzhessem karomat az önébe, hogy életemet mindörökké alávaló hazugságban töltssem el, érzem, hogy közel állok a megőrléshez. És mégis tudom, hogy nem szabad önt látnom soha többé. Oh, egyetlen boldogságom, hogy bírjuk ki ezt? Ön is elpusztulna e súlyos teher alatt és az ön szenvedése még talán nagyobb fájdalmat okoz, mint a magamé . . . De mit tegyünk? . . . Hol keressünk menedéket e rettentő állapotban? . . . Azt szeretném mondani, hogy ne írjon többé, hogy hagyjon magamra vigasztalan kétségbeesésben és mégis arra kérem, könyörgök, esedezem önhöz: írjon egy sort, egy szót; adj tudtomra, hogy él, hogy gondol rám, hogy szeret, mert különben menthetetlenül veszve vagyok . . . Hadd csókoljam meg legalább a levelét, hadd sírom tele minden sorát, minden szavát, hiszen tudom, hogy magától jött, üdvösségem! De szabad-e arra kérnem, hogy levelet írjon? Nem vétkezem-e még jobban, mint akkor, amidőn végzetem arra kényszerített, hogy a keblére

boruljak? Hiszen most már világos fejjel cselekszem, most már tudatában vagyok teljes bűnömnek és tudom, hogy mind a ketten megöljük azokat, akik bennünket oly érdemetlenül szeretnek... Bármiképp gondolkozom: nincs más mentség a halálnál... Drágám, egyetlenem, — akarja-e, hogy mind a ketten meghaljunk? Jöjjön ide... vigyen el... vigyen oda, ahova önmaga jónak látja... milyen könnyű lenne meghalni, ha a maga karján mehetnék az örök csöndesség hazájába... Akarod-e, akarod-e, mondd?... Életem, ne hagyj válasz nélkül, mert megőrülök...

Bocsássa meg, amit e rettentő lázban írok... hiszen oly kevésbé tudom, hogy mit teszek... Ne hallgasson rám, tépje szét e sorokat — és ne akarja, hogy még egyszer találkozzunk... Nem szabad egymást látnunk többé, el kell felednünk mindazt, ami történt... és azoknak kell szomorú életünket szentelnünk, akik annyira s oly érdemetlenül bíznak bennünk... Legyen erős, verje ki fejéből azt az éjszakát, tudja, hogy meghalok inkább, semhogy még egyszer megfeledkezsem magamról. Az Istenre kérem, higgye el, amit mondok: hogy nem tartozom az útszéli asszonyok közé... Ha még egyszer kényszeríteni

akarna, ha nem akarná, hogy mindennek véget vessünk, esküszöm, hogy azonnal meghalnék . . . De ön jó . . . ha szeret, nem akar a sárig tiporni . . . azt az egy éjjelt kitörli emlékéből . . . és passió-utamat békén engedi végigjárnom . . . Hagyjon el . . . ha megszakad is a szíve, ne kényszerítsen arra, hogy alávaló legyek . . . hiszen az enyém se bírja ki sokáig . . . Nem írok többet . . . értsen meg . . . Isten vele, Isten vele, örökre! . . . K.“

Kaufman bá' erőtlenül bocsátotta le karját, egy pillantást vetett a sápadt Katácskára, aztán rettentő, szinte félelmetes erővel gyűrte össze az iszonyatos levelet.

— Nyomorult, — rebegte, — nyomorult, ide nézzen! Megölte ezt az ártatlan teremtest, aki méltó lett volna, hogy igazán boldog legyen. Honnan vette a jogot, hogy sorsát e boldogtalan gyermekéhez csatolja? El innen, mert leütöm, mint a kóbor kutyát . . .

Kaufmann bá'-ból most egyszerre kitört a durva paraszt, akin nem sokat simított a mézes-mázos civilizáció . . . De Fejér nem hallgatott a sértő szóra, hanem kétségbeesve ragadta meg az eszeveszett ember kezét. És majdnem sírva szólott:

— Ne engem nézzen, ne engem, hanem

őt... Ha nem talál ki valamit, összetörik, elpusztul... A jó Istenre kérem: ne hagyjon magamra e súlyos pillanatban... esküszöm, hogy holtom napjáig csak érette fogok élni... Mindent elfelejtek, mindent... és az életnek nem lesz többé más célja, mint ő... De ha elhagy, mind a ketten veszve vagyunk...

Kaufmann bá' oly erővel rúgta meg a nyitott garderobot, hogy az ajtó kifordult a sarkából. De aztán egyszerre megrázta ősz fejét és hangosan kikiáltott a konyhába:

— Vízet!

Meglocsolta az alélt asszony halántékát és halkán szólott az ijedten tipegő Terézhez:

— Gombolja ki az asszonya ruháját... a felső gomb nagyon szorítja a nyakát... Aztán gyorsan egy vizes ruhát a szíve fölé...

A rusztikus segítség használt: Katácska három perc múlva pihegni kezdett és a szemét csodálkozva fölnyitotta. Egy darabig tünődve nézett maga körül, de hirtelen tudatára ébredt a valóságnak s a szívéhez kapva, kétségbeesett sírásra fakadt. Oly szivettépően sírt, hogy Fejér magánkívül dobolni kezdett a fürdőszoba ajtaján, a jó Mari szeméből pedig szintén patakzottak a könnyek. De Kaufmann bá' most egyszerre mosolyogni kezdett, melegen, apailag, mintha

egy kényeskedő gyermeket vigasztalna, aki fejét véletlenül az asztalba ütötte . . .

— Ujjé, — kiáltotta Kaufmann bá' hősiesen, — ez aztán csinos dolog, mondhatom . . . A kis baba eltöri a mécesest, mint tíz évvel ezelőtt, mikor a vajás kenyerét leejtette . . . Miért sír olyan keservesen? . . . Mi baja? . . . Mondja hát meg szépen Kaufmann bácsinak, majd ő felszárítja könnyeit egy félkiló Kugler-cukorkával . . .

Katácska fölkel a zsámolyról, ráborult a vén ember vállára s miközben könnyei végigfolytak édes gyermekarcán, kétségbeesve susogta :

— Kaufmann bá', édes, jó Kaufmann bá', meghalok! . . .

— Meghal? — kiáltott az irodai medve nevetve. — Teringettét, hát hoggyne halna meg, mikor még az ogulicsányi kántortanító is meghalt! Sőt még talán Kaufmann bá' is meghal egyszer, teringettét! Mindnyájan porrá leszünk valamikor, de ezzel a rózsás arccskával nem igen szokás ám a halálra és az elmulásra gondolni . . . Hát Gyuszó, vajjon mit szólana ahhoz, ha a mamácskája ilyen kegyetlenül elhagyná?

Katácska még keservesebb sírásra fakadt:

— Óh, Kaufmann bá', — rebegte — ha ő nem volna, egy pillanatig se gondolkodnám . . .

Az öreg ember végigsimította a kicsiny asszony kibomlott hajfürtjeit és most már komolyan, tréfa nélkül szólott:

— Halljuk hát: mi bántja, mondja el . . .
Mi az, ami ennyire kétségbeejtette?

Katácska egy pillantást vetett az összegyűrt levélre, mely még mindig ott volt a Kaufmann bá' kezében és szinte dideregve susogta, fejét az öreg ember keblére hajtva:

— Az a levél . . . édes, jó Istenem . . . olvassa el . . .

— Már elolvastam . . . És mi különös áll ebben a levélben?

— Tudja, hogy ki írta? . . . Klára . . . Vámos doktorné . . . a legjobb barátnőm . . .

Kaufmann bá' helyeslőleg bólintott:

— Persze, hogy ő, az írás kétségtelenül az övé . . . De ami a fogalmazást illeti, már csak legyünk igazságosak és ne fosszuk meg a szegény *Peyrebrunne*-t attól, ami jog szerint megilleti. Vámos doktorné nem szerzője, hanem csak fordítója a *Peyrebrunne* regényének . . .

Katácska csodálkozva nézett föl könnyei közül, de Kaufmann bá' nevetve folytatta:

— Hát nem tudja? Vámos doktorné nagy titokban regényt fordított egy elterjedt napilapnak, mert makacsul fejébe vette, hogy az

idén a saját keresetéből készített el a téli kosztümjét. A *Vengeance de femme*-t fordította s a második fejezetét még hónapok előtt átadta Fejér úrnak bírálat végett. Persze, Fejér úr, szokása szerint, a zsebében felejtette a szerencsétlen kéziratot . . .

Fejér, aki addig szó nélkül támaszkodott a falnak, most egyszerre örvendve fölkiáltott:

— Hát ott volt . . . csakugyan . . . a nyári kék mellényem zsebében . . . Pedig hogy kerestem . . . és mennyit szenvedtem miatta! . . . Vámos doktorné hat hétig nem beszélt velem, mert a második fejezetet újólag le kellett neki fordítania. De ki tehet róla, hogy a kék mellényt már júliusban végképpen levetettem? . . .

Katácska, az édes, jó, naiv és bizodalmas Katácska, pár percig tágranyilt szemmel hallgatta a két férfi beszédét, de a Fejér legutóbbi szavaira csodálatos változás történt vele; egyszerre sírt is, nevetett is — és a boldogságtól szinte fuldokolva kiáltotta:

— Óh, te édes, te drága, hát nem igaz! Hogy is gondolhattam, hogy Klára . . . az én jó Klárám . . . és te! Bolondos, rossz álm volt, ügyebár? Jöjj, hadd csókoljalak agyon . . .

György utóbb nagy lármával ébredni kezdett s Katácska diadalmenetben vitte végig az

összes szobákon a Fejér-ház pityergő trónörökösét. Kaufmann bá', miután szerencsésen megérte, hogy Gyuszó a szakállát megcibálta, végre búcsút vett a szülőktől és a gyerektől s gyalog megindult a Kerepesi-út felé. Egy darabig csöndesen kódorgott a gyalogjárón, de később tűnődve megállott. Mert Kaufmann bá' mindig állva maradt, ha valami különösebb gondolat az eszébe jutott...

Kaufmann bá' most ezt gondolta magában:

— Szegény kis szerelmes bolond, — a világ legeggyűbb meséjét elhitte, csak hogy ennek a szédelgőnek újra a nyakába borulhasson! Nem kellene-e agyoncsapni a nyomorultat, aki ezt a naiv, édes kis teremtet megcsalni képes? ...

XVII.

Szűz szent Margit!

Szelid báj és édes mártiromság asszonya, aki szíved ifjúságát, indulataid hevét a kolostor esöndjébe vitted, hófehér lepled borítsad áldóan a szegény nő fölé, akit egykor védelmedbe fogadtál! . . .

Tíz évvel ezelőtt volt, egy májusi napon, — a kicsiny Klárát akkor bérálták az angolkiasszonyok templomában. A világnak édes orgonailata volt, az angolkiasszonyok kopott kőfalán is kíváncsi orgonavirágok kandikáltak ki a gyalogútra, melyen fehérruhás leányok tipegtek boldogan a templom felé. A kegyelmes püspök maga bérált, a templom tömjénfüstjébe friss virágillat vegyült, a színes gót ablakokon át tompa színekben ömlött be az aranyos, napsugár . . . Klára fehér tarlatán-ruhát viselt, gesztenyeszín haja a térdéig ért és a kezében

imakönyvet szorongatott. Fejér, aki akkor mint hatodik gimnázista leskelődött társaival a püspök-kert oldalán, izgatottan várta a kipirult Klárát, akit szülői diadalmenetben vittek haza . . . A bér-málást követő napon történt, hogy a tizenhat-esztendős fiú, iskolából jövet, összetalálkozott Klarával, akinek szemében még mindig ott lobogott a tegnapi ünnep szokatlan boldogsága . . .

— Kisasszony, — mondta a csinos Fejér (aki még mindig térdigérő nadrágot viselt) — ha megengedi, én is adok valamit kegyednek a tegnapi szép ünnep emlékeül . . .

Klára elpirulva sütötte le a szemét, Fejér László pedig szívdobogva adta át neki szent Margit selyembe kötött élettörténetét . . . Mint utóbb kiderült, Fejér a megtakargatott zseb-pénzéből vásárolta meg az értékes ajándékot, mely Klárának később legbecsesebb jószága lett . . . Hányszor történt, hogy a tizenhét-esztendős Klára, aki titokban a Budapestre került Fejérre gondolt, lefekvés előtt kikereste a szépségben sugárzó királyleány könyvét és hosszasan beszélt szelidlelkű védőasszonyával. A leány álmodozva kérdezte:

— Kegyes Szűz, súgd meg, hogy gondol-e rám?

És a királyleány komolyan így felelt:

— Légy jó és szorgalmas, kicsiny Klára és ne térj le soha a becsület ösvényéről . . . De egyelőre csak tanuld szorgalmasan a fizikát, mert a jó Isten is csak azokat a leányokat szereti, akik nem buknak meg a polgáriban . . .

Klára szorgalmasan tanulta a fizikát és a szent királyleány elégedetten intett neki . . . És később, hogy Fejér férfivá lett és a bankba került s ő maga is az egész kisvárosi ifjúság ideáljává serdült, nem egyszer elővette fiókjából a fehér könyvet, a kis diák poétikus ajándékát . . . Este, vagy délután, míg az álmos mama pihenni dőlt az ebédlőben és nyár elején, mikor Fejér Budapestről tért haza a diákok erdei juniálisára, Klára egyetértő pillantást váltott a bájos királyleánnyal, akire szűzies titkait bízta . . . És a szelid Margit, akinek alakja csillogó glóriával intett feléje a sírbatért századokon át, lemondással, de mosolyogva susogta:

— Én csak az én mennyei jegyesemet imádtam, mert nem akadt e földön, aki szerelmemre méltó lett volna . . . De te, kicsiny Klára, bizonyosan boldog lész, mert mindig jó voltál és becsületes . . .

Így történt, hogy a szerelmes Klára barátságot kötött a szentté lett királyleánnyal . . . A gyermek regényes rajongása majdnem ille-

tetlenül ott égett a felnőtt leány szívében és a Fejér Ginevrája minden titkát elmondta titoktartó barátnőjének . . . És Szűz Szent Margit így sokkal többet tudott, mint a türelmetlen és szenvedélyes Fejér; tudta, hogy Klára még mindig a régi hévvel gondol a feketeharisnyás diákra s hogy az éjjeli sötétben ő a kicsiny fészket látja, amelybe majd asszonyfővel bevonul . . . És másnap, ha Groysinger úr, a levélhordó véletlenül elkerülte a Klaráék házát, a glóriás Margit jóságosan súgta az ő könnyező kis barátnőjének :

— Nem ő a hibás, hanem a csúf posta, mely későn expediálja a szerelmesek leveleit . . . Nem kell búsulni, hiszen holnap is nap lesz és Groysinger apó holnap is csak erre jön . . .

*

Szeptemberben volt, a nyaralók már visszazárlingóztak a városba, az utcák fölött ekzotikus dinnyeillat lebegett és az őszi verőfényben szinte úgy érezte az ember, hogy egy negyvenéves szép asszony haldoklik . . . A természet valami kéjes lustasággal siklott át a zordonabb évszakba, még meleg volt, színes nyár, de már tompultak, szikkadtak a nagy festőművész tónusai . . .

— Nagysága, hétfőn fölrajjuk a függönyö-

ket, — mondta Anna, a Vámos doktorék szobalánya . . .

Klára, aki dideregve feküdt egész nap az ebédlő divánján, kissé értelmetlenül nézett a szorgoskodó Annára, de később egy fehér selyem könyvet pillantott meg a pohárszék márványlapján . . . A jó Isten tudja, hogyan került oda a gyermekkori ajándék, de Klára elakadó lélekzettel nézte a távoli divánról . . . Előbb oktalan félelem szállta meg, de később elszántan így szólott:

— A könyvet . . . adja csak ide . . . ott van a kredencen . . .

Anna elhozta a selyemkötéses munkácskát és mivel a függönyökre nézve nem kapott útbaigazítást, tűnődve távozott az ebédlőből . . . És Klára egyedül maradt hajdani barátnőjével, a szent és jámborlelkű királyleánnyal, aki egykor megvigasztalta bánatában . . .

A szobában félelemgerjesztő csönd volt és Klára egy darabig fogvacogva tartotta kezében a szépséges királyleány meséjét . . . De egyszerre úgy érezte, hogy sírás fojtogatja és a könyvet habozva fölnyitotta . . . Az ég tudja: álmodott vagy hallucinált-e, de a lilomos királyleány haragos pillantással nézett rá a homályos fényképről . . . Tiszta homloka fölött sötét árnyék

lebegett és Klárának egyszerre úgy rémlett, hogy szűz szent Margit fájdalmas könnyeket hullat . . . És a didergő asszony elszorult szívvel rebegte:

— Haragszol?

A királyleány pedig csöndesen így felelt:

— Nem haragszom, sajnállak, szegény asszony, mert te nem vagy többé az én kicsike Klárám . . . Az én kis barátnőm szorgalmasan tanulta a fizikát és minden szívbe örömet és vidámságot csöpögtetett, mert kedves és illatos volt, mint a májusi gyöngyvirág . . . Hogy volnál te az egykori Klára, a jó, szelid, engedelmes és kötelességtudó gyermek? . . . Te egy szegény, beteg asszony vagy, aki a bűn és a gonoszság útjára tévedtél . . .

Klára fuldokló zokogásba tört ki és esdekelve szólott:

— Nem vagyok gonosz, nem vagyok bűnös, — csak gyöngébb vagyok, semhogy egész földi életemben a boldogtalanság keresztjét hordozzam . . . És te ne értenél, te ne bocsátanál meg, aki gyermekkorom óta a szívembe látsz?

A királyleány szeliden hajtotta le fejét (Klára ezt világosan látta lázálmában) és bánatosan folytatta:

— Gonosz vagy, bűnös vagy, mert egy jó

és édes gyermeket rabolsz meg hitétől és boldogságától . . . Talán te sem vagy rosszabb, mint a többi, — mint azok, akik mosolygó arccal födik el botlásukat és szégyenüket . . . Az én bocsánatommal ne sokat törődj hát, hiszen velem sohasem fogsz találkozni a páratlan szerdákon . . . Azok, akik a szalonok pálmái alatt csevegnek, bizonyára nem dobnak rád követ, — hiszen ők sem jobbak talán, mint te vagy . . . Mit akarsz, divatos asszony létedre, ködbefoszlott gyermekkorod társától? . . . Hagyj engem, hagyj, szegény Klára, — amíg te légyottokra jársz, én majd vérző szívvel fogom siratni fehérruhás kis barátnőmet . . .

Vámos doktorné összekulcsolta a kezét s szemét könnyek borították el. De szent Margit haragosan elfordult tőle . . .

XVIII.

November utolsó páratlan szerdáján tartották meg Kádárné lakásán az új szezon legelső összejövételét. Akik tavasz óta csak elvétve látták egymást a fürdőkön vagy a napfényes budapesti utcákon, jóformán mindannyian összegyűltek újra a szalon ismerős pálmái alatt: Kardos aligazgatóék, Vámos doktorék, Fejér és pironkodó kis felesége, a városrész összes nábobjai és nábobnéi, Szerdahelyi doktor, Terényi, Kalmár Sámuel, Kemény, a nagy színész, aki még mélabúsabb mosollyal hallgatta az asszonyok trécselését, a híres író, aki új izgató szert fődözött föl, amellyel idegeit stimulálja (munka előtt, mint bizalmasan elárulja, most mindig egy pohárka prunelliere-et iszik) és a Kádárné csinos unokahugai, akik közül az egyiket, Terka kisasszonyt, a nyár folyamán szerencsésen eljegyezte egy hirtelen-

szőke fiatalember: Solt vármegye főmérnöke. A lányok most azokat a nótákat zongorázták, amiket a fürdőkön megtanultak, a szobacicusok a tavalyi frissességgel hordták körül a fagyaltot és az orangade-ot, a fehérhajú Kádárné pedig újra fölvette csillagos fekete faille-ruháját . . . Sőt úgy tetszik, hogy a kártyaszobában is azt a játékot folytatják, amit nyolc hónap előtt abbahagytak: egy vörös, hegyesrenyírt szakállú ügyvéd most is így szólott minden egyes partie előtt: „még meg is kell nyerni, lássuk hát a medvét!“ a Fejér direktora most is a piros alsót szidta, mely sohasem jön be a két szomszédos tere közé, a Kádárné tanácsos-rokona pedig az idén is előkelő nyugalommal csinálta egyre-másra a kileneveneseket . . . Szóval, úgy látszott, hogy az egész nyár furcsa és hihetetlen mese; a fürdőzés, a puha tengernagyi sipkák, a dél-előtti korzó, a gyógyterem esős délutánjai, az Annabál, a helyi pletykák — mind csak egy különös álomból fakadtak s a világ tulajdonképpen ott folytatódik, ahol tegnap, március elején, abbamaradt . . . Sőt még Katácska is, aki gyöngyszínű selyemruhájában ült a nyitott zongora mellett, ugyanannak az édes, tizen-nyolcesztendőös gyereknek maradt, aki tavasszal a Margitszigetről eltávozott és a komoly

úrnők, feléje pillantva, némiképp irigykedő esodálkozással suttozták:

— Nézzék a kis babát, aki odahaza egy még kisebb csöppséget becézget . . . Ez is mama legyen, ez, aki maga is alig került ki a pólyából . . .

Ha Katácska rózsásabb és gömbölydedebb lett, Vámos doktorné viszont érdekes halvány-ságával lepte meg a Kádárné zsúr-társaságát. Klára valamivel megnyúlt, vértelenebb lett, de az aranyifjúság elismeréssel konstátálta, hogy még sokkal szebb, mint tavaly volt. Az egykor hallgatag Klára most otthonosan csevegett a bankigazgatónékkal s az ügyvédnékkel és maga is tágra nyiló szemmel hallgatta az érdekesebb pletykákat. És Tavassynére vagy a szőke Eywaldnéra fordulván a beszéd sora (Eywaldnéra, aki Prágából ment férjhez a budapesti Sándor Elekhez), Klára is bizalmasan közelebb hajolt a hangosan nevető asszonyokhoz, mohón, türelmetlenül ujságolva:

— Hátha még azt látták volna, amit én! A kertész, aki éjfélután a hátulsó kertajtón bocsátotta ki a Herta asszony barátait, csinos kis történetkéket tudna mesélni a szalma-özvegység napjaiból . . .

Vámos doktorné, aki a zongora mellett később hosszasan beszélgetett a piruló

Katácskával, örvendve csókolta meg hirtelenében bájos és izgatott kis barátnőjét . . . Mint-hogy a lakásrendezés gondja eddig mindkettőjüket meglehetősen igénybe vette, a két barátnő jóformán csak itt találkozott érdemlegesen, a Kádárné páratlan szerdáján . . . És Klára, aki gyöngéden megsimogatta a Kata bársonyos arcoeskáját, csodálkozva rebegette:

— Milyen szép lettél, mióta elváltunk!

— Hát még te, — mondotta Katácska bámulva, mikor a Klára gyönyörű termetét végignézte . . .

A két asszony jó ideig beszélgetett egymással és mikor Kata később összekerült az urával, majdnem hihetetlen dolog történt . . . Fejérné, aki még az ellenségeiről se beszélt rosszat, érthetetlenül megrágalmazta a barátnőjét. Ezt mondta:

— Milyen furcsa, a jó és szelid Klárából is igazi, közönséges zsúrosszony lett . . . Tavaly olyan volt, mint egy hófehér lilium, most ő is csak léha szalonvirág, amelyik egy-egy téli szezőnon át divatban van . . . Hol van az én Klarám finom tartózkodása, disztingvált modora, okos és intelligens felsőbbisége? . . . Most ő is csak úgy pletykáz, mint a többi — és az idén ő is zsúrt fog adni a lakásán minden páratlan

esütörtökön . . . Az imént teljes félóráig az őszi divatról beszélt és a legújabb párisi parfume-ről. Hogy eltanulta tőlük a beszédjüket, a kacér-ságukat, az üres és felületes elmésségüket . . . Pedig tavaly . . . ha meggondolom . . . majdnem jobban szerettem, mint tégedet . . .

— És most már nem szereted? — kérdezte Fejér mosolyogva.

Katácska elgondolkozott, azután tünődve így válaszolt:

— Nem . . . most már idegenebb hozzám mint tavaly volt . . . Nem értem . . . és nem látok úgy a lelkébe, mint akkor . . . Azt hiszem, hogy valami új ismerőssel beszélgetek . . .

Fejér szó nélkül bámult a feleségére, de Katácska most hirtelen fölkiáltott:

— Láttad, — a legyezőjével a Szerdahelyi doktor kezére ütött, aki az imént a fülébe súgott valamit . . . Az én tavalyi Klárám sohasem ütött volna egy idegen ember kezére . . .

Fejér Vámos doktornéval táncolta a második négyest, míg Katácska a Vámos doktor karján libbent ide-oda a teremben . . . Fejér ekkor így szólott a táncosnőjéhez:

— Legyen kedvesebb az urához, mert föl-tünő, ha folytonosan ellentmond neki . . .

A Kádárné zsúrjának hajnaltájban szakadt

vége, akkor is csak a Fejér fölösleges aggodása miatt. A gyöngéd férj három óra felé észrevette, hogy Katácska magára veszi a belépőjét . . . Fejér, aki aggodva látta, hogy a felesége fázik, gyorsan behozta a Katácska kabátját, őszinte ijedséggel susogva:

— Még csak az kellene, hogy meghülj ebben a léghuzamban . . . Mit tennék én, ha az én kicsiny Katám ágynak dőlne? . . .

A zsúrtársaság tehát hangos beszéd közt indult meg a kivilágított lépcsőkön; elől Kardosék, majd a többi tréceselő asszony, Szerdahelyi doktor, az aranyifjúság és a fehércsuklyás leányok serege, míg Kádárné, unokahugai élén, az emeletről búcsúzkodott a vendégeitől . . . És míg a házmester kicammogott az odujából, míg a fiatal urak léha elmésségeket rögtönöztek a sötét lépcsőházban, míg a szobalányok, föl-felé sietve, hangosan osztozkodtak a fejedelmi borraivalón, Vámos doktorné hangosan így szólott:

— Tehát, ne felejtsek el, amit mondtam: minden páratlan esütörtökön . . .

M M
K

MM
KK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

